

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

HÂFİZ KEMAL TEZERGİL'İN HAYATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet HASİPEK

Enstitü Anabilim Dalı

: İslam Tarihi ve Sanatları

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Cemal KARABAŞOĞLU

HAZİRAN - 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

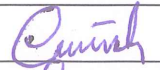
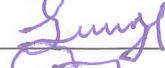
HÂFİZ KEMAL TEZERGİL'İN HAYATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet HASİPEK

Enstitü Anabilim Dalı : İslam Tarihi ve Sanatları

“Bu tez 10/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç. Dr. Cemal KARABAŞOĞLU	BAŞARILI	
Doç. Dr. Saim YILMAZ	BAŞARILI	
Prof. Dr. Ahmet Hakkı TURABI	BAŞARILI	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLIK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Ahmet HASİPEK
Öğrenci Numarası	:	0560Y09008
Enstitü Anabilim Dalı	:	İslâm Tarihi ve Sanatları
Enstitü Bilim Dalı	:	
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	HÂFİZ KEMAL TEZERGİL'İN HAYATI VE ESERLERİ
Benzerlik Oranı	:	% 7

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

10/06/2019

Öğrenci İmza
Ahmet HASİPEK

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

10/06/2019

Öğrenci İmza
Ahmet HASİPEK

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Cemal KARABAŞOĞLU

Tarih: 10/06/2019

İmza:

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Türk Dinî Mûsikî kültürü; uzun bir tarihi, envâi çeşit formu ve yüzlerce sanatkârı olan zengin ve köklü bir kültürdür. Türk milletinin hayata bakışına, yaşantısına yön veren bu kültürün barındırdığı değerler yeterince araştırılmış değildir. Bu durum, Türk Mûsikîsinin anlaşılmasına neden olmaktadır. Bu değerlerin gereği gibi araştırılıp ortaya çıkarılması; Türk mûsikîsinin zenginleşmesi, hak ettiği yere gelebilmesi açısından oldukça önemlidir.

Türk Mûsikî tarihinde böyle bir araştırmaya konu olabilecek birçok mûsikîşinas bulunmaktadır. Hâfız Kemal Tezergil de bu mûsikîşinalardan biridir. Bu çalışmada Hâfız Kemal Tezergil'in hayatı ve eserleri konu edilmiştir.

Hâfız Kemal Tezergil, tekke kültürünün muhafaza edildiği bir ortamda çok özel mûsikîşinalardan istifade ederek Cami ve Tekke Mûsikîsinde klasik Osmanlı-İstanbul tavrı üzerine yetişmiş ve bu tavrın zamanımıza ulaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Yine bu tavır üzerine yaptığı bestelerle dinî mûsikî kültürünün zenginleşmesine katkı sağlamıştır. Ancak kendisiyle ilgili yazılı kaynağın azlığından dolayı bu durum bilimsel olarak tespit edilememiştir. Bu çalışmayla sadece Hâfız Kemal Tezergil'in betimlenmesi değil, aynı zamanda dinî mûsikî kültürü ve repertuarına katkı sağlamak da amaç edinilmiştir.

Bu çalışma için bana yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Cemal Karabaşoğlu'na, bilgi edinmek için Hâfız Kemal Tezergil'in yakınları ve tanıdıklarıyla iletişim kurmamı ve görüşmemi sağlayan Ramazan Alparslan Beyefendiye, bu çalışma için benimle bilgi paylaşımı yapan Hâfız Kemal Tezergil'in yakınları; Mustafa Sabri Tezergil, Burak Özmutlu'ya; tanıdıkları; Ahmet Muhtar Gölge, Bekir Büyükbaş, Cemil Altınbilek, Cüneyt Kosal, Emin Işık, İsmail Hakkı Çimen, Muzaffer Çelikendaze, Muzaffer Ergür ve Necdet Eğin Beyefendilere; arşivindeki Hâfız Kemal Tezergil'le ilgili fotoğrafları paylaşan Nureddin Ergür Beyefendiye; Hâfız Kemal Tezergil'in eserlerinin notalarının yazımı için yardımlarını esirgemeyen değerli öğretmen arkadaşlarım Arzu-Oktay Helvacı çiftine teşekkürü borç bilirim.

Ahmet HASİPEK

10/06/2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	v
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: HÂFİZ KEMAL TEZERGİL'İN HAYATI	7
1.1. Doğumu ve Ailesi	7
1.2. Kişiliği.....	8
1.3. Evliliği.....	9
1.4. Vefatı.....	10
BÖLÜM 2: HÂFİZ KEMAL TEZERGİL'İN MESLEKÎ VE MÛSİKÎ HAYATI	12
2.1. Eğitimi	12
2.2. Meslekî ve Mûsikî Hayatında İstifade Ettiği Kimseler.....	12
2.2.1. İsmail Hakkı Özdemir (1891-1958).....	14
2.2.2. Hüseyin Nazmi Efendi (1896-1991)	15
2.2.3. Selâhattin Gürer (1896-1978)	16
2.2.4. Sadettin Heper (1899-1980).....	17
2.2.5. Hopçuzâde Hâfız Şâkir Çetiner (1903-1988).....	18
2.2.6. Hulusi Gökmenli (1902-1975).....	19
2.2.7. Hüseyin Cahit Gözkan (1909-1999)	20
2.2.8. Hüseyin Tolan (1910-1976)	22
2.2.9. Salâhaddin Demirtaş (1912-1997)	23
2.2.10. Muzaffer Ozak (1916-1985)	24
2.3. Hizmetleri.....	26
2.3.1. Müezzinliği	26
2.3.2. Zâkirbaşılığı	28
2.3.3. Mevlidhanlığı	30
2.3. Sanatçı ve İcracı Yönü	31
2.4. Dinî Mûsikîye Katkıları	31

BÖLÜM 3: HÂFİZ KEMAL TEZERGİL HAKKINDA YAPILAN GÖRÜŞMELER	34
3.1. Mustafa Sabri Tezergil	34
3.2. Necdet Ergin.....	37
3.3. İsmail Hakkı Çimen	39
3.4. Bekir Büyükbaş	43
3.5. Burak Özmutlu	47
3.6. Cemil Altınbilek.....	48
3.7. Muzaffer Çelikendaze	49
3.8. Muzaffer Ergür.....	53
3.9. Ramazan Alparslan	56
3.10. Emin Işık	59
3.11. Cüneyt Kosal.....	65
3.12. Ahmet Muhtar Gölge	66
 BÖLÜM 4: HÂFİZ KEMAL TEZERGİL'İN BESTELERİ	69
4.1. Besteleri Hakkında Bilgiler	69
4.2. Tespit Edilen Besteleri	70
4.3. Eserlerinin Notaları	72
 SONUÇ	115
KAYNAKÇA.....	117
EKLER	123
ÖZGEÇMİŞ	184

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
agg.	: Adı geçen görüşme
Bk. / bk.	: Bakınız
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİBA	: Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi
Hız.	: Hazreti
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.a.v.	: Sallallâhu aleyhi ve sellem
TDV	: TDV
TRT	: Türkiye Radyo Televizyonu
ö.	: Ölüm tarihi
vb.	: Ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Hâfız Kemal Tezergil'in Besteleri.....	70
--	----

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1 : Nüfus Örneği.....	123
Fotoğraf 2 : Askerlik Durum Belgesi	124
Fotoğraf 3 : Mahkeme Kararı	125
Fotoğraf 4 : Dilekçe	126
Fotoğraf 5 : Hizmet Belgesi.....	127
Fotoğraf 6 : İntibak Çizelgesi	128
Fotoğraf 7 : Dilekçe	129
Fotoğraf 8 : Komisyon Kararı.....	130
Fotoğraf 9 : Yıllık İzin Dilekçesi.....	131
Fotoğraf 10 : Görevlendirme Yazısı	132
Fotoğraf 11 : Hâfız Kemal Tezergil'in 60'lı Yıllara Ait Bir Fotoğrafı	133
Fotoğraf 12 : Müezzin Arkadaşlarıyla.....	134
Fotoğraf 13 : Mehmet Ali Sarı İle Birlikte	135
Fotoğraf 14 : Bir ABD Seyahati Sırasında Muzaffer Ergür'le Şakalaşırken.....	136
Fotoğraf 15 : Radyo Programında	137
Fotoğraf 16 : Nureddin Cerrâhî Tekkesi'nde Meşk Yaparken	138
Fotoğraf 17 : Mevlânâ'yı Anma Töreninde.....	139
Fotoğraf 18 : Mevlid Merasimi İlanı	140
Fotoğraf 19 : Nişancı Tevşih Grubu	141
Fotoğraf 20 : Fransa'da Bir Mevlid Merasiminde	142
Fotoğraf 21 : Müezzinlik Yaptığı Hüseyin Ağa Camii	143
Fotoğraf 22 : Hâfız Kemal Tezergil'in Kabri	144

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
Tezin Başlığı: Hâfız Kemal Tezergil'in Hayatı ve Eserleri	
Tezin Yazarı: Ahmet HASİPEK	Danışman: Doç. Dr. Cemal KARABAŞOĞLU
Kabul Tarihi: 10 Haziran 2019	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 122 (tez) + 62 (ek)
Anabilim Dalı: İlahiyat	Bilim Dalı: İslam Tarihi ve Sanatları
Mûsikî hemen her medeniyet ve millet tarafından, ilâhî bir kaynağı olan sanat türü olarak algılandığı gelmiştir. Her millet benimsemiş olduğu dine özgü bir dinî mûsikî var etmiştir. Türk Din Mûsikîsi de, Türklerin İslam dinini kendi estetik dünyalarına uygun bir biçimde daha yoğun, daha coşkulu; halisâne ve zahidâne bir tutumla yaşama arzularına göre şekillenmiştir. Türk Din Mûsikîsinin şekillenmesinde ve bugünlere gelmesinde isimleri bilinen sanatkarlar kadar isimleri unutulmuş ya da unutulmaya yüz tutmuş nice sanatkarlar da vardır. Bu sanatkarlardan birisi de; yirminci yüzyılda yaşamış olan ve Abdülkadir Meragi'den zamanımıza sözlü aktarım ile gelen mûsikî kültürünün aktarılmasında ve icrasında önemli bir şahsiyet olan Hâfız Kemal Tezergil'dir. Yirminci yüzyılda İstanbul'da din hizmetleri, dinî mûsikî ve tekke camiasının aktif olarak içerisinde yer almış, icralarıyla dinleyenleri etkilemiş, son dönem İstanbul tavrının önemli bir temsilcisi olmuş, besteleriyle bestekârlık kudretini de göstermiş olan Hâfız Kemal Tezergil yeteri kadar tanınmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı; dinî mûsikî alanında hatırı sayılır izler bırakmış; ancak hakkında yeteri kadar yazılı bilgi bulunmayan Hâfız Kemal Tezergil'i hayatı ve eserleriyle tanıtabilmektir. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hâfız Kemal Tezergil'in doğumu, kişiliği, evliliği, vefatı gibi kişisel hayatıyla ilgili; ikinci bölümde ise müezzinliği, görev yaptığı camiler, istifade ettiği hocalar, mûsikî çalışmaları, dinî mûsikîdeki yeri vb meslekî ve mûsikî hayatıyla ilgili konular üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde kendisini tanıyanlarla yapılan görüşmelere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise; besteleri hakkında bilgiler verilmiş ve tespit edilebilen eserlerinin notaları bilgisayar ortamında yazılıp alfabetik sırayla teze dâhil edilmiştir. Kendisiyle ilgili elde edilebilen belgeler(orijinal notalar, fotoğraf, gazete yazısı, arşiv belgeleri vb.) tezin sonuna eklenmiştir. Bu çalışmayla, Hâfız Kemal Tezergil'in hayatı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Kemal Tezergil, Hâfız , Müezzin, Bestekâr, Dinî Mûsikî.	

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree ☒	Ph.D. ☐
Title of the Thesis: The Life And Works Of Hafiz Kemal Tezergil	
Author of Thesis: Ahmet HASİPEK	Supervisor: Assoc. Prof. Cemal KARABAŞOĞLU
Accepted Date: 10 June	Number.of pages: vii (pre text) + 122 (main body) + 62 (appends)
Department: Divinity	Subfield: Islamic History And Arts
Almost every civilization and nation has perceived music as an art of a divine source. Each nation has come up with religious music specific to the religion they believe in. Turkish religious music has been shaped with the desire of Turkish people to live Islamic religion in a highly intense, excited, genuine and ascetic manner in accordance with their aesthetic world. There are several musicians whose names have been forgotten or sunk into oblivion as well as the those whose names are known in the formation and survival of the Turkish Religious Music. One of these music artists is Hâfız Kemal Tezergil, who is an important figure in the performance and conveyance of the musical culture that came from Abdulkadir Meragi who lived in the twentieth century to our time through verbal conveyance. Hâfız Kemal Terzergil, who took an active part in religious affairs, religious music and the dervish lodge communities in Istanbul, made name for himself with his performances, became the key representative of the last period Istanbul form and demonstrated his composing skills with his compositions is not recognized sufficiently. In this respect, the purpose of this research is to introduce the life and works of Hâfız Kemal Tezergil, on whom we do not have sufficient amount of written information, although he had undertaken a significant role in religious music. This study consists of four chapters. The first chapter gives information the personal background of Hâfız Kemal Terzergil such as his birth, personality, marriage, and death; the second chapter elaborates on issues such as his job as a muezzin, the mosques he worked at, the masters he benefited from, his musical works, his place in the religious music, and other matters regarding his occupational and musical life. The third chapter includes interviews performed with the people who knew him. The fourth chapter presents information about his compositions and the notes of his works that could be identified were installed on a computer environment and included in the dissertation. Documents (original notes, photographs, newspaper announcements, archival documents, etc.) that could be obtained about Terzegil are attached to the end of the dissertation. With this study, a historical and official document about Hâfız Kemal Tezergil was tried to be revealed.	
Keywords: Kemal Tezergil, Hafiz , Muezzin, Composer, Reilgious Music	

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Güzel sanatların varlık gerekçesi, insanoğlunun güzel olana iştihak duyacak özellikte yaratılmış olmasındandır. Kur'an'da "Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık." (et-Tîn 95/4) buyrulur. Güzel olana meyilli olarak yaratılmasından dolayı insan, kendine dönük tavır, tutum, iş, oluş vb. her şeyde bir güzellik arar. İnsanın güzel söze olan meyli, hitâbet ve edebiyatı; güzel surete olan meyli, resim ve mimari sanatını; güzel sese olan meyli de mûsikî sanatını var etmiştir.

Mûsikî insanoğluyla birlikte var olagelmış bir sanattır. İnsanoğlu sosyal, kültürel ve dinî yaşantısına ait duygularını ifade etmek için mûsikîyi bir araç olarak kullanmıştır. Bir insanın dünyaya geliş ya da dünyadan ayrılış anından resmî bir devlet törenine kadar mûsikî hayatın içinde yer almıştır. Mûsikînin bu denli hayatla iç içe olmasından dolayı her millet, kendisini karakterize eden bir mûsikî tarzı ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle bir milletin mûsikîsinde, o milletin dinî ve millî değerleri, estetik, sosyal ve duygusal dünyalarının yansımaları görülebilir. Yahya Kemal Beyatlı bu gerçeği, *Eski Mûsikî* adlı şiirinde “Çok insan anlayamaz eski mûsikîmizden/Ve ondan anlamayan bir şey anlamaz bizden”¹ dizeleriyle dile getirmiştir.

İnsanoğlunun duygularını ifade etmek için bir araç olan mûsikînin, ahlâkî alanda da kullanılması tabiidir. İnsanda manevi duygu ve düşüncenin gelişmesinde mûsikînin etkisinden yararlanılabilir. Platon bu etkisinden dolayı, mûsikîyi karakterlerin eğitiminde yararlı ve vazgeçilemez bir araç olarak görmüştür.² Yine Platon ve Konfüçyüs gibi filozoflara göre mûsikî, ahlâkın bir parçasıdır.³ İnsanlara ilâhî sevgi kazandırmayı amaçlayan din için de mûsikî önemli bir sanattır. Bu yüzden de dinî mûsikî olarak bir tür ortaya çıkmıştır.

Kur'an'da her şeyin Allah tarafından bir ölçüye göre yaratılıp düzenlendiği buyrulmaktadır.⁴ Mûsikî sanatı da seslerin ölçülü bir şekilde düzenlenmesiyle yapılan bir sanattır. “Müziğin temel maddesi olan ses ve ölçü Allah tarafından yaratılmış ve

¹ Yahya Kemal Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*, 5. Baskı (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1974), 40.

² Nesrin Akan, *Platonda Müzik* (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2012), 103.

³ Komisyon, “Müzik”, *AnaBritannica*, (İstanbul: Ana Yayıncılık, 1989), 16: 361.

⁴ Bk. *Kur'an*, Ra'd 13/8; Furkân 25/2; Kamer 54/ 9.

bunlardan zevk alma hissi insan ruhuna yerleştirilmiştir.”⁵ Bu yüzden İslâm dininde Kur’an’ın ve ezanın mûsikî sanatının gerektirdiği şekilde doğru ve güzel okunmasına özel bir önem verilmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) de güzel sesle Kur’an okumuş, güzel seslerin Kur’an okuyarak değerlendirilmesini istemiş, Kur’an ve ezanın güzel sesle ve usûlüne uygun olarak okunmasını teşvik etmiştir. Ebu Musa el-Eşari, Bilal Habeşi, Abdullah b. Kays, Abdullah b. Mesûd gibi güzel sesle Kur’an ve ezan okuyan sahabeleri manevi bir zevkle dinlemiş ve onları güzel okuyuşlarından dolayı taltif edip övmüştür.⁶

Dinî mûsikînin en önemli formlarından olan ezan, “Hicret’ten bir yıl sonra Medine döneminde 623 yılında İslâm dininin bir şiarı olarak okunmaya başlanmış, böylece müezzinlik de bir müessese ve değer olarak ortaya çıkmıştır.”⁷ Hz. Peygamber(s.a.v.) ses sanatına dayalı müezzinlik görevinin tayininde; net, gür ve tesir edici özellikteki sesi tercih etmiştir.⁸ Dolayısıyla İslâm dininde ibadet etme hali, kendine özgü bir mûsikî türünün ortaya çıkmasına vesile olmuştur. “Kur’ân-ı Kerîm’in prensipleri, Hz. Peygamber(s.a.v.) ve ashabının uygulamaları yanında tasavvufun ortaya çıkışından sonra bu doğrultuda teşekkül eden dinî hayat zamanla camilerde, tekkelerde, muhtelif tarikat toplantılarında yapılan ibadetler ve zikir esnasında çeşitli vesilelerle icra edilen ve dinî mûsiki adını alan bir mûsikiyi meydana getirmiştir.”⁹

Dinî mûsikî, İslam’ı benimseyen her millette farklı bir şekilde gelişme kaydetmiştir. Türklerin de tarih boyunca geliştirip zirveye çıkardıkları sanatlardan birisi mûsikî olmuştur. “Tarihi açıdan Türk Mûsikîsini İslâm’dan önce Türk Mûsikîsi ve İslâmî dönem Türk Mûsikîsi olarak incelemek mümkündür.”¹⁰ “İslâmiyet’ten sonra Türk Mûsikîsi sürekli olarak bir ilerleme kaydederek hiçbir milletle kıyaslanamayacak bir seviyeye ulaşmıştır.”¹¹ Osmanlı döneminde değişik makam, usûl ve formlar da geliştirilmiş, sanatsal açıdan bu dönem Türk Mûsikîsinin zirve dönemi olmuştur.¹² Birçok

⁵ Süleyman Uludağ, *İslam Açısından Müzik ve Semâ* (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2005), 11.

⁶ Bk. Behlül Düzenli, *Adab ve Erkânıyla Müezzinlik* (İstanbul: Damla Yayınları, 2010), 169. Uludağ, *İslam Açısından Müzik ve Semâ*, 77-82.

⁷ Fikret Karaman, “Din Hizmetini Taçlandıran Değer Müezzinlik ve Ezan”, *Diyanet Aylık Dergisi* 225 (Eylül 2009): 30.

⁸ İsmail Lütfi Çakan, “Müezzinlik-İslam Davetçiliği” *Altınoluk Dergisi* 64 (Haziran 1991): 31.

⁹ Nuri Özcan, “Dinî Müsiki”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 9: 359.

¹⁰ Cinuçen Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2003), 33.

¹¹ M. Nazmi Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi* (İstanbul: M.E.B. Yayınları, 2000), 1: 106.

¹² Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*, 19-21.

mûsikîşinasın yetiştiği Osmanlı döneminde mûsikî geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bu yayılmanın en önemli aracı tarikatlar olmuştur. Tarikat şeyhleri yetiştirdikleri halifelerini İslam âleminin her tarafına göndererek oralarda tekke açılmasını sağlamışlardır. Bu açılan tekkeler hem mûsikî eğitimi vermişler hem de mûsikî faaliyetlerinin artmasını sağlamışlardır.¹³ Bu durum Türk Mûsikîsinin başka Müslüman toplumları etkilemesini ve o toplumlar için Türk Mûsikîsinin model olmasını sağlamıştır.¹⁴ Söz gelimi; “Arap, İranlı, Pakistanlı, Hintli Müslümanlar Türk Mûsikîsinden etkilenmişlerdir. Hatta İslâm coğrafyasındaki havralarda ve kiliselerde okunan dinsel parçalarda Türk Mûsikîsinin makam ve geleneklerinin egemen olduğu görülür.”¹⁵

Nitelik olarak Cami ve Tekke Mûsikîsi olarak ikiye ayrılan Türk Din Mûsikîsinde kullanılan formları tam olarak Cami ya da Tekke Mûsikîsi formu olarak kategorize etmek mümkün değildir. Bununla birlikte Cami Mûsikîsinin ayırt edici özelliği, tamamen insan sesiyle icra edilmesi; Tekke Mûsikîsinin ayırt edici özelliği ise insan sesiyle birlikte çalgıların da icrada yer almasıdır. Dolayısıyla dinî mûsikî camiye ve tekkeye göre değişik icra hususiyetleri gösterir.¹⁶

Osmanlı döneminde Türk Mûsikîsinin eğitiminde tekkeler önemli bir rol oynamışlardır. Tekkelerin dışında sarayda, konaklarda, Enderun’da, sıbyan mekteplerinde de mûsikî eğitimi yapılmıştır; ancak Türk Mûsikîsinde şöhret olmuş kimseler araştırıldığında, bu kimselerin çoğunluğunun tekke müntesibi ya da mûsikî konusunda tekkelerden istifade etmiş kimseler olduğu görülmektedir.

Osmanlı döneminde mûsikî eğitiminde izlenen yöntem ise, geleneksel meşk yöntemidir. Meşk yöntemi; “bir üstat tarafından mûsikî parçasının tedricen çalınıp okunması suretiyle talebeye öğretilmesi ve talebe tarafından öğrenilmesi demektir.”¹⁷ Mûsikî kabiliyeti olan öğrenciler bu işin eğitimini verebilecek kimseler tarafından usta-çırak ilişkisi içerisinde yetiştiriliyordu. Tanzimatla birlikte mûsikî eğitiminde notaya bağlı bir eğitim yöntemine

¹³ Nuri Özcan, “Osmanlılar” *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33: 575.

¹⁴ Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*, 21.

¹⁵ Rüştü Şardağ, *Mustafa İtri Efendi* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992), 183.

¹⁶ Cami ve Tekke Mûsikîsinin özellikleri için bk: Yavuz Demirtaş, “Türk Din Mûsikîsi Formları”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/1, (2009): 213-227; Ahmet Şahin Ak, *Türk Din Mûsikîsi*, 2. Baskı (Ankara: Akçağ Yayınları, 2011), 69-155; Cemal Karabaşoğlu, *Ramazan Ayına Mahsus Tekke Mûsikîsi ve İlâhileri* (İstanbul: Kutupyıldızı Yayınları, 2016), 30-31.

¹⁷ Cem Behar, *Zaman Mekân Müzik* (İstanbul: Afa Yayınları, 1998), 24.

geçilmişse de, Klasik Türk Mûsikîsinin eğitim ve öğretiminde meşk yöntemi, yakın zamana kadar devam ettirile gelmiştir.

Bu çalışmada Türk Mûsikîsinde Osmanlı, Türk ya da İstanbul tavrı olarak bilinen tavır üzerine yetişen Hâfız Kemal Tezergil'in hayatı ve eserleri konu edinilmiştir.

Çalışmanın Önemi

Ondokuzuncu yüzyılın birinci yarısında beste ve icra açısından zirveye ulaşan Türk Din Mûsikîsi, aynı yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerilemeye başlamıştır. Bu gerilemenin zikredilen tarihten Cumhuriyetin kuruluşuna kadar olan süredeki sebebi; Osmanlı devlet adamlarının Türk Mûsikîsiyle meşgul olan bestekârları desteklemekten vazgeçmeleridir. Bu dönemde Saray'da yapılan mûsikî etkinlikleri daha çok Batı Mûsikîsine yönelik yapılan etkinliklerdir. Saray'da Türk Mûsikîsi etkinlikleri zevahiri kurtarma adına yapılmaktadır, daha çok. Cumhuriyet dönemindeki sebep ise; Türk dinî ve Klasik Türk Mûsikîsinin beslendiği tekkelerin, 30 Kasım 1925'te kabul edilen bir yasayla kapatılmaları ve Türk Mûsikîsi eğitiminin yasaklanmasıdır.

Cumhuriyet döneminde Türk Mûsikîsine getirilen yasak ve Batı Mûsikîsi lehine uygulanan mûsikî politikaları, Türk Mûsikîsiyle meşgul olan çoğu bestekârın hak ettiği değeri göremeyip eserleriyle birlikte unutulup gitmesine neden olmuştur. Bu çalışma, sahasında yok denebilecek kadar az kimsenin yetiştirdiği değerlerden olan Hâfız Kemal Tezergil'le ilgili bir kaynak olabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra İstanbul'da okuduğu ezanlarla, mevlidlerle meşhur olmuş; yakın zamanda aramızdan ayrılmış olmasına rağmen isminin hafızalardan silinmeye başladığı Hâfız Kemal Tezergil'in hayatını ve eserlerini tespit edebilmektir.

Bir sanat dalının gelişebilmesi, halka ulaşabilmesi, halk tarafından rağbet görebilmesi için; o sanatla uğraşan sanatkârların becerisi ve üretkenliği, o sanat dalıyla ilgili teşkilatların çabaları kadar, devlet desteğinin de olması elzemdir. Ancak Türk mûsikîsi Tanzimat'la birlikte başlayan Batılılaşma siyaseti neticesinde Batı mûsikîsinin gerisine itilmiştir. Cumhuriyet döneminde okullarda sadece Batı mûsikîsi eğitimi verilmesi, Türk milletinin çok sesli müziğe alışması için Radyolarda Türk mûsikîsine yasak getirilmesi;

Türk mûsikîsinin devlet tarafından gözden çıkarıldığıının ilanidir. Okuldan ve radyodan uzaklaştırılmasına rağmen Türk mûsikîsinin bugüne kadar gelmesi, Türk toplumunun kendi mûsikîsine teveccühü ve bu mûsikîsiye ilgi duyan sanatkârların kişisel gayretleri sayesinde mümkün olabilmektedir.

Türk mûsikîsine gönül vermiş sanatkârlardan birisi de Hâfız Kemal Tezergil'dir. Kendisinin dinî mûsikî formunda tespit edebildiğimiz kadarıyla otuz bir tane eserinin olması, bestekârlık açısından mütevazı bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak yaşadığı dönemin dinî mûsikî açısından şartları düşünüldüğünde, Hâfız Kemal Tezergil'in, yirminci yüzyılın göz ardı edilemeyecek bir dinî mûsikî bestekârı olduğu layıkıyla ortaya çıkar. Bu çalışmayla Hâfız Kemal Tezergil'in bestekâr kimliği belgeleriyle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Hâfız Kemal Tezergil'in tespit edilen eserleri bir araya getirilmiştir. Hakkında bilimsel bir çalışma yapılmamış olan Hâfız Kemal Tezergil'le ilgili bu çalışmanın, yirminci yüzyılda kendi kaderine bırakılmış dinî mûsikî adına önemli bir çalışma olması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Yöntem ve Kapsamı

Bu çalışmanın hazırlanmasında; Hâfız Kemal Tezergil'in hayatını, yetiştiği ortamı, faydalandığı şahsiyetleri, okuyuculuğunu, bestekârlık yönünü, mûsikî faaliyetlerini, eserlerini tespit edebilmek amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve genel tarama modeli uygulanmıştır. "Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik sürecin izlendiği araştırmalardır."¹⁸

Bu çalışmaya ilişkin veriler; arşiv belgelerinden, yazılı kaynaklardan, Hâfız Kemal Tezergil'i tanıyanlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilerden oluşturulmuştur. Hâfız Kemal Tezergil'le ilgili internet üzerinden 1960-1990 yılları arasındaki gazete arşivleri taranmıştır. Son dönemin ünlü hâfız ve mevlidhanları üzerine yapılmış literatür çalışmaları incelenerek Hâfız Kemal Tezergil'le ilgili bilgiler tespit edilmiştir. Görev yapmış olduğu Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivindeki belgeler incelenmiştir. Hayattaki aile yakınlarıyla ve yaşamına tanıklık etmiş kimselerle görüşülmüş, yapılan görüşmelerin ses kaydı yapılmış bu kayıtlar yazıya çevrilmiştir. Hâfız Kemal Tezergil'in besteleri

¹⁸ Ali Yıldırım-Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı (Ankara: Seçkin Kitapçılık, 2005), 39.

araştırılmış, bulunan eserlerin notaları bilgisayar ortamında yeniden yazılmıştır. Edinilen bilgiler değerlendirilerek Hâfız Kemal Tezergil'in hayatı, bestekârlığı, dinî mûsikî alanındaki yetkinliği, sanatçı yönü ve yetiştiği dönem itibarıyla istifade ettiği dinî mûsikî çevresi ve bu çevreyi besleyen mûsikîşinaslar bilgi ve belgeler ışığında tasvir edilmiştir.

Çalışma, konu itibarıyla Hâfız Kemal Tezergil'in hayatını ve eserlerini kapsamaktadır. Çalışma süresince Hâfız Kemal Tezergil'i tanıyıp da ulaşamayan, ulaşıp da bilgi alınamayan kimseler olmuştur. Hâfız Kemal Tezergil'in aile yakınları şifâhî bilgi paylaşımının ötesinde; resim, fotoğraf, resmî belge, ses kaydı, nota vb. kaynak paylaşamamıştır. Dolayısıyla çalışma, tez süresince ulaşılan bilgi ve bulgularla sınırlıdır.

BÖLÜM 1: HÂFİZ KEMAL TEZERGİL'İN HAYATI

1.1. Doğumu ve Ailesi

Hâfız Kemal Tezergil, 01.07.1926 yılında Bursa'da bir aile yazlığında dünyaya geldi. Babası Mustafa Sabri Efendi Ohrılı(Makedonya), annesi Hikmet Hanım ise Romanya kökenlidir.¹⁹ Annesinin babası Konyalı Hacı Mehmed Efendi, baba tarafından Kayı boyunun Kızılkeçili kolundan; Ozaklar olarak bilinen anne tarafı ise İmâm-ı Ali neslinden gelen seyyidlerdendir.²⁰

Hâfız Kemal Tezergil'in dedesi Mehmed Efendi, İstanbul Süleymâniye'deki Kurşunlu Medresesi'nde tahsil görmüştür. O zamanlar Osmanlı'ya bağlı olan Şumnu(Bulgaristan)'daki bir medreseye tayin olmuş ve burada Halvetî/Cerrâhî Tarîkatı Şeyhi Seyyid Hüseyin Efendi'nin torunu Ayşe Hanım'la evlenmiştir. Balkanların 1878 (Hicri 1293) yılında elden çıkması üzerine, Mehmed Efendi geride kalan aile fertleriyle İstanbul'a taşınmış ve Saray-ı Hümayun'da vazife almıştır. II. Abdülhamid döneminde huzur hocalığı da yapmıştır. On iki erkek çocuk ve bir kız çocuğu babası olan Mehmed Efendi, 1916 yılında geride sadece iki erkek çocuğu ve bir kız çocuğu bırakarak vefat etmiştir.²¹ Geride kalan bu kız çocuğu, Hâfız Kemal Tezergil'in annesi Hikmet Hanım'dır.

Hâfız Kemal Tezergil'in on dayısı I. Dünya Savaşı'nda, Murad Reis adlı dayısı da Milli Mücadele sırasında şehit olmuşlardır.²² Hayatta kalan tek dayısı ise meşhur Cerrâhî Tarîkatı Şeyhi Muzaffer Ozak(ö. 1985)'tir.

Hâfız Kemal Tezergil'in üç erkek, bir de kız kardeşi olup, kendisi ailenin ikinci çocuğudur. Hâfız Kemal Tezergil'in babasıyla ilgili olarak Makedonya göçmeni ve saraç işiyle uğraşmasının dışında detaylı bilgi bulunmamaktadır. Gerek babası küçük yaşta vefat ettiği gerekse de Kemal Tezergil'in ailesiyle özel sohbet ortamları oluşturmayı

¹⁹ Oğlu Mustafa Sabri Tezergil'le "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 21 Aralık 2015, İstanbul.

²⁰ Cumhur Enes Ergür, *Türk Tasavvuf Müziğinde Muzaffer Ozak'ın Yeri ve Eserleri* (Bitirme Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müsîkîsi Devlet Konservatuvarı, 2000), s. 2-3.

²¹ Ergür, *Türk Tasavvuf Müziğinde Muzaffer Ozak'ın Yeri ve Eserleri*, 2-3.

²² Konuyla ilgili olarak bk: Muzaffer Ozak, "Terceme-i Hal(Otobiyografi-1981)", erişim: 21 Nisan 2016, <http://www.muzafferozak.com/otobiyografi1.html>; Tevfik Rüştü Topuzoğlu, "Muzaffer Ozak" TDV *İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 34:16; Ergür, *Türk Tasavvuf Müziğinde Muzaffer Ozak'ın Yeri ve Eserleri*, 2-3.

sevmediğinden dolayı, babasıyla ilgili eşi ve çocukları da fazla bilgi sahibi olamamışlardır.²³

1.2. Kişiliği

Bir din görevlisinde bulunması gereken özelliklerin başında güzel ahlâk gelir. Din görevlisi olan kimseler, ifa ettikleri görevden önce kişilikleriyle çevrelerindeki insanların dikkatini çekerler. Dolayısıyla insanlar, din görevlisi olan kimselerde görevlerine yaraşır bir kişilik görmeyi arzu ederler. Gerçekte bir din görevlisi zaten güzel ahlâkın mümessilidir. Kur'an'ın, “Sen elbette üstün bir ahlâka sahipsin.” (el-Kalem 68/4) hitabı, bu dinin hizmetini görmeye talip olan kimsenin nasıl bir görev üstlendiğini en güzel bir şekilde ifade eder.

Bu başlık altında Hâfız Kemal Tezergil'in kişiliği, yetiştiği çevreden ve kendisini tanıyanlardan edinilen bilgilerden yola çıkarak tanımlanmaya çalışılmıştır.

Hâfız Kemal Tezergil'in anne ve baba tarafı Balkan göçmeni olup İstanbul'a yerleşmişlerdir. Hâfız Kemal Tezergil'in bütün hayatı İstanbul'da geçmiştir. Roma, Bizans dönemlerine ev sahipliği yapan İstanbul; fetihten sonra da Türk Osmanlı medeniyetinin şekillendiği, İstanbul deyince akla gelen; Ayasofya, Süleymaniye, Sultan Ahmet Camii; Topkapı Sarayı, Kapalıçarşı gibi nice abidelerle inanç ve kültürün tarihselleştiği bir yer olmuştur. Dolayısıyla Osmanlı kültürü İstanbul'da kurumsallaşmaya başlamış, dalga dalga İslâm âlemine yayılmıştır. İstanbul Osmanlı imparatorluğunun başkenti; ticaretin, ilmin, kültürün, sanatın merkezi olmakla kalmamış; âdâb-ı muâşeretin, saygı medeniyetinin en güzel biçimde öğrenilip yaşandığı irfan şehri olarak nam salmıştır. Kibar, bilge, vakur, mütevazı, erdemli davranış ve tutumlarıyla mütemayiz olmuş kimselere iltifat için İstanbul beyefendisi denilmesi, İstanbul'un irfan şehri olmasındandır. Çevre ve insan kişiliği bağlamında; Hâfız Kemal Tezergil'i tanıyanların, kendisiyle ilgili yaptıkları tanımlamalardan onun İstanbullu olması dolayısıyla davranış ve tutumuyla İstanbul kültürüne yaraşır bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Hâfız Kemal Tezergil, bir İstanbul beyefendisi olarak küçük yaşta himayesine girdiği dayısı ve aynı zamanda Nureddin Cerrâhî Tekkesi Şeyhi olan Muzaffer Ozak'ın yanında

²³ Mustafa Sabri Tezergil, agg.

yetiştir. Osmanlılar döneminde tekkeler, tasavvuf terbiyesinin ve âdâb-ı muâşeretin yaşanarak öğrenildiği yerlerdi. Tekke ortamında yetişen Hâfız Kemal Tezergil dinî bilgisi ve kültürüyle olgunluğunu ve ağırlığını her ortamda hissettiren dindar, dürüst, zeki, onurlu ve samimi bir kimseydi. Övünmeyi, övülmeyi; sözü uzatarak gereksiz konuşmayı sevmezdi. Doğru bildiği şeyleri konuşur, bir kimsenin hatasını gördüğünde uygun bir dille uyarırdı. Bir kimsenin arkasından olur olmaz konuşulmasına müsaade etmezdi. Tanıdıklarını gıyabında koruyan sahici bir dosttu. Dedikodudan, çekişmeden, laubalilikten uzak; kararında bir nüktedanlığı olan derviş meşrep bir kimseydi. Kalp kırmayı sevmezdi. Bir gün Bali Paşa Camii'nde öğrencileriyle meşk ederken, az biraz mûsikîye vakıf olan bir kimse, meşki izlemek ister. Hâfız Kemal Tezergil de o kimseye hürmet göstererek meşki izlemesine müsaade eder. Öğrencilerine kendisine ait bir eseri meşk eder. Meşkten sonra o kimse, Hâfız Kemal Tezergil'e hitaben; "Kemal Hoca, şu satırdaki filan nağmenin öyle değil, şöyle okunması gerekir." der. Öğrencilerinin yanında kendisine ait bir eserin nağmesini yanlış okuduğunu söyleyerek bilgiçlik yapan bu kimseye Hâfız Kemal Tezergil, gayet sakin bir ses tonuyla; "Evet, orda öyle yazıyor ama bizim böyle okumamız gerekiyor." der.²⁴

Kendisini tanıyan meslektaşları, Hâfız Kemal Tezergil'in bir din görevlisi olarak, mesleğinin gerektirdiği bir kişilik yapısına sahip olduğunu; şöhretine rağmen mesleğini menfaat temini için yapmadığını, davet edildiği her merasime gitmediğini; şöhretin, güzel sesin, dünya tamahının insanın maneviyatını karartabileceği konusunda hassas olduğunu, öğrencilerini ve camiadaki arkadaşlarını menfaat temini için çalışmamaları, mesleklerinin itibarını koruma gayreti içinde olmaları konusunda uyardığını belirtmişlerdir. Bu durum, Hâfız Kemal Tezergil'in gerek insanî yönüyle gerekse de meslekî yönüyle çevresinde sevilen sayılan bir insan olduğunu göstermektedir.

1.3. Evliliği

Hâfız Kemal Tezergil, Ortaköy'deki Arap Camii'nde müezzinlik yaparken, cami cemaatinin içinde Kadir Altan adında birisi vardır. Kafkas göçmeni olan Kadir Altan'ın gelinlik bir de kızı vardır. Cemaatin aracılığıyla Kemal Tezergil, Kadir Altan'ın kızı

²⁴ Muzaffer Çelikendaze'yle "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 24 Eylül 2016, Çanakkale.

Beyhan Nuriye Hanım'la tanıştırılır. Beyhan Nuriye Hanım'ı beğenince, cemaatin ileri gelenleri Kadir Bey'den Beyhan Nuriye Hanım'ı Kemal Tezergil'e isterler. Kadir Altan da kabul edince, 17.12.1949 tarihinde Beyhan Nuriye Hanım'la evlenirler. Bu evlilikten Ayşe Nurhan, Emine Rumeysa adlı iki kız; Ahmed Erhan, Mustafa Sabri ve Burak adlı üç erkek çocukları olmuştur.

Muhafazakâr bir aile reisi olan Kemal Tezergil, aile içinde de tasavvuf terbiyesini hâkim kılmış biriydi. Merhametli, alçakgönüllü bir insan olmasına rağmen eşi ve çocuklarıyla duygusal paylaşım yapmazdı. Çocuklarına ve eşine sevgisini belli etmezdi. Çocukları da kendisine karşı ciddi ve mesafeli olup, babalarına “siz” diye hitap ederlerdi. Evde çocukların yanında olur olmaz şeyler konuşulmaz, hesap kitap işleri mevzubahis edilmezdi.²⁵

1.4. Vefatı

Hâfız Kemal Tezergil 1993 senesinde bir kanama geçirir. Yapılan tetkiklerden rektum kanserine yakalandığı teşhis edilir. Çapa'da rahatsızlığıyla ilgili ameliyat olur. Ameliyattan sonra beklenen iyileşme gerçekleşmez. Doktoru ikinci bir ameliyat olması gerektiğini söyler. Tekrar ameliyat olur. Ameliyat sonrası ayağa kalkamaz. Günlerini evde yatarak geçirir. O günlerde ziyaretine gelen Duâhan Âdem Erim'e “Ben bu gece yolcuym. Sen burada olursan yarın benim namazımı kıldırırsın.” der. Âdem Erim bu teklif karşısında şaşırarak “Abi, ne diyorsun böyle! der. Bunun üzerine Hâfız Kemal Tezergil, “Sen yoksan,” oğlu Mustafa Tezergil'e hitaben, “Fikri Aksoy'a söylersin, o kıldırır,” der. Oğlu “Baba nerden çıktı bu!” diye sitemkârane söylenir. O gece Regaib Kandilidir. Kandil gecesi dolayısıyla bütün çocukları eve gelir, beraber akşam yemeği yerler. Babalarının kandilini tebrik ederek evden ayrılırlar. Bir fabrikada servis şoförlüğü yapan oğlu Mustafa Tezergil, o geceki servis görevini yaptıktan sonra 12.40'da babasının evine tekrar gelir. Evde bir matem havası vardır. Kemal Tezergil kendinden geçmiş, sekerat halindedir. Oğlu abdest alıp, başında Yasin okumaya başlar. Yasin'in birinci sayfası bittiğinde saat 12.55'dir; Kemal Tezergil vefat eder. Tarih, 15 Kasım 1996 perşembeyi cumaya bağlayan gecedir. Cenazesi Fatih Camii'nde cuma namazını müteakip kılınır. Cenaze namazı vasiyet ettiği gibi Duâhan Âdem Erim tarafından

²⁵ Tezergil, agg.

kıldırılır. Kabri, Silivri Kapı Seyit Nizam Mezarlığı'nda, gasilhane meydanının kuzeybatısında, sol taraftaki mezarlıkta duvar dibindedir.²⁶

²⁶ Tezergil, agg.

BÖLÜM 2: HÂFİZ KEMAL TEZERGİL’İN MESLEKÎ VE MÛSİKÎ HAYATI

2.1. Eğitimi

Hâfız Kemal Tezergil ilkokul düzeyinde eğitim almıştır. İlkokulu bitirdikten sonra Gelenbevî Ortaokulu’na başlamıştır; ancak ortaokul birinci sınıfa giderken babasının vefat etmesi üzerine ailesi maddi sıkıntı çekmeye başladığı için Kemal Tezergil okulu bırakıp, henüz on üç yaşındayken bir çivi fabrikasında gece işçisi olarak çalışmaya başlamıştır. Fabrikada geçirdiği bir kazada sol elinin üç parmağını pres makinesinde kaybetmiştir. Bu olay üzerine dayısı Muzaffer Ozak kendisini hâfız olmaya yönlendirmiştir.²⁷ Hatta dayısı Muzaffer Ozak, Kemal Tezergil’in geçirdiği bu kazadan dolayı kendisine geçmiş olsun diyeceği yerde; “Oh, çok iyi oldu! Fabrikada çalışmak senin nene gerek, sen gel bizim yolumuza”²⁸ diyerek bu olayı hayra yorup, yeğenini din görevlisi olması için teşvik etmiştir.

Hâfız Kemal Tezergil, dayısı Muzaffer Ozak’ın himayesine girdikten sonra, o zamanlar imamlık yapan ve İstanbul’daki birçok tarikat, mûsikî, ilim erbabıyla tanışıklığı ve dostluğu bulunan dayısı sayesinde ömrünün sonuna kadar bu kimselerden istifade etmeye çalışmıştır. Bu kimselerin hemen hepsi, 1925’te kapatıldıkları halde toplumsal varlık ve etkilerini güç de olsa devam ettiren İstanbul tekkelerinin önemli isimleriydi. Hâfız Kemal Tezergil’in yetişmesine etki eden bu isimler ayrı başlık altında değerlendirilecektir.

2.2. Meslekî ve Mûsikî Hayatında İstifade Ettiği Kimseler

Hâfız Kemal Tezergil, ilk başta dayısı Muzaffer Ozak’ın imam olarak görev yaptığı Fatih Draman’daki Kefevi Camii’nde müezzinlik öğrenmeye; Fatih’te Köse Ömer ismiyle maruf bir hoca efendide hâfızlık yapmaya; üvey dayısı Mehmet Arıtekin Hoca’dan da tâlim, tecvid ve kıraat okumaya başlamıştır. O günün en meşhur Kur’an okuyucularından Enderûnî Hâfız İsmail Efendi ve Fatih Camii Baş Müezzini Hüsnü Efendi’den de kıraat dersleri almıştır. Dört, beş yıllık bu zaman zarfında imamet ve müezzinliği ifa edecek yetkinlikte eğitim almıştır. Fahrî olarak Fatih Camii’nde müezzinlik yapmıştır.²⁹ 1944

²⁷ Tezergil, agg.

²⁸ Ramazan Şenses, *Bugünün Meşhur Huffazı Kırâmı ve Mevlidhanları* (İstanbul: Hamle Matbaası, 1965), 84.

²⁹ Ramazan Alparslan’la “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme, 5 Eylül 2016, İstanbul.

yılında on sekiz yaşındayken resmi olarak Beyoğlu Galata Beyazıt Camii'nde müezzinlik görevine başlamıştır.³⁰

Hâfız Kemal Tezergil müezzinliğe başladıktan sonra meslekî anlamda kendisini geliştirmek, özellikle de dinî mûsikî alanında tebarüz etmiş kimselerden ders almak için çok çalışmıştır. Udî Cahit Gözkan(ö.1999) ile ömür boyu hoca-talebe olmuşlardır.

Hâfız Kemal Tezergil'in Galata'daki Arap Camii'nde müezzinlik yaparken sesini ve ezan okuyuşunu beğenen Beyoğlu Hüseyin Ağa Camii İmamı Rahmi Şenses Hoca Efendi, kendisinin görev yaptığı bu camiye Hâfız Kemal Tezergil'in de müezzin olarak naklini aldirmiştir. Mesleğini yapmaya fazlasıyla yetecek kadar güzel sesli bir müezzin olması ve Beyoğlu Hüseyinağa Camii'nde müezzinlik yapması Hâfız Kemal Tezergil'i tatmin etmemiştir. Sadece ses güzelliği ile bu mesleğin yapılamayacağını, ses sanatının, mûsikî eğitiminin de zaruri olduğunu ve bu konuda kendisini geliştirmesi gerektiğini fark etmiştir.³¹

Hâfız Kemal Batanay, Hâfız Sadettin Kaynak, Sadettin Heper, Münir Nurettin Selçuk, Mecit Sesigür, Hâfız Ali Üsküdarlı gibi o dönemin meşhur hâfız ve mûsikîşinasları zaman zaman Ağa Camii'ne uğrayarak burada mûsikî üzerine sohbet ederlerdi. Yine bu meşhur hâfız ve mevlidhanlar Ağa Camii'nde mevlid okurlardı.³² Ayrıca o dönem Ağa Camii'nin imamı Rahmi Şenses³³; müezzinleri Mehmet Ali Sarı, Eyyubi Saim Erişken³⁴ de mûsikîşinas idiler. Böyle bir ortamda Hâfız Kemal Tezergil'in kendisini mûsikî alanında geliştirmesi gerektiğini düşünmesi, pek tabiidir.

Diğer taraftan dayısı Muzaffer Ozak'ın şeyhliğini deruhte ettiği Nûreddîn Cerrâhî Tekkesi'nde haftanın belirli günlerinde zikir ve meşk yapılıyor, bu zikir ve meşklere İstanbul'daki başka tarikat tekkelerine mensup şeyhler, mûsikîşinaslar da katılıyordu. Hem görevinden dolayı bulunduğu Ağa Camii'nin ortamı hem de dayısına intisabından dolayı sürekli zikir meclislerinde bulunması, mûsikîye de ilgisi ve kabiliyeti olan Hâfız Kemal Tezergil'i, mûsikî öğrenmesi gerektiği konusunda gayrete sevk etmiştir.

³⁰ DİBA, Kemal Tezergil'e ait 13 Mayıs 1976 tarihli hizmet belgesi, Dolap no: 1950-1861.

³¹ Şenses, *Bugünün Meşhur Huffâzı Kırâmı ve Mevlidhanları*, 85.

³² Mehmet Ali Sarı, *Beyoğlu'nda Bir Hâfız* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2016), 94-95.

³³ Bk. Sarı, *Beyoğlu'nda Bir Hâfız*, 79.

³⁴ Bk. Sarı, *Beyoğlu'nda Bir Hâfız*, 98-99.

Yapılan araştırmada Hâfız Kemal Tezergil'in hâfızlık ve mûsikî alanında istifade ettiği mûsikîşinaslar olarak tespit edilebilen kimseler şunlardır:

- Muzaffer Ozak(ö. 1916),
- Enderunlu İsmail Efendi(ö. 1958)
- Hüseyin Cahit Gözkan(ö. 1999),
- Hulusi Gökmenli(ö. 1975),
- Sadettin Heper(ö. 1980),
- Hopçuzade Şakir Çetiner(ö. 1988),
- Selâhattin Gürer(ö. 1978),
- Salâhaddin Demirtaş(ö. 1997),
- Hüseyin Tolan(ö. 1976),
- Hüseyin Nazmi Efendi(ö. 1991).

Hâfız Kemal Tezergil klasik meşk zincirinin bu son kıymetli üstatlarından meşk yöntemiyle istifade ederek Türk Mûsikîsinin hemen hemen bütün formlarına vâkıf olmuştur. Dolayısıyla bu kimseler hakkında özet bilgi vermenin; hem Türk Mûsikîsinin zamanımıza ulaşmasını sağlamış kimselerin bilinmesi hem de konunun daha iyi anlaşılabilmesi için önemli olacağı kanaatindeyiz.

2.2.1. İsmail Hakkı Özdemir (1891-1958)

Enderunlu İsmail Efendi ismiyle maruf İsmail Hakkı Özdemir, 1891'de Kastamonu'nun Tosya ilçesinde doğdu. Babası Arif Ağa, II. Abdülhamit'in arabacıbaşısı idi. Bu sayede Enderun'da Hıfz ve Kıraat Bölümünü okuyup, Sarayda görev aldı. II. Abdülhamit döneminde hünkâr imamlığı yapmış olan Köse Niyazi Efendi'den aşere ve takrîb okudu. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunun çıkarılmasıyla dinî eğitim ve faaliyet yasaklanmış, kendisine pasif bir görev verilmiştir. 1950'de emekli olduktan sonra dinî faaliyetler üzerindeki baskının da azalmasıyla fırsat buldukça Kur'an dersleri vermiş, Yahya Efendi Dergâhı'nda zâkirbaşılık yapmış, Beşiktaş Sinan Paşa Camii'nde tâlim, tecvid ve kıraat dersleri vermiştir. Dönemin İstanbul Müftüsü Ali Rıza Hakses'in ısrarıyla Çarşamba Yavuz Selim Camii imamlığını kabul etmiştir. Dinî ilimler alanında bir okul işlevi gören Yavuz Selim Camii'nde İsmail Efendi, Kur'an tilâveti, kıraat ve hurûfât dersleri vermiştir. Hilmi Toros, Hâfız Kemal Uncu, Hasan Hüseyin Varol, Fahri Kiğılı, Tayyar Altıkulaç Enderunlu İsmail Efendinin yetiştirdiği hâfız lardandır. Vefatına kadar

değişik camilerde mukabele okumuştur. 14 Mart 1958’de Fatih Camii’nde ikinci namazını müteakip vefat etmiş, naaşı Yahya Efendi Dergâhı’nın hazîresine defnedilmiştir.³⁵

Kemal Tezergil Kur’an okumada devrinin tanınmış hâfız larından olan İsmail Hakkı Özdemir Efendi’den tâlim, tecvid ve kıraat okumuştur.³⁶

2.2.2. Hüseyin Nazmi Efendi (1896-1991)

İstanbul Eyüp’te doğdu. Babası Mehmed Geylânî Efendi, Hâkî Baba Kâdirî Dergâhı şeyhidir. Baba tarafından soyu Kâdiriye Dergâhının pîri Abdülkadir-i Geylânî’ye ulaştığı için “Ceylan” unvanıyla maruf olmuşlardır.³⁷

Soyadı kanunundan sonra Ceylanoğlu soyadını aldı. Zekâîzâde Hâfız Ahmed İlhamî Irsoy Efendi’den yedi yaşından önce hıfzını tamamladı. Babasının şeyh olmasından dolayı tekke âdâb ve kültürünü yaşayarak yetişti. Eyüp İdâdî ve Rüşdiyesinden mezun oldu. O zamanki adıyla Mekteb-i Hukuk’da öğrenci olduğu sırada, İstanbul’un işgal edilmesi üzerine, okulu bırakıp işgal güçlerine karşı mücadele etmeye başladı. Bir taraftan Eyüp İplikhane Kışlası’nda tabur imamlığı yaptı diğer taraftan da Kurtuluş Savaşına destek vermek amacıyla Anadolu’ya gizli olarak silah kaçırarak bir teşkilata aktif olarak destek verdi. Bu sırada işgal güçleri tarafından yakalanarak hapse atıldı ve ağır işkenceler gördü. Kurtuluş Mücadelesine verdikleri destekten dolayı babası ve kendisine İstiklal Madalyası verilmek istenmiş, babasının, “Biz derviş adamlarız, vatan ve din yolunda vacip olan bir hizmetin karşılığı olarak madalya almak bize yakışmaz” uyarısı üzerine madalya almaktan vazgeçmiştir. Aynı zamanda Atatürk’ün mülk bağışlama teklifini de aynı gerekçeyle geri çevirmiştir. Atatürk’ün tavassutuyla Cibali Tütün Fabrikasında memur olarak göreve başlamıştır.³⁸

Genç yaşında Kâdirî, Nakşibendî ve Sâdîyye tarikatlarından hilafet alan Hüseyin Nazmi Efendi, Kâdirî Tarikatının Âhiyye kolunun son şeyhi olup, tekke kültürünün gelecek kuşaklara aktarımında önemli bir rol oynamıştır. 23 Kasım 1991 tarihinde vefat etti. Cenazesi Bakanlar Kurulu kararıyla Hâkî Baba Dergâhının hazîresinde defnedildi.³⁹

³⁵ Alparslan, *İstanbul Ehl-i Kur’an ve Mevlidhanları*, 43- 44.

³⁶ Tezergil, agg.; Şenses, *Bugünün Meşhur Huffazı Kiramı ve Mevlidhanları*, 84.

³⁷ Nihat Azamat, “Nazmi Efendi, Hüseyin”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32: 459-460.

³⁸ Azamat, “Nazmi Efendi, Hüseyin”, 459-460.

³⁹ Azamat, “Nazmi Efendi, Hüseyin”, 459-460.

“Nazmi Efendi, ilerlemiş yaşına rağmen, 70’li yıllarda Cerrâhî Âsitânesindeki zikir ve meşk meclislerine devam ederek, oradaki dervîşâna kıyâm usûlü meşk etmiş ve kıyâmî tarîklere mahsûs olan bu zikrin birçok inceliklerini göstermiştir. Kendisinden istifâde edenler arasında her yaştan, her seviyeden kimseler olduğu gibi mesela; babası da kıyâm reisi olan Zâkirbaşı Salâhaddin Demirtaş, nâm-ı diğer Salâhî Dede gibi usta isimler de vardır.”⁴⁰

Kemal Tezergil de dayısı Muzaffer Ozak’ın şeyhlik yaptığı Karagümrük Cerrâhî Tekkesinde Nazmi Efendiden değişik tarikatlarda icra edilen zikir türlerini ve inceliklerini öğrenmiştir. Kendisinden Kâdirîlik icâzeti almıştır.⁴¹

2.2.3. Selâhattin Gürer (1896-1978)

İstanbul’da doğdu. Küçük yaşta babasını kaybettiği için dayıları tarafından himaye edildi. Dayılarından Şeyh Hüseyin Hâlis Efendi Şehremini semtindeki Kâdirî tarikatından Remlî Dergâhının şeyhi, diğer dayısı Şeyh Râşid Yorgancı Efendi de dönemin en meşhur zâkirbaşılardan idi. Tasavvuf kültürü ve terbiyesiyle yetişti. Dayılarından dinî mûsikî formunda birçok eser meşk edip kıyâm, devrân ve kuûd zikirlerinin bütün inceliklerini öğrenerek genç yaşta zâkirbaşı olmuştur. Rifâî ve Kâdirî tarikatlarından hilâfet almıştır. İstanbul’daki birçok tekkede zâkirbaşılık yapmıştır. Harbiye Mektebine girmiş; son sınıfta Çanakkale savaşına katılarak subaylık hayatına atılmıştır. 1957’de albay rütbesiyle emekliye ayrılıp, kendisini tamamen dinî mûsikîye vermiştir. Mûsikî camiasında Albay Selâhattin adıyla tanınmıştır. Mütevazı kişiliğiyle dinî mûsikî alanında birçok kimsenin yetişmesine, pek çok dinî mûsikî eserinin günümüze gelebilmesini sağlamıştır. Bildiği dinî mûsikî eserlerinden doksan iki tanesini notaya alarak "*Mütefekkir, Mutasavvıf, Halk Şâiri Âşık Yunus Emre'nin Bestelenmiş Şiirleri*" adıyla yayımlamıştır.⁴²

“Ali Rıza Şengel’in 1906’da tesbit ettiği 600 eserden oluşan iki ciltlik ilâhi defterini kaybolmaktan kurtarmış, bu defterin I. cildi talebesi Yusuf Ömürlü tarafından *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhîler* adıyla dört cilt halinde yayımlanmıştır.” Ayrıca Türk Din Mûsikîsinin önemli formlarından olan Nâyî Osman Dedenin Mirâciyesini Mirâciyehan

⁴⁰ Nağme-i Aşk, “Şeyh Nazmi Ceylan Efendi”, erişim: 2 Şubat 2017, <http://nagmeiask.blogspot.com/2016/11/nazmi-ceylan-efendi-hazretleri.html>.

⁴¹ Tezergil, agg.

⁴² Muhittin Serin, “Selâhattin Gürer”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 17: 316-317.

Hopçuzâde Şâkir Efendi ile beraber günümüze gelebilmesini sağlamıştır.⁴³ 2 Ocak 1978'de İstanbul'da vefat etmiştir.

Kemal Tezergil, İstanbul'daki bütün tarikatların zikir tavırlarına hâkim olan Selâhattin Gürer'den zâkirbaşılık ve dinî formdaki eserlerin okunuşları konusunda istifade etmiştir.⁴⁴

2.2.4. Sadettin Heper (1899-1980)

10 Mayıs 1899'da İstanbul'da doğdu. Babası Eyüp Camii Kayyumu Halit Efendi, annesi Zehra Hanım'dır. Hem muhit olarak hem de aile olarak dinî kültür ve zevkinin yoğun olduğu bir ortamda yetişmiştir. Heper ailesi Eyüp'ün belli başlı ailelerinden biriydi ve bu aile, üç kuşak Eyüp Camii'ne kayyumluk etmiştir.⁴⁵ Rauf Yektâ Bey, Ahmet Irsoy, Ahmed Avni Konuk ve Emin Yazıcı gibi döneminin büyük müzik adamlarından istifade ederek çok iyi bir müzik birikimi edinmiştir. Klasik Türk Müziğinin günümüze aktarılmasında köprü vazifesi görmüştür.⁴⁶ Mevlânâ ihtifallerinin içerik olarak düzenlemesini yaparak, merasimlere dinî bir ruh ve coşku kazandırmıştır. Mevlevî âyinlerinin icrası konusundaki hâkimiyeti gereği vefatına kadar bu âyinleri kudümzenbaşı olarak yönetmiştir. *Mevlevî Âyinleri* adlı kitabı, Mevlevî Mûsikîsi alanında en önemli kaynaklardandır. Bestekârlıkta klasik üslubu benimseyen Heper'in Mevlevî âyini, ilâhî, peşrev, beste, semâî ve şarkı formlarındaki eserleri onun bestekârlık kudretini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca bend-i bûselik adlı bileşik bir makam terkip etmiştir. 11 Mayıs 1980 yılında Üsküdar Kuzguncuk'taki evinde vefat etmiş, Eyüp'teki aile mezarlığına defnedilmiştir.⁴⁷ İstanbul Belediye Konservatuvarı Repertuar Kurulu'nda ve İstanbul Radyosu'nda danışmanlık yaptığı sırada onlarca öğrenci yetiştirmiştir. Kani Karaca, Aziz Bahriyeli, Hüseyin Top, Nezih Uzel, Hurşit Ungay, Doğan Ergin, Akagündüz Kutbay, Cüneyt Kosal, Abdi Coşkun, Cinuçen Tanrıkorur meşhur öğrencilerindendir.⁴⁸

Rahmi Şenses, Kemal Tezergil'in Sadettin Heper'le Cahit Gözkan ve Hulusi Gökmenli aracılığıyla tanıştığını, bu iki ismin Sadettin Heper'den Kemal Tezergil için himmet

⁴³ Serin, "Selâhattin Gürer", 317.

⁴⁴ Emin Işık'la "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 5 Eylül 2015, İstanbul.

⁴⁵ Burcu Sağlam, "Türk Müziğinin Hâfızası: Sadettin Heper", *Boğaziçi Üniversitesi Türk Müziği Kulübü Mûsikîşinas Dergisi*, 14 (2015): 47.

⁴⁶ Sağlam, "Türk Müziğinin Hâfızası: Sadettin Heper", 46.

⁴⁷ Nuri Özcan, "Heper, Sadettin", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 17: 209-210.

⁴⁸ Sağlam, "Türk Müziğinin Hâfızası: Sadettin Heper", 67-68.

ricasında bulunduğunu, Sadettin Heper'in de Kemal Tezergil'e düğâh, suzidilârâ, bayâtî, nevâ ve bûselik âyini şerîflerini meşk ettiğini yazar.⁴⁹ Kani Karaca, Sadettin Heper'den uzun yıllar Kemal Tezergil'in müezzinlik yaptığı Beyoğlu Ağa Camii'nde dinî mûsikî meşk etmiştir.⁵⁰ Kemal Tezergil'in de bu meşklere katılıp istifade etmesi aşikârdır.

2.2.5. Hopçuzâde Hâfız Şâkir Çetiner (1903-1988)

1905'te İstanbul, Tophane'de doğmuştur. 19. yüzyılda yaşamış; kudretli bir zâkirbaşı, neyzen, tanbûrî ve bestekâr Hopçuzâde Mehmed Şâkir Efendi(?-1860)'nin torunudur. Babası Ali Rıza Efendi, dedesinin en önemli talebelerinden olup, zâkirbaşılıktaki maharetiyle tanınmıştır.⁵¹ Kendisi de dedesi ve babası gibi Tophane Kâdirî Âsitânesi'nde zâkirbaşılık yapmıştır. Kılıç Ali Paşa İbtidâî Mektebini ve Fevziye Rüşdiyesini bitirdikten sonra dinî eğitime yönelmiş, Medresetü'l Hutebâ ve İstanbul İmam Hatip Okulu'ndan diploma almıştır. Kadastro Mekteb-i Âlisini bitirmiş, İstanbul Vakıflar Müdürlüğünde göreve başlamış ve 1956 yılında buradan emekli olmuştur. Hattat Ömer Vasfi Efendi'den icazet almıştır. Türkçe ve Osmanlıca konusunda çok yetkin olan Şâkir Efendi, Osmanlıca kayıtlar, fermanlar, tapu vesikaları, zor okunan eski yazılı metinler ve Arapça çeviriler konusunda uzman olup, hukuki ihtilaflarda mahkemeler tarafından bilirkişi olarak çağrılırdı. Bütün bunların yanı sıra Şâkir Efendinin en önemli özelliği dinî mûsikî için yeri doldurulamayacak ölçüde bir birikime sahip olmasıdır. Baba tarafından iyi bir mûsikî mirasına varis olmuş Şâkir Efendi, dinî mûsikînin bütün formlarını mükemmel derecede bilirdi. Bütün ömrünü dinî mûsikînin icrası ve öğretimiyle geçirmiştir. Uzun yıllar Konya 'da yapılan Mevlânâ ihtifallerinin âyinhan ve kudümzen olarak aranılan ismiydi. Çoğu âyini ezbere okumuştur. Usûl, ses ve geçkilerdeki en küçük hataları fark edecek bir kulağa sahipti.⁵² Dedesi ve babası da mirâciyehan olan Şâkir Çetiner'in dinî mûsikî için bir başka önemli hizmeti de, tekkelerin kapatılmasından sonra unutulmaya yüz tutmuş mirâciye formunu ölünceye kadar yaşatmış olmasıdır. Vefatından sonra düzenli mirâciye okuma geleneği bitmiştir.⁵³ Dinî mûsikînin her formuna vakıf olan Şâkir Efendi, 1988 yılında vefat etmiştir. Orhan Nasuhioğlu, Şâkir Çetiner'in yeri doldurulamayacak özellikte bir kıymet olmasına rağmen gereği kadar tanınmamasının nedenini; İstanbul beyefendisi;

⁴⁹ Şenses, *Bugünün Meşhur Huffazı Kırâmı ve Mevlidhanları*, 85.

⁵⁰ Sağlam, "Türk Müziğinin Hâfızası: Sadettin Heper", 67.

⁵¹ Hasan Aksoy, "Mehmed Şâkir Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 28: 530.

⁵² Orhan Nasuhioğlu, "Dinî Mûsikîmizin Büyük Kaybı Hopçuzade Şâkir Çetiner" *Mûsikî Mecmuası* 420 (Mart 1988): 7.

⁵³ Mustafa Uzun, "Mi'râciyye", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2005), 30: 138.

mütevazı, nazik, çekingen bir mizaca sahip olmasına bağlar.⁵⁴ Cerrahi Şeyhi Safer Dal, Zâkirbaşı Selahattin Demirtaş, Necdet Tanlak kendisinden istifade etmiş kimselerdir.⁵⁵ Kemal Tezergil de Şâkir Çetiner'in talebelerinden olmuş, hocasının mûsikî çevrelerinde Hopçuzâde tavrı olarak adlandırılan kendine özgü yorumlama biçimini örnek alarak kendi yorumunu oluşturmuştur.⁵⁶

2.2.6. Hulusi Gökmenli (1902-1975)

1902 yılında Beşiktaş'ta dünyaya geldi. Hayatıyla ilgili yazılı bilgi bulunmamaktadır. Babası, Hâfız Mehmet Hayri Bey'dir. Vefa Lisesi'nden mezun oldu. İlk mûsikî derslerini, Yeniköylü Hasan Efendi'nin talebesi Şeyh Cemal Efendi'den aldı. Dönemin ünlü mevlidhanı Hâfız Kemal Bey ile birlikte okudukları mevlidler ile mûsikî muhitinin dikkatini çekti. Asıl mûsikî hayatı, Eyyûbî Mehmet Bey'in bir meşk gününde, sonradan eniştesi, iş ortağı ve can yoldaşı olacak Cahit Gözkan ile tanışması ile şekillenmiştir. Cam ticaretiyle uğraştığı için “camcı” lakabıyla maruf olmuştur. Cahit Gözkan'ın dinî mûsikîye ünsiyetinde Hulusi Gökmenli'nin büyük etkisi olmuştur. Cahit Gözkan'ın hocası Ahmet Mükerrer Akıncı'nın evinde düzenlenen fasıllara iştirak ederek bu fasılların en kıdemli isimlerinden birisi olmuştur.⁵⁷ Salâhi Dede ismiyle maruf Salâhaddin Demirtaş, Hâfız Kerim ve Hâfız Mecid'le birlikte Âdî Sadi Eren Bey'in evinde yapılan fasıl meşklerine katılarak;⁵⁸ “büyük, ciddi, çok sanatlı, güfte ve beste bakımından klasik devrin özelliklerini yansıtan gerçek kültür müziği ürünlerinin”⁵⁹ icrasını öğrenmiştir.

Hulusi Gökmenli nazarî mûsikî bilgisi olmamasına rağmen tabî bir istidat ve zengin kulak dolgunluğu ile gazel-kaside türündeki serbest eser icrasında zamanın önemli hâfızları içinde yer almıştır. Cahit Gözkan, Hulusi Gökmenli'nin mûsikîyi ve makamları çok iyi bildiğini ve bilhassa, o vakitler taksim etmek diye adlandırılan saz ve söz atışmalı gazel ve kaside okumada, makamları gayet ustalıkla kullandığını, birbirine zıt ve bir araya gelmeyecek makamları imtizaç ettirmekle hayranlık uyandırdığını nakletmiştir.⁶⁰

⁵⁴ Nasuhioğlu, “Dinî Mûsikîmizin Büyük Kaybı Hopçuzâde Şâkir Çetiner”, 7.

⁵⁵ Nağme-i Aşk, “Hâfız Şâkir Çetiner”, erişim: 2 Şubat 2017, <http://www.muzaferozak.com/nagmeiaskhtml/hobcuzade-sakir-cetiner.html>; Ergür, *Salahi Dede*, 22.

⁵⁶ İsmail Hakkı Çimen'le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme, 13 Eylül 2015, İstanbul.

⁵⁷ Cemil Altınbilek'le “Hulusi Gökmenli” hakkında yapılan özel görüşme, 7 Temmuz 2017, İstanbul.

⁵⁸ Cumhuriyet Enes Ergür, *Salahi Dede* (İstanbul: Kitabevi, 2011), 22.

⁵⁹ İsmail Hakkı Özkan, “Fasıl”, *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12: 207.

⁶⁰ Altınbilek, *agg.*

Cahit Gözkan'la birlikte Na't-ı Mevlânâ'yı aslına uygun olarak tespit etmek için çalışmalar yapmış, Na't-ı Mevlânâ'yı yeniden ilk defa; ney'le Süleyman Erguner, rebab ve kudümle Cahit Gözkan'ın eşliğinde Hulusi Gökmenli okumuştur. Bu çalışma, Saadettin Heper'in de iştiraki ile genişleyerek Konya'da yapılan ilk ihtifallerin de çekirdeğini oluşturmuştur. Kâni Karaca dâhil birçok naathan ve gazelhana Nat'ı Mevlânâ'yı Cahit Gözkan ve Hulusi Gökmenli meşk etmiştir. Evlerini ve dükkânlarını birer mûsikî mahfiline çeviren ikili, mûsikîde çok sayıda talebe yetiştirmişlerdir. On beş civarında dinî ve ladinî bestesi olan Hulusi Gökmenli'nin, Eşrefoğlu Rûmî'nin bir şiirinden bestelediği, “Ey Allahım Beni Senden Ayırma” güfteli hüzzam ilahisi, en tanınanıdır. Kemal Tezergil, Ulvi Erguner, Aziz Bahriyeli, kendisinden istifade etmiş mûsikîşinaslardır. 1975 yılında vefat eden Hulusi Gökmenli, bağlı bulunduğu ve halifeleri arasında yer aldığı Küçük Hüseyin Efendi'nin, Eyüp'teki kabrinin ayakucunda yatmaktadır.⁶¹

Hâfız Kemal Tezergil, Hulusi Gökmenli'yle elli yıllık talebelik yaptığı Cahit Gözkan'ın evinde salı akşamları yapılan fasıl meşklerinde ve hocanın talebeleriyle yaptığı meşklerde karşılaşarak dinî mûsikî formlarının icrası konusunda istifade etmiş, birçok eseri kendisinden dinleyerek ezberlemiştir. Özellikle mevlid, na't ve kaside okuma konusunda kendisinden istifade etmiştir.⁶²

2.2.7. Hüseyin Cahit Gözkan (1909-1999)

1909 yılında İstanbul, Fatih'te doğdu. Babasının mûsikîşinas olması ve o dönem İstanbul'un mûsikî erbabını evinde toplaması, küçük yaşta mûsikîye ilgi duymasını sağladı. Nevres Bey'den ud meşk eden babasından ud dersi aldı. 13 yaşında bir mûsikî meclisinde karşılaştığı Ahmet Mûkerrem Akıncı'dan vefatına kadar ud, makam, dinî mûsikî ve Klasik Türk Mûsikîsi alanında ders aldı. Hüseyin Cahit Gözkan, hocası Ahmet Mûkerrem Akıncı'nın gelenek haline getirdiği haftalık fasıl toplantılarını, hocasının vefatından sonra kendi evinde düzenlemiştir. Safiye Ayla, Semahat Özdenes, Necdet Yaşar, Niyazi Sayın, Münip Utandı, Adnan Mungan gibi pek çok mûsikîşinasın bu fasıllara iştirak etmesiyle evi adeta bir mûsikî okulu haline gelmiştir. Bu sayede Türk mûsikîsinin öğrenilmesine ve bugünlere aktarılmasına hatırı sayılır katkı sağlanmıştır. Hüseyin Cahit Gözkan'ın Türk mûsikîsi açısından başka bir önemli hususiyeti; hocası

⁶¹ Altınbilek, agg.

⁶² Altınbilek, agg.

Ahmet Mükerrer Akıncı'nın hocası olan Beykozlu Kanuni Mehmet Bey'in Enderun'da notaya aldığı eserlerin bulunduğu *Kütük* adlı eseri ve yine hocası Ahmet Mükerrer Akıncı'nın kendisi için el yazısıyla yazdığı değişik makamdaki eserleri ihtiva eden *Defter* adlı eserleri⁶³ miras edinmesidir. Bu eserler hala ailesi tarafından muhafaza edilmektedir.⁶⁴ Derviş meşrepli olmasından dolayı göz önünde olmayı sevmeyen Hüseyin Cahit Gözkan, dostlarının hatırına Kubbealtı Vakfı-Türk Mûsikîsi Enstitüsü'nde ud dersleri vermiş, radyoda Mesut Cemil, Cevdet Çağla, Niyazi Sayın, Sadi Işılay, Dede Süleyman Erguner, Sadettin Heper gibi meşhur sazendelerle saz eserleri icralarına katılmış; udla birlikte rebab, klasik kemençe, keman ve tanbur sazlarını da ustalıkla çalmıştır. 1950'li yıllardan itibaren Konya'da yapıla gelen Mevlânâ ihtifallerinin repertuarını ve mûsikî heyetini hazırlamada önemli hizmetleri olmuş, rebab ve kudüm sazlarıyla kendisi de mutrip heyetinde yer almıştır.⁶⁵

Hüseyin Cahit Gözkan, kayınbiraderi Hulusi Gökmenli ile birlikte Na't-ı Mevlânâ'yı aslına uygun olarak tespit etmek için çalışmalar yapmış, Na't-ı Mevlânâ'yı yeniden ilk defa okuyan Hulusi Gökmenli'ye rebab ve kudümle eşlik etmiştir. Başta Kâni Karaca olmak üzere Na't-ı Mevlânâ'yı Hulusi Gökmenli ile birlikte birçok naathan ve gazelhana meşk etmiştir.⁶⁶ 5 Mayıs 1999 tarihinde, arkasında onlarca talebe bırakarak İstanbul'da vefat etmiştir.

Hâfız Kemal Tezergil mûsikî alanında en çok Cahit Gözkan'dan istifade etmiştir. Cemil Altınbilek, Kemal Tezergil'in Cahit Gözkan'la olan hoca-talebe ilişkisini şöyle anlatıyor:

Kemal Abi, meclisteki adıdır, Hocamın elli yıllık talebesidir. Bir gün özel cumartesi meşklerimizde Kemal Tezergil kapıdan içeri girdi ve Hoca onu görünce sevinerek bize muzipçe takdim etti; "İşte yeni talebem; elli senelik..." Bu onu ilk tanıdığımız gündü. Hocamızın eski talebesi olduğundan, tüm talebeleri gibi Hocama büyük hürmet gösterirdi; ancak pek yakın ve samimi davranırdı. Genellikle ayrı olarak meşke ve ziyarete gelirdi. Dinî mûsikî meşki ve sohbeti yaparlardı. Hatta bir seferinde nihavend makamında bestelediği Mevlevî âyin-i şerîfi Hocama getirmişti. Biz de bir nüsha kendimize almıştık, arşivimde mevcuttur. Sahaflar Şeyhi diye tanınan Cerrâhî Muzaffer

⁶³ Bu eserler; Cemil Altınbilek, Ahmet Kırım ve Cahit Gözkan'ın oğlu M. Halit Gözkan tarafından "Hoca Cahit Gözkan'ın Mûsikî Mirâsı" adıyla iki cilt halinde yayınlanmıştır.

⁶⁴ Altınbilek, agg.

⁶⁵ Cemil Altınbilek, "Hoca Cahid Gözkan", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 3 (Temmuz 2002): 70-76.

⁶⁶ Altınbilek, agg.

*Ozak Efendi'nin yeğenidir. O cihetten hem selam, hem de Hocama enfiye-hediye getirirdi. Hocam ile muhabbetleri pek neşeliydi; bizzat şahidiyim. Daha eski yıllardaki geleneksel Salı fasıl gecelerinin hitamında adet olduğu üzere aşr-ı şerîf okuyan hâfızlar arasındaydı.*⁶⁷

Hâfız Kemal Tezergil, Cahit Gözkan'dan birebir mûsikî dersi almış hem de onun bir mûsikî okulu haline getirdiği evinde tertip ettiği mûsikî meşklerinin müdavimi olan onlarca mûsikîşinasla bir araya gelerek onlardan da istifade etmiştir. Dinî musiki alanında istifade ettiği Hulusi Gökmenli, Sadettin Heper, Hopçuzâde Şakir Çetiner gibi mûsikîşinaslarla Cahit Gözkan'ın evinde karşılaşarak tanışmıştır.

2.2.8. Hüseyin Tolan (1910-1976)

1910 yılında Selânik'in Karaferye kasabasında doğdu. 14 yaşındayken nüfus mübadelesinde ailesi Türkiye'ye göç ederek İstanbul'a yerleşti. İlk, ortaokul ve liseyi bitirince sesinin güzelliğinden dolayı teşvikle konservatuara kaydoldu ve konservatuarı bitirdi. Otuz yaşından sonra daha çok Sarı İmam lakabıyla tanınan Beyazıt Camii ikinci imamı İsmail Atay Efendi'nin yanında hıfzını tamamladı. Allah vergisi ses güzelliğine sahipti. İyi bir mevlidhan, gazelhan ve Kur'an okuyucusu olarak kendisini yetiştirdi. İlk mûsikî derslerini Ali Rıza Şengel'den aldı. Kendisinden nota, usûl, makam öğrendi. Ali Rıza Şengel'in tavsiyesiyle Süleymaniye Camii Baş Müezzini Hâfız Kemal'den mevlid ve gazel tavrını meşk etti. Selahattin Pınar, Sadettin Kaynak, Kemal Batanay gibi hocalardan yararlandı. Fahrî olarak imamlık yaptı. 1939 yılında beste çalışmalarına başladı. Çok sayıda eser besteledi. Evinin kapısını mûsikî çalışmalarına açarak dinî mûsikî alanında birçok öğrenci yetiştirdi. İyi bir mûsikîşinas olduğu halde mûsikîyi bir geçim vasıtası olarak kullanmamış, ticaretle uğraşmıştır. Sultanhamam'daki ayakkabı dükkânının bir bölümünü dershane olarak kullanarak birçok öğrenci yetiştirmiştir. Hüsnü Yetişken, Dursun Çakmak, Necdet Tanlak, İzzet Eskidemir ve Ahmet Muhtar Gölge kendisinden istifade etmiş mûsikîşinaslardır. 23 Ocak 1976'da evinde kalp krizi geçirerek vefat etmiştir.⁶⁸

⁶⁷ Altınbilek, agg.

⁶⁸ Nuri Özcan, "Hüseyin Tolan ", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2012), 41: 232-233; Alparslan, *İstanbul Ehl-i Kur'an ve Mevlidhanları*, 64.

Mevlid okuma konusunda Kemal Tezergil de Hüseyin Tolan'dan istifade etmiş, yukarıda adı geçen mûsikîşinaslarla birlikte Hüseyin Tolan'ın derslerine katılarak kendisini yetiştirmiştir. ⁶⁹

2.2.9. Salâhaddin Demirtaş (1912-1997)

1 Mart 1912'de İstanbul'da doğdu. Mûsikîşinas bir ailesi olmasından dolayı çocuk yaşta mûsikîyle meşgul olmaya başladı. Babası Hüsamettin Bey; giriftzen, âyinhan ve de zâkirbaşydı. Ablası Şaziment Hanım da kanun ve ud çalardı. Evde babası ve ablasının yaptığı meşklerin yanı sıra fasıl da yapıldı. Uşşâkî dervîşi olan babası kendisini yanına alarak her akşam bir dergâha gider, yapılan zikirlerde zâkirbaşılık yapar, bunun için de yolda giderken o gece yapılan zikirde okuyacağı ilâhileri okurdu. Evde yapılan meşklerden ve katıldığı zikirlerden dolayı pek çok ilâhi ve şarkının güftelerini ezberlemiştir. Ayrıca her pazar amcasının postnişinlik yaptığı Kasımpaşa Mevlevîhanesi'ne giderek burada da birçok Mevlevî âyini öğrenmiştir. 1925'te tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla tekke ve tarikatların zikir, merasim, âyin gibi erkânları da yasaklanmış, dolayısıyla tekke ve tarikatlara meyleden insanlar, bu kurumların âdâb ve erkânını öğrenmekten mahrum kalmışlardır. Salâhaddin Demirtaş bu yasaklı yıllarda çocuk yaşta öğrendiği Tekke Mûsikîsini özel ev toplantılarında icra ederek yaşamasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamıştır. 1978 yılına kadar Konya'da yapılan Mevlânâ ihtifallerine âyinhan olarak katılmıştır. Muzaffer Ozak'ın Süleymaniye Camii'nde kıldırıldığı Enderun usûlü teravihlerde müezzinlik yapmıştır. Yine Muzaffer Ozak'ın kurduğu Türk Tasavvuf Mûsikîsi ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı'nda 1967'den 1980 yılına kadar dinî mûsikî meşkleri yapmıştır. Türk Tasavvuf Mûsikîsi alanında kadim tarzda, sanatsal özelliği yüksek eserler bestelemiştir. Aynı dönemde yaşadığı ve beraber meşke, zikre katıldığı; Cerrâhî Şeyhi Fahrettin Efendi, Şeyh Nazmi Efendi, Hopçuzâde Şakir Çetiner, Hulusi Gökmenli, Hüseyin Sebilci, Sadettin Heper gibi kıymetli değerlerden yararlanmıştır. Yusuf Ömürlü, Ömer Tuğrul İnancı, Ahmet Özhan, Ahmet Muhtar Gölge gibi nice kimseler kendisinden istifade etmiştir. 5 Mart 1997'de vefat etmiş, Çengelköy Mezarlığı'na defnedilmiştir. ⁷⁰

⁶⁹ Ahmet Muhtar Gölge, agg.

⁷⁰ Tezergil, agg.

Kemal Tezergil de Salâhaddin Demirtaş ile gerek Nurettin Cerrâhî Tekkesi'nde, gerek gerekse evlerde yapılan toplantılarda bir araya gelerek kendisiyle yarenlik yapmış; zâkirbaşılık ve Tekke Mûsikîsi alanında kendisinden istifade etmiştir.⁷¹

2.2.10. Muzaffer Ozak (1916-1985)

1916 yılında, İstanbul, Fatih'te on üç çocuklu bir ailenin son çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası, el-Hacc Mehmed Efendi; annesi, Aişe Hanım'dır. Babası İstanbul'da Süleymaniye Medresesi'nde okumuş ve medrese hocalığı yapmıştır.

Babası, Muzaffer Ozak altı aylıkken vefat etti. Beş, altı yaşlarında babasının medrese arkadaşı Seyyid Şeyh Abdurrahman Sami Saruhânî(Evrenoszâde) Efendi'nin manevi terbiyesi altına girdi. Fatih Camii Başımamı Mehmed Rasim Efendi'den Kur'ân-ı Kerîm ve tecvid dersleri aldı. Gümülcineli Açıkbaş Mustafa Efendi'den hıfzını tamamladı. Arapça, tefsir, hadis, fıkıh dersleri aldı. Hâfız Ahmed Irsoy'un öğrencisi Hâfız İsmail Hakkı'dan dinî mûsikî meşk etti. Halvetî-Şabânî şeyhi Maraşlı Ahmed Tâhir Efendi'ye intisap ederek kendisinden Muhyiddin İbnü'l Arabî'nin *el-Futuhâtü'l Mekkiyye* ve *Fusûsü'l Hikem* adlı eserlerini okudu ve tasavvuf ilmini öğrendi. İstanbul'un değişik camilerinde müezzinlik, imamlik ve vaizlik yaptı. Kitapçılık sanatını öğrenerek Sahaflar Çarşısı'nda bir dükkân açıp, müezzinliğin yanında sahaflık yapmaya başladı. Halvetî-Cerrâhî şeyhi Fahreddin Erenden Efendi'ye intisap etti. 1966 yılında Fahreddin Erenden Efendi'nin ölümü üzerine Nûreddîn Cerrâhî Tekkesi'nin on dokuzuncu türbedârı ve postnişini oldu.⁷²

Bulunduğu her ortamda; cami, dükkân, kahvehane vb yerlerde insanlara kendine özgü nüktedan anlatımıyla İslâmiyeti anlatmaya ve sevdirmeye çalışmıştır. Kudüs, Bağdat, Şam, Kahire gibi şehirlerde tasavvuf sohbetleri yapmış; 1970'lerin sonlarına doğru ABD, İngiltere, Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa, Kanada gibi ülkelerde yapılan kültür-sanat festivallerine katılım için resmî ve özel davetler almış; bu ülkelerde İslâm dininin ve tasavvuf kültürünün tanıtılmasına yönelik programları organize etmiştir. Din ve tasavvuf alanında yedi adet eseri bulunan Muzaffer Ozak, ilâhi, kaside ve naat türü şiirler yazmış, şiirlerinde "Aşkî" mahlasını kullanmıştır.⁷³ 1981 yılında Türk Tasavvuf Mûsikîsi ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı'nı kurarak, bu mûsikî ve kültürünün muhafaza

⁷¹ Ergür, *Salahi Dede*, 22, 41, 44, 48, 51.

⁷² Ergür, *Türk Tasavvuf Müziğinde Muzaffer Ozak'ın Yeri ve Eserleri*, s. 1-10; Topuzoğlu, "Muzaffer Ozak", 34: 16-17.

⁷³ Topuzoğlu, "Muzaffer Ozak", 17.

edilmesine, gelişmesine ve bugünlere gelmesine katkı sağlamıştır.⁷⁴ Cerrâhî tarikatının topluma açılarak yeni ve güncel bir nitelik kazanmasını sağlayan Muzaffer Ozak,⁷⁵ 13 Şubat 1985 tarihinde vefat etti. On dokuz yıl irşad faaliyetinde bulunduğu Nûreddîn Cerrâhî Tekkesi'nin türbe kısmına defnedilmiştir.

Muzaffer Ozak, dayısı olması hasebiyle Kemal Tezergil'in ilk ve de en fazla yararlandığı kimsedir. Kemal Tezergil, babasının vefat edip geçim sıkıntısı yaşayan ailesine destek olmak amacıyla çocuk yaşta girdiği bir çivi fabrikasında yaşadığı bir kaza sonrasında dayısı Muzaffer Ozak'ın "Oh, çok iyi olmuş! Fabrikada çalışmak senin nene gerek! Sen gel bizim yolumuza."⁷⁶ diye tepki verdiği bakılırsa, dayısının onu kendisi gibi hâfız, vaiz, mûsikîşinas vb. olarak yetiştirmek istediği anlaşılabılır.

Muzaffer Ozak, yeğeni Kemal Tezergil için örnek bir din görevlisi olmanın yanı sıra kıraat, hâfız lık, mûsikî gibi konularda işinin ehli olan kimselerden yararlanmasına tavassut etmiştir. Kemal Tezergil'in yetişmesine katkı sağlayan kimselere baktığımızda Muzaffer Ozak'la tanışıklıkları olan kimseler olduğunu anlıyoruz. Muzaffer Ozak Nûreddîn Cerrâhî Tekkesi'ne bağlılığı ve daha sonra bu tekkenin postnişini olması; Kemal Tezergil'in de tekkeye gidip gelmesi, tekke ortamında kendisine ilham verecek, kaynaklık ve hocalık edecek kimselerle tanışmasına ve onlardan istifade etmesine vesile olmuştur. Dinî mûsikîdeki değişik formların icrası, diğer tarikatların zikir tavırlarına hâkim olma, zâkirbaşılık gibi alanlarda Muzaffer Ozak'ın postnişini olduğu Nûreddîn Cerrâhî Tekkesi'ne devam eden Selâhattin Gürer'den istifade etmiştir.⁷⁷ Aynı şekilde gerek dinî mûsikî gerekse dindışı mûsikî alanında 50 yıl gibi uzun bir süre talebe olduğu Âdî Cahit Gözkan'ın dayısı Muzaffer Ozak'la yakın dostluğu bulunmaktaydı.⁷⁸ Dayısının vefatına kadar hep yanında olmuş, onun İslâmı ve tasavvuf kültürünü yaymak için gösterdiği gayrete ortak olmuştur. Dolayısıyla Kemal Tezergil'in, en fazla dayısı Muzaffer Ozak'tan istifade ettiği söylenebilir.

Hâfız Kemal Tezergil, bu isimlerin dışında üvey dayısı Mehmet Arıtekin, Fatih Camii Baş Müezzini Hüsnü Efendi ve Köse Ömer adında hocalardan da istifade etmiştir; ancak bu kimseler hakkında ne yazılı ne de sözlü bir kaynak bulunamamıştır.

⁷⁴ Ergür, *Türk Tasavvuf Müziğinde Muzaffer Ozak'ın Yeri ve Eserleri*, 9-11.

⁷⁵ Şenay Yola, "Cerrahiye", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 7: 420.

⁷⁶ Şenses, *Bugünün Meşhur Huffazı Kırâmı ve Mevlidhanları*, 84.

⁷⁷ Işık, agg.

⁷⁸ Cemil Altınbilek'le "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 23 Eylül 2016, İstanbul.

Hâfız Kemal Tezergil sahasında her biri usta olan bu hocalardan istifade ederek dinî mûsikîde İstanbul tavrı olarak benimsenmiş tavrın, kendine özgü geliştirdiği yorumuyla en önemli temsilcilerinden biri olmuştur. Edinilen bilgilerden yola çıkarak kendisinin mûsikî kabiliyetinin ilerlemesinde ve Kemal Tezergil olarak okuyuşuyla tebarüz etmesinde en önemli hususun; Cahit Gözkan'la hayatının sonuna kadar sürdürdüğü meşklerdir denilebilir.

2.3. Hizmetleri

Hâfız Kemal Tezergil, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak müezzinlik yapmıştır. Resmî olarak ilk defa 19.03.1944 yılında Beyoğlu Galata Beyazıt Camii'nde göreve başlamıştır. İstanbul'un farklı camilerinde müezzinlik yapmış, 1976 yılında Beyoğlu'ndaki Hüseyin Ağa Camii müezzini iken emekli olmuştur. Resmî olarak 32 yıl görev yapmıştır.⁷⁹ Emekli olduktan sonra da namaz kılmak için gittiği camilerde fahrî olarak müezzinlik yapmaya devam etmiştir. Hâfız Kemal Tezergil, müezzinliğin yanı sıra mevlidhanlık ve zâkirbaşılık da yapmıştır.

2.3.1. Müezzinliği

Hâfız Kemal Tezergil müezzin olarak 19.03.1944 yılında Beyoğlu Galata Beyazıt Camii'nde göreve başlamıştır. Beyazıt Camii'nde 06.05.1946 yılına kadar görev yapmıştır. Bu tarihte askere gitmiş, askerlik dönüşü 08.12.1948 tarihinde Beyoğlu ilçesindeki Galata semtinde yer alan Arap Camii'nde göreve başlamıştır.⁸⁰ Arap Camii'nde müezzinlik yaparken, bir gün Beyoğlu Hüseyin Ağa Camii İmam-Hatibi Rahmi Şenses, okuduğu ezanı dinleyerek etkilenmiş, kendisiyle tanışarak görev yaptığı camiye gelmesini teklif etmiştir. Rahmi Şenses bu olayı şöyle nakleder:

"Bir gün Arap Camii avlusunda otururken kulağıma güzel bir ezan sesi gelmişti. Bu sesi daha önce hiç duymamıştım. Ezanın okunuş tavrı eski İstanbul tavrıydı, ses de gayet güzeldi. Namazdan sonra ezanı okuyan zat, Kemal Tezergil ile cami avlusunda biraz görüştük. Bu görüşme esnasında Hacı Muzaffer Ozak'ın yeğeni olduğunu söyleyince, birden içim ısınır. Kendisine, 'Benim imamı bulduğum Ağa Camii'ne sizi alsam

⁷⁹ DİBA, Kemal Tezergil'e ait 13 Mayıs 1976 tarihli hizmet belgesi, Dolap no: 1950-1861.

⁸⁰ DİBA, Kemal Tezergil'e ait 13 Mayıs 1976 tarihli hizmet belgesi, Dolap no: 1950-1861.

*gelir misiniz' diye sordum. O da 'Gelirim' deyince, hemen faaliyete geçtim. Merhum Şeyh Cevad Efendi'nin gayreti ile Arap Camii'nden Ağa Camii'ne nakli temin edildi.'*⁸¹

Böylece 12.10.1951 tarihinde Beyoğlu Hüseyin Ağa Camii'de göreve başlamıştır. 14.03.1967 yılına kadar on altı yıl Hüseyin Ağa Camii'nde müezzinlik yapmış, aynı tarihte Eminönü Şehzade Camii'nde göreve başlamıştır. Bir yıl sonra(15.02.1968) tekrar Hüseyin Ağa Camii'ne dönerek, emekli oluncaya kadar bu camide görev yapmıştır. 19.04.1976 tarihinde kendi isteğiyle emekli olmuştur.⁸²

Hâfız Kemal Tezergil bir müezzin olarak kendisinden sonra gelen ve kendisini tanıyan birçok din görevlisi için örnek olmuştur. İstanbul'un din görevlileri camiasında müezzinliği sadece mesleği olduğu için değil, inancının gereği olduğu için yapan samimi bir din görevlisi olarak tanınmıştır.

Müezzinlik görevinin doğru bir şekilde yapılması için yaptığı çalışmalar da önemlidir. Hatırlanması gereken çalışmalarından birkaç tanesine değinmek yerinde olur. Yeşilçam filmlerinde okunan ezanların doğru bir şekilde okunması için bir gün ses teknisyenliği ve film müziği besteciliği yapan Necip Sarıcı'nın yanına gider. Birbirlerini tanımıyorlardır... Necip Sarıcı bu olayı şöyle anlatır;

*"Türk filmlerinin çok yoğun çekildiği yıllardayız. Filmlerin muhtelif yerlerinde sabah ya da akşam ezanı lazım oluyor. Biz elimizdeki kayıtları kullanıyoruz. Bir gün bir adam çıktı geldi. 'Ben, Hâfız Kemal Tezergil'im" dedi. "Siz film çekiyorsunuz. Filmlerdeki ezanların doğru okunması lazım. Ben herhangi bir şey istemem. Hizmet olsun diye beni sokun stüdyoya, her vaktin ezanından bir tane okuyayım, siz onları istediğiniz yerde kullanın." dedi."*⁸³

Hâfız Kemal Tezergil fırsat buldukça müezzinlik görevinin gerektirdiği mûsikî bilgisi ve kültürünü iyi bir şekilde öğrenme gayreti içinde olmuştur. Bu gayretinin sonucunda okuduğu Kur'anlarla, ezanlarla; yaptığı tesbihatlarla dinleyenleri kendisinden geçirecek bir mûsikî kabiliyetine sahip olmuştur.⁸⁴ Onun bu konudaki kabiliyeti; insanların dinî mûsikîye ilgi duymalarına, dinî mûsikîyle iştigal edenlerin de kendisinden ders

⁸¹ Şenses, *Bugünün Meşhur Huffâzı Kırâmı ve Mevlidhanları*, 84.

⁸² DİBA, Kemal Tezergil'e ait 13 Mayıs 1976 tarihli hizmet belgesi, Dolap no: 1950-1861.

⁸³ TRT Müzik, "Defter-i Uşşak -7. Bölüm", erişim: 2 Mayıs 2017, <https://youtu.be/DeTmPKFvbTw>, 26.03-27-02.

⁸⁴ Emin Işık'la "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 5 Eylül 2015, İstanbul.

almalarına vesile olmuştur. Emekli olduktan sonra da gittiği camilerde müezzinlik yapmış, bu görevin âdâb ve erkânıyla ilgili oradaki meslektaşlarıyla bilgi paylaşımı yaparak onların meslekî gelişimlerini desteklemeye çalışmıştır. Beyazıt Camii’nde kendisine ayrılan bir odada İstanbul’daki bir çok hâfız ı, imam ve müezzini rahle-i tedrisinden geçirmiştir.”⁸⁵

2.3.2 Zâkirbaşılığı

Dinî mûsikîde tekke ortamlarında yapılan zikirlerde okunan ilâhileri sevk ve idare etmek zâkirbaşının görevidir. Bu görevi ifa edebilmek için; güzel ve kullanışlı bir ses rengi ve gücüne, çok iyi bir müzik kulağına, eserleri yanlışsız okuyabilecek nota ve makam kabiliyetine, çok geniş bir dinî mûsikî repertuarına, zikir sırasında seçilecek eserin güftesini, mevzuunu, veznini; hangi tür zikre uygun düşeceğini bilecek kadar tasavvuf ve edebiyat kültürüne vakıf olup, bu bilgileri mûsikî yeteneğiyle kullanabilme, zikir ve icra arasındaki tempoyu tutturabilmek için esaslı bir idare kabiliyetine sahip olmak gerekir.⁸⁶ Bu özelliklerden de anlaşılıyor ki, zâkirbaşılık mûsikîde çok yönlü maharet ve marifet gerektiren bir görevdir.

Hâfız Kemal Tezergil, dayısı Muzaffer Ozak’la birlikte Nureddin Cerrâhî Tekkesi’nde zikirle katıldığı sırada, burada Selâhaddin Gürer, Hüseyin Nazmi Efendi, Hüseyin Sebilci, Selâhaddin Demirtaş gibi tekke müntesibi isimlerden İstanbul’daki tarikatların zikir tavırlarını öğrenmiştir. Dayısı Muzaffer Ozak, 1966 yılında İbrahim Fahreddin Efendi’ye tevarüsen Nureddin Cerrahi Tekkesi’ne postnişin olmuş, Hâfız Kemal Tezergil de, fahrî olarak burada zâkirbaşılık yapmıştır.

Hâfız Kemal Tezergil’in zâkirbaşılığın gerektirdiği güzel ses, makam bilgisi, dinî mûsikî repertuarı, tekke kültürü vb hususiyetlere sahip olmasının yanında, onun zâkirbaşılıkta tebarüz eden önemli bir meziyeti de, zikir esnasında “perde kaldırma/perde indirme” diye tabir edilen icrasıydı. “Zikir esnasında “Kelime-i tevhidin çeşitli şekillerde beraberce okunduğu bölüme geçilir. Bu bölümde belli bir ses esas alınıp kelime-i tevhid tekrarlanmaya başlar. Bir süre tekrar edildikten sonra bir üst perdeye geçilir ve okumaya

⁸⁵ Ahmet Muhtar Gölge’yle “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme, 28 Temmuz 2017, İstanbul.

⁸⁶ Reşat Öngören, “Zikir”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44: 411; Özcan, “Tekke Mûsikîsi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40: 385; Karabaşoğlu, *Ramazan Ayına Mahsus Tekke Mûsikîsi ve İlâhileri*, 52-53.

devam edilir. Kademe kademe yükselip altı veya yedi perdeye kadar çıkılır. Ardından ulaşılan tiz perdeden aşağıya doğru yine kademe kademe inilip başlanan perdeye kadar gelinir. Buna “perde kaldırma” ve “perde indirme” adı verilir.”⁸⁷ Hâfız Kemal Tezergil, sadece Nureddin Cerrâhî Tekkesi’nde değil, yurt içinde ve Almanya, Fransa, Belçika, Amerika, Kanada, Hollanda gibi yurt dışında yapılan birçok zikir meclislerinde, fevkalade doğaçlama yeteneğiyle yaptığı perde kaldırma/perde indirme icralarıyla tekke muhitinde kudretli bir zâkirbaşı olarak tanınmıştır.

Dayısı Muzaffer Ozak’ın 1978 yılında Fransa’nın Rennes şehrinde yapılan kültür sanat festivaline daveti icabı, dayısının yirmi iki ihvanıyla birlikte Fransa’ya gitmiştir. Burada yapılan zikirde zâkirbaşılık yapmış; okuduğu kaside ve perde kaldırma icrasıyla izleyenleri ve dinleyenleri olumlu yönde etkilemiş olmalı ki Fransız basını bu zikirden övgüyle bahsetmiştir. Ayrıca zikrin ve konserin kaydı Fransa’da “*Chant Des Derviches De Turquie - Musique Soufi - La Cérémonie Du Zikr*” adıyla albüm haline getirilmiştir.⁸⁸

Yine bir ABD seyahatinde, “Newyork zikrindeki perde kaldırma icrası, dinleyenleri hayrette bırakmıştır. Zikri izleyen Amerikalı bir gazeteci, o kadar müzik adamı tanıdım, o ayindeki zâkirbaşılık yapan adam kadar perde hâkimiyeti olan birisine rastlamadım, diye yazmıştır.”⁸⁹

Kendisiyle aynı zikir ortamında defalarca bulunmuş Muzaffer Ergür, Hâfız Kemal Tezergil’in zâkirbaşılığını şöyle anlatır:

“Hâfız Kemal’in hıfzı da mûsikîsi de çok sağlamdı, bir kere. Bilhassa tekke mûsikîsinde otoriteydi. Birçok kişi ondan öğrenmiştir Tekke Mûsikîsini. Zâkirbaşının görevi; esmânın ilavesinde nasıl ilâhi okuyacak, nasıl tempoyu hızlandıracak ya da yavaşlatacak, nerde yapacak, ne zaman yapacak; perde yükseltmeler, hatta makamdan makama geçiş; bunlar zâkirbaşının görevi. Hicaz okurken segâha geçecek ya da bayâtîye geçecek. Segâh okurken bayâtî karar verip, bayâtîye geçecek... Kolay iş değildir bu. Bunlarda üstattı Kemal Tezergil. Diğer mûsikî erbablari segâh serisini bitirir, arada bir taksim yapılır,

⁸⁷ Mehmet Nuri Uygün, “Zikir” *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44: 413.

⁸⁸ Dergâh, “Traditional Art Festivali 1978”, erişim: 18 Mart 2017, <https://defterussak.blogspot.com.tr/2015/01/traditional-art-festivali-1978.html>.

⁸⁹ Emin Işık, agg.

bayâtî karar verilir, o bayâtîye girer. Kemal Tezergil’de öyle bir ihtiyaç yok. Dört dörtlük bir zâkirbaşıydı, vesselam.”⁹⁰

2.3.3. Mevlidhanlığı

Türk Din Mûsikîsinin formlarından olan mevlidin, İslâm dünyasında Hz. Peygamber(s.a.v.)’in doğum günü(Mevlid Kandili), mübarek gün ve gecelerde, ölmüş kimselerin arkasından yapılan merasimlerde okunması âdetten olmuştur. Değişik makamlarda irticâlen okunan mevlidi icra edenlere mevlidhan denilir.

Hâfız Kemal Tezergil mevlid okumada meşhur olmuştur. “Mevlidi o kadar güzel ve ustaca okurdu ki, onun gibi eski ve yeni kuşağı birleştiren bir kompozisyonla okuyan ikinci bir kişi yok gibidir.”⁹¹

1950’li yıllardan sonra dinî faaliyetler üzerindeki baskıların nispeten hafiflemesi üzerine mevlid merasimlerinde de bir canlanma hâsıl olmuştur. Hâfız Kemal Tezergil bu yıllardan 90’lı yıllara kadar camilerde, radyo ve televizyonda, yurt içinde ve yurt dışında yapılan mevlid merasimlerine mevlidhan olarak katılmıştır. O yılların gazete ilanlarına bakıldığında, Hâfız Kemal Tezergil’in, İstanbul eşrafının, toplum tarafından tanınmış kimselerin düzenlemiş olduğu mevlid merasimlerine katıldığı görülmektedir.

Rahmi Şenses, ramazan aylarında Ankara ve İstanbul radyolarında mevlid okuduğunu, kendisinin de okumuş olduğu mevlid cemiyetlerinde birçok kere bulunduğunu, cemaat içinde aşk ehlini aşka getirip “Allah” diye feryat ettirdiğine şahit olduğunu belirtir.⁹² Mevlid’i okurken, daha “Mefhar-i mevcudât” diye okur okumaz, dinleyenler bir hizaya gelir... O eseri dinleyen kimsede, eserin mevzubahis ettiği kimseye; yani Peygamberimiz(s.a.v.)’e karşı bir saygı hissi uyandırır.⁹³ Bu durum, kendisinin mevlid okuma konusunda da başarılı, aranılan bir mevlidhan olduğunu gösteriyor.

Hâfız Kemal Tezergil, iyi bir mevlidhan olduğu kadar, mevlid okuyacağı yeri ve kimseleri de kabul etme konusunda seçici davranmıştır. “50’li yıllardan sonra mevlid’in piyasalaştığı, ulvi yönünü kaybederek metalaştığı, araçsallaştırıldığı bir dönemde mevlidin ve din görevlisinin itibarını korumuştur. Şana şöhrete tenezzül etmeyerek her

⁹⁰ Muzaffer Ergür’le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme, 5 Eylül 2016, İstanbul. Ayrıca Hâfız Kemal Tezergil’in perde kaldırma icrası için bkz: Nağme-i Aşk, “Aşkınla Çâk Olsa Bu Ten - Kaside ve Perde Kaldırma - Hâfız Kemal Tezergil” , erişim: 14 Kasım 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=Ksw94Ai8Aak>.

⁹¹ Alparslan, *İstanbul Ehl-i Kur’an ve Mevlidhanları*, 97.

⁹² Şenses, *Bugünün Meşhur Huffazı Kırâmı ve Mevlidhanları*, 86.

⁹³ Alparslan, *agg.*

çağrıldığı yere gitmemiş, Kur'an'a, Mevlid'e değer verilmeyecek ortamlarda okumamıştır.⁹⁴

2.3. Sanatçı ve İcracı Yönü

Hâfız Kemal Tezergil tekke kültürü içinde yetişmiş birisidir. Bu durum onun sanatkâr yönünü karakterize eden önemli bir husustur. Fıtrî istidadından dolayı bestekâr, mevlidhan, zâkirbaşı olması; sanatçı olmak, şöhret olmak, para kazanmak gibi dünyevî bir kaygıdan değil, tekke kültürünün kendisine aşıladığı inançtan dolayıdır. Bir müezzin, bir bestekâr, bir icracı olarak bu inancın gerektirdiği ölçülere bağlı kalarak yaşamış bir kimsedir.

Hâfız Kemal Tezergil icracı olarak İstanbul tavrını benimsemiş bir sanatkârdır. İcralarında bu tavrın hâkimiyeti görülür. Aşırı yorumdan uzak; sade, akıcı bir üslûbu vardır. Kur'an tilâveti, kaside gibi serbest formları, usulü bozmadan, makam geçkilerine dikkat ederek icra eden Hâfız Kemal Tezergil'in kaydedilmiş icraları dinlendiğinde, çok pes ve tiz olmayan bariton bir ses tonuna sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Hâfız Kemal Tezergil'in nota bilip bilmediği aydınlatılabilmemiş değildir. Kendisini yakından tanıyan kimselerin bazıları nota bildiğini bazıları da bilmediğini; ancak hepsi de Türk Mûsikîsinde ender kullanılan makamlar da dâhil iyi derecede makamlara vakıf olduğunu; sesini kullanmada, istediği perdeden istediği makamı okumada, makam geçkilerinin icrasında oldukça başarılı olduğunu belirtmişlerdir. Nureddin Cerrâhî Tekkesinde yapılan zikirlerde zâkirbaşılık yapması; Türk Tasavvuf Mûsikîsi ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı'nın yurt içi ve yurt dışında organize ettiği programlara katılarak Cami, Tekke ve Klasik Türk Mûsikîsi formunda eserler icra etmesi, kendisinin zengin bir repertuara sahip olduğunu göstermektedir.

2.4. Dinî Mûsikîye Katkıları

Tekkelerin kapatılması; tekke kültürünün, bu kültürün öğelerinden olan mûsikînin ve edebiyatın kesintiye uğramasına neden olmuştur. İmamet ve müezzinlik gibi dinî görevlere yönelik uygulanan kısıtlamalar nedeniyle bu görevlerin gereği gibi öğretilmemesi, bu alanda yetişmiş din görevlisi sorunuyla birlikte bu hizmetlerin manevi hazzı celbedecek şekilde ifa edilememesine sebebiyet vermiştir. Hâfız Kemal Tezergil böyle bir dönemde klasik meşk sisteminin son halkasından sayılacak hâfız ve

⁹⁴ Alparslan, agg.; Emin Işık, agg.

mûsikîşinaslardan mûsikî tâlim ederek dinî mûsikînin ve tekke kültürünün günümüze intikalinde önemli bir köprü vazifesi görmüştür. İmamlığın, müezzinliğin değersiz gösterilmeye çalışıldığı bir dönemde, mûsikî bilgisi ve kabiliyetiyle okuduğu ezanlarla, mevlidlerle halkın dinî değerlere teveccüh etmesini sağlamıştır.

Okuduğu ezanlarla ve mevlidlerle manen mest olan Ayşe Muhlise Özmutlu adında İstanbullu bir hanımefendi, tekke kültüründen edindiği takdire şayan davranış ve tutumlarından da dolayı kendisini evlat edinmek istemiştir. Müezzinliği bir meslek olarak değil de inancının gereği, Allah rızası için yapan Kemal Tezergil, Ayşe Muhlise Özmutlu'nun kendisinde gördüğü bu samimi gayreti desteklemek amacıyla yaptığı teklifi kabul ederek 1973 yılında onun manevi evladı olmuştur. Bu durum, imamet, müezzinlik gibi dinî görevlerin yerine getirilmesinde güzel sesin ve mûsikî bilgisinin önemini göstermektedir. Bu örnekten yola çıkılarak Hâfız Kemal Tezergil'in dinî mûsikî alanındaki en önemli hizmeti; güzel ses, mûsikî bilgisi ve güzel ahlakla bütünleştirdiği ve otuz iki yıl yaptığı müezzinlik görevidir, denilebilir.

Müezzinlik görevinin yanı sıra Kemal Tezergil Diyanet'in din görevlilerine yönelik düzenlediği hizmet içi eğitim kurslarında Cami Mûsikîsi; ezan, kamet; cami âdâbı gibi imamlık ve müezzinlikle ilgili ders vermiştir.⁹⁵ Emekli olduktan sonra da Diyanet camiasında çalışan din görevlilerine fahrî olarak Beyazıt Camii'nde ders vermiştir.

Kemal Tezergil İlâhî Grubu adında Fatih Camii Müezzini Bekir Büyükbaş, Fatih Camii Müezzini Necdet Ergin, Süleymaniye Camii Müezzini Mehmet Duman, Mehmet Koçyiğit, Şehzade Camii Müezzini Temel Erbay, kendi oğlu Burak Özmutlu'dan müteşekkil bir ilâhî grubu kurarak grup üyeleriyle dinî mûsikî meşki yapmış; ayrıca mübarek gün ve gecelerde İstanbul'un muhtelif camilerinde ve bazı televizyon kanallarında bu grupla program yapmıştır.

Yakın arkadaşları Necdet Tanlak, İzzettin Eskidemir, Kemal Örgüç Şerafettin Aydemirli ile birlikte Nişancı Tevşih Grubunu kurarak mevlid cemiyetlerine katılmışlar, ellili yıllarda radyoda okudukları mevlidlerle tanınmışlardır.⁹⁶ Ayrıca Kemal Tezergil, hocası Üdî Cahid Gözkan ve yakın arkadaşı Necdet Tanlak'ın evlerinde yaptıkları mûsikî sohbet

⁹⁵Necdet Ergin'le "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 22 Ağustos 2016, İstanbul.

⁹⁶ Anakronik, "Dedem Abdullah Necdet Tanlak'ın Ardından", erişim:12 Nisan 2018, <http://www.anakronik.org/dedem-abdullah-necdet-tanlakin-ardindan/>

ve meşklerine katılarak hem kendisini yetiştirmiş hem de mûsikî öğrenme amacıyla bu toplantılara katılan genç mûsikîşinasların yetişmesine katkı sağlamıştır.

Hâfız Kemal Tezergil, Muzaffer Ozak'ın kurduğu Türk Tasavvuf Mûsikîsi ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı'nın ses sanatçılığını yapmıştır. Vakfın İslâmî ve tasavvuf kültürünü tanıtmak amacıyla yurtdışında yaptığı etkinliklere katılarak buralarda dinî ve klasik mûsikî formlarında eserler okumuştur. İstanbul Sema Grubu ile Türkiye Hâfızlar ve Mevlidhanlar Cemiyeti'ne üye olup, bu kuruluşların yurt içinde ve yurt dışında tertip ettiği programlara Kur'an ve mevlid okumak için katılmıştır.⁹⁷ Ayrıca her yıl Konya'da tertip edilen Mevlânâ ihtifallerine defalarca âyinhan olarak katılmıştır.

Hâfız Kemal Tezergil, etrafındaki insanlara Kur'an'ı daha doğru ve güzel okumaları için tashîh-i hurûf dersi de vermiştir. Kendisinden tashîh-i hurûf dersi alan Muzaffer Ergür'ün anlattığına göre; Hâfız Kemal Tezergil futbolu çok severmiş. Dersler futbol müsabakalarının olduğu akşamlara denk geldiği zaman Hoca, siz televizyonu bana, sırtınızı da televizyona doğru çevirin; ben hem sizin Kur'an'ınızı dinleyeyim hem de televizyonu seyredeyim, dermiş. Hoca bir yandan televizyonda maç seyreder diğer yandan da talebelerini dinler; hâfız olduğu için yanlış okuduklarında hemen müdahale edermiş. Fakat bazen kendisini iyice maça kaptırıp talebeleri de durumu fark ettiklerinde, bazı talebeleri bilerek yanlış okurlar, diğerleri de "Hocam, yanlış okuyor!" diye muziplik yaparlarmış.⁹⁸

Hâfız Kemal Tezergil'in öğrenci yetiştirmesi, İstanbul tavrını yaşatması ve dinî mûsikî formunda besteler yapması; Cami ve Tekke Mûsikîsi alanına yaptığı önemli katkılardandır.

⁹⁷ Ergür, agg.

⁹⁸ Ergür, agg.

BÖLÜM 3: HÂFİZ KEMAL TEZERGİL HAKKINDA YAPILAN GÖRÜŞMELER

3.1. Mustafa Sabri Tezergil⁹⁹

21 Aralık 2015, İstanbul

Mustafa Bey, babanız nerede doğdu? Annesi, babası kimdir, aslen nerelidirler?

Bursa'da aile yazlığında doğdu. Asıl ikamet ettikleri yer İstanbul, tabii. Babası Mustafa Sabri Ohrili (Makedonya), annesi Hikmet Hanım'ın babası Mehmet Efendi ise aslen Konyalı olup Şumnu(Bulgaristan)'da bir medresede hocalık yaparken, orada evlenmiş ve Balkanlardaki siyasi çalkantılardan dolayı ailesiyle birlikte İstanbul'a gelmiştir. Babamın üç erkek bir kız kardeşi vardı.

Ailesi hakkında biraz daha bilgi verebilir misiniz?

Babası hakkında fazla bilgimiz yok, maalesef. Babam otoriter bir aile reisiydi, her şeyi yanında konuşamazdık, her aklımıza takılanı kendisine soramazdık. Babası saraç işiyle uğraşıyormuş; babası hayattayken maddi durumları iyiymiş. Orta ikinci sınıfa giderken babası vefat ediyor, maddi zorluklar başlıyor. Bu sebeple eğitime ara veriyor, on üç yaşındayken bir fabrikada gece işçisi olarak çalışmaya başlıyor. Burada preste sol elinin üç parmağını kaybedince dayısı Muzaffer Ozak kendisini hâfız olmaya yönlendiriyor.

Peki, bu olaydan sonra babanız dayısı Muzaffer Ozak'ın himayesinde hâfızlığa başlıyor. Bu süreçte başka kimlerden hangi alanda istifade ediyor?

Bu süreçte dayısı Muzaffer Ozak'ın imam olarak görev yaptığı Fatih/Draman Kefevi Camii'nde müezzinliği ve hâfız lığı öğrenmeye başlıyor. Köse Ömer Efendi hocadan ve Enderunlu(İsmail Hakkı Özdemir) hocadan hıfz ve kıraat dersleri, üvey dayısı Mehmet Arıtekin'den hıfz dersleri ve Fatih Camii Başmüezzini Hüsnü Efendi'den kıraat ve tilâvet dersleri alıyor. Bu sürecin tamamında Hacı Muzaffer Ozak'tan da ders almaya devam ediyor. Tekke âdâbını öğreniyor. Resmî görevine başlayıncaya kadar Fatih Camii'nde fahrî olarak müezzinlik yapıyor.

⁹⁹ Hâfız Kemal Tezergil'in oğlu.

Babanız mûsikîşinas aynı zamanda. Bu konuda kimlerden ders almış?

Mesleği icabı ve sesinin güzelliğinden dolayı mûsikîye ilgisi vardı. Âdî Cahit Gözkan ve kayınbiraderi Hulisi Gökmenli beylerden mûsikî dersi almış ve bunların vasıtasıyla Sadettin Heper Hoca Efendi'den hem mûsikî hem Mevlevî âyinleri meşk etmiştir.

Babanızın bestekârlığı hakkında neler söyleyebilirsiniz? Kaç bestesi var, besteleri hangi formda?

Hocası Cahit Gözkan'ın telkiniyle beste yapmaya başlamıştır. Cahit Gözkan ve arkadaşı Necdet Tanlak'tan bestekârlık ile ilgili yardım almıştır. Ne kadar bestesi olduğunu bilmiyoruz. Bildiğimiz besteleri dinî mûsikî; ilâhî formundadır. Bir tane de Mevlevî âyini var.

Babanız müezzinliğin yanı sıra mevlidhanlık, âyinhanlık ve zâkirbaşılık da yapmış. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Babam resmî görevli olarak TRT'de mevlid okumuştur. Bunun dışında İstanbul'un hemen her camisinde, pek çok şehirde ve yurt dışında mevlid cemiyetlerine katılmıştır. Zamanının usta mevlidhanlarından. İstanbul Sema Grubu'nda Necdet Tanlak ve Kâni Karaca, Nezih Uzel gibi isimlerle yurt içinde ve yurt dışında sema gösterilerine katılmıştır. Emekli olduktan sonra bu işlere daha fazla vakit ayırmaya başlamıştı.

Babam, Nakşî şeyhi aynı zamanda âdî ve cam tüccarı olan Cahit Gözkan'dan elli yıl mûsikî dersi aldı. Salâhi Dede(Selâhattin Demirtaş)'den de Tekke Mûsikîsi geçti. Nureddin Cerrâhî Tekkesinde zâkirbaşılık yaptı. Dayısı Muzaffer Ozak postnişin olunca, babam da zâkirbaşı oldu. Resmî kayıtlarda yoktur. Mevlevîlikten, Nakşîlikten, Kâdirîlikten icâzeti var. Nakşîlik icâzetini Cahit Gözkan'dan, Kâdirîlik icâzetini Hüseyin Nazmi Ceylanoğlu'ndan aldı. Defnedilirken beratlarıyla birlikte defnedildi.

Babanız hangi hâfız , mevlidhan ve mûsikîşinaslarla çalışmış?

Eskilerden; Sadi Hoşses, Hâfız Mecit Gürses, Hasan Akkuş, Esat Geredeli, Kani Karaca, Zeki Altın, Ali Gülses, Halil İbrahim Çanakaleli, Aziz Bahriyeli, Fevzi Mısır, İsmail Biçer, Duâhan Nusret Yeşilçay, Duâhan Yahya Eskişehirli, Duâhan Sadettin Evginer, Duâhan Adem Erin; sonrakilerden; Emin Işık, İhsan Sedef, Ekrem Nalbant, Bekir Büyükbaş, Mehmet Koçyiğit, Mehmet Duman, Sultanahmet Camii Baş Müezzini Muzaffer Çelikendaze, Fatih Camii Müezzini Necdet Ergin şu an aklıma gelenler.

Babanız annenizle nasıl tanışıp evlenmiş?

Dedem Kadir Altan Kafkas göçmeniydi. İnebolu'ya oradan da İstanbul'a yerleşmişler. Annem Nuriye Hanım İstanbul'da dünyaya gelmiş. Babam Arap Camii'nde görevliyken, annemlerin camiinin tam karşısında evleri varmış. Cemaatten birilerinin aracılığıyla annemle tanışıyorlar. Babam annemi beğenince, cemaatin ileri gelenlerinin aracılığıyla evlilik isteğinde bulunuyor. Dedem Kadir Altan da kabul edince, 17 Aralık 1949'da evlenmişler.

Peki, aile içinde nasıl bir insandı babanız?

Çok titiz bir insandı. Giyimine kuşamına çok dikkat ederdi. Aile içinde de tasavvuf terbiyesini hâkim kılmış biriydi. Kendisine siz diye hitap ederdik. İşleriyle ilgili konuşulmasını sevmezdi. Çocuklarına olan sevgisini belli etmeyen bir babaydı. Evde hesap kitap işleri konuşulmazdı. Para pul işlerini konuşmaktan hoşlanmazdı. Mahalledeki insanlar tarafından sevilen sayılan bir insandı.

Vefatı nasıl oldu?

1993 senesinde bir kanama geçirdi. Rektum kanserine yakalandı. Çapa'da Ameliyat oldu. Ameliyattan sonra iyileşemedi. Doktoru ikinci bir ameliyat olması gerektiğini söyledi. Tekrar ameliyat oldu. Ameliyat sonrası ayağa kalkamadı. Günlerini evde yatarak geçiriyordu. Bir gün Duâhan Adem Erim ziyaretine geldi. Adem Erim'e "Ben bu gece yolcuym," dedi. "Sen burada olursan yarın benim namazımı kıldırırsın." Adem Erim de; "Abi ne diyorsun!" diye şaşırdı. "Sen yoksan," bana hitaben, "Fikri Aksoy'a söylersin, o kıldırır." dedi. Ben de; "Baba nerden çıktı bu!" diye sitemkârane söylendim. O gece kandildi. Kandil gecesini dolayısıyla hepimiz babamın evindeydik. Beraber akşam yemeği yedik. Annemle babamın kandilini tebrik edip evden ayrıldık. O geceki servis görevini yaptıktan sonra, hasta olduğu için babamgilin evine gittim. Saat 12.40'dı. Evde bir yas havası vardı; babam kendinden geçmiş. Abdest alıp, başında Yasin okumaya başladım. Yasin'in birinci sayfası bittiğinde babam vefat etti. Saat 12.55 idi; tarih, 15 Kasım 1996, perşembeyi cumaya bağlayan gece. Cenazesi Fatih Camii'nde öğle namazını müteakip, vasiyet ettiği gibi Adem Erim tarafından kıldırıldı. Silivri Kapı Seyit Nizam Mezarlığına defnedildi.

Allah rahmet eylesin. Peki, kendisiyle ilgili Nuriye Teyze 'den bilgi almam mümkün mü?

Maalesef. Annem yaşlı ve rahatsız. Şuuru gelip gidiyor. Bu konuda size bilgi vermesi mümkün değil.

Anlıyorum. Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederim. Aklıma takılan bir şey olursa, sizi rahatsız edeceğim.

Estağfurullah! İstedığınız zaman çekinmeden arayabilirsiniz.¹⁰⁰

3.2. Necdet Ergin¹⁰¹

22 Ağustos 2016, İstanbul

Hocam, sizi kısaca tanıyabilir miyiz?

Ben Necdet Ergin. İstanbul Fatih Camii müezziniyim. 1988'de göreve başladım. Görevde 27 senenin içindeyim. 2003'ten beri Fatih Camii'nde görev yapıyorum.

Kemal Tezergil'le nasıl tanıştınız?

90'lı yılların başlarıydı. Küçük Mustafa Molla Hüsrev Paşa Camii'nde imamlık yapıyordum. Fatih Müftülüğü bir hizmet içi eğitim kursu açmıştı. Kursa ben de katılmışım. Kursta görevli eğitimci de rahmetli Kemal Tezergil Hoca Efendi idi. Kursiyerler Fatih ilçesinde görev yapan din görevlileri arasından mülâkatla seçilmişti. Ben de mülâkata girdim. Hoca Efendi benden bir ezan okumamı istedi. Ezana başladım, “hayyealessalâh” ifadesinden sonra, “Tamam, bu ses!” dedi. Ben de böylece rahmetlinin nezaretinde bir ay kursa katıldım. Kurs esnasında Cami Musikisi; ezan, kamet; cami âdâbı gibi imamlık ve müezzinlikle ilgili dersler aldım. Kendisi bu konuda çok yetkin bir insandı ve kendisinin camiada haklı bir şöhreti vardı; birebir tanışmadan önce de Ağa Camii Müezzini olarak kendisini tanıyordum.

Kurstan sonra “Bizim bir grubumuz var; Bali Paşa Camii'nde, salı günleri ikindi namazından sonra meşk ediyoruz. Katılmak ister misin?” dedi.

“Seve seve, Hocam!” dedim.

Hâfız Kemal Tezergil İlâhi Grubu'na katıldınız böylece?

¹⁰⁰ Oğlu Mustafa Sabri Tezergil'le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme, 21 Aralık 2015, İstanbul.

¹⁰¹ Fatih Camii müezzini.

Evet, o halkaya katıldım. Kendi eserlerini ve başka eserleri meşk ettik. Vefatına yakın bir süreye kadar birlikte çalıştık. Bu anlamda kendisinden çok istifade ettim.

Peki, nasıl istifade ettiniz?

Hocanın öğretme kabiliyeti üst düzeydeydi. Karşısındakiyle diyalogu çok sağlamdı. İşini de severek yapıyordu. O yaşına rağmen nasıl heyecanlı, nasıl arzuluydu! Bize de sevdirdi. En başta ondan şevk aldık. Şevk, heyecan olmazsa, hangi iş keyif verir, başarılı olur ki? Sonra geçtiği eserler bilinen, duyulan eserler değildi. Eseri en ince detayına kadar inceler, gelişi güzel bir icrayla geçiştirmezdi. Eserin ruhunu hissettirirdi. Çalışmalarımızda duygu yoğunluğu yaşırdık.

Peki, kendisinden bütün eserlerini meşk ettiniz mi?

Hayır, sadece kendi eserlerini değil başka eserleri de meşk ediyorduk. Bütün eserlerini meşk edemedik.

Peki, en çok hangi eseri severek geçtiniz kendinden diye sorsam?

Kendisinin sabâ bir eseri var; “Sana Derim Bâd-ı Sabâ” diye. O eseri hala çok severim. Bir parça seslendireyim de, dinle(Eseri okuyor).

Nefesinize, sesinize sağlık! Çok güzel seslendirdiniz.

Teşekkür ederim. Bu eseri sesime yakıştırdığım için seçtim. Hocanın bütün eserleri güzidedir.

Meslekî yaşantınıza katkısı ne oldu Kemal Tezergil'in?

Kemal Tezergil gibi bir üstattan ders alma, onunla meşk etme şerefine nail oldum. İsterdim ki kendisiyle daha önceden tanışıp, meşk halkasına katılsaydım; ancak buna da şükrediyorum. Elhamdülillah. Onunla tanıştığım için kendimi şanslı hissediyorum. Bir din görevlisi olarak onun haysiyetini, vakarını, mesleğini ifa etme arzusunu kendime şiar edindim.

Az önce, kendisinden nasıl istifade ettiniz, diye sordunuz... Ben oradan devam edeyim. Hocadan Cami Mûsikîsinin ötesinde beyefendiliği öğrendik... Cami âdâbını öğrendik... Din görevlisinin camii içindeki, sosyal hayattaki tavır ve tutumunun nasıl olması gerektiğini öğrendik... Meslekî şahsiyetinden ve vakarından taviz vermeyen bir yapısı

vardı. Tam bir İstanbul beyefendisiydi. Bu tabir herkes için kullanılmaz, malumunuz. Bütün camianın saygınlığını kazanmış, cemaatinin izzet ve vakarına hayranlık duyduğu bir insan olması hasebiyle Kemal Tezergil bir İstanbul beyefendisidir. Kimseye görevi için boyun eğmemiş, müdana etmemiştir.

Kemal Tezergil'in icra tavrı hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Kemal Tezergil dinî mûsikîde unutulmaya yüz tutmuş İstanbul tavrının son temsilcisiydi, bence. Çünkü meslekî hayatım boyunca, onun dışında bu tavrı hakkıyla icra edebilen birisine rastlamadım. Piyasadaki okuyuculara bakın; Anadolu tavrı, Mısır tavrı...

Ses olarak da, perdeli, yanık tatlı bir sesi vardı. Kimi eski Yeşilçam filmlerinde Hocanın sabah ezanları kullanılmıştır.

Unutmadığınız bir anınız var mı kendisiyle?

Kış dönemlerinde evlerde meşk ediyorduk. Küçükçekmece tarafında oturan bir arkadaşın evindeydi meşk sırası. Soğuk ve yağışlı bir kış akşamıydı. Böyle zamanlarda İstanbul trafiğini düşünün. Hoca, “Arkadaşlar, gelebilecek arkadaşlar gelsin, toplanalım.” dedi. O derece gayretli bir insandı. Allah rahmet eylesin.

Hocam, zaman ayırıp içtenlikle Kemal Tezergil hakkında benimle bilgi paylaşımı yaptığınız için teşekkür ederim.

Estağfurullah! Ben teşekkür ederim, hocamızla ilgili böyle bir çalışma yaptığınız için.¹⁰²

3.3. İsmail Hakkı Çimen¹⁰³

13 Eylül 2015, İstanbul

Anadolu'dan İstanbul'a geldim. O zaman bu işlerin nasıl yapıldığını, müezzinlerin neyi, nasıl yaptığı konusunda Kemal Ağabey'den çok şeyler öğrendik. O bizim için olumlu bir örnek oldu. O konuda çok faydalı oldu. Bugün bildiğimiz birçok şeyi, karşılaştığımız insanlara bu işin edebiyle, adabıyla, üslubuyla ilgili anlatmaya, öğretmeye çalıştığımız şeyleri Kemal Ağabey'den öğrendik. Meslekî anlamda bize çok emeği geçti. Allah razı olsun.

¹⁰² Necdet Ergin'le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme, 22 Ağustos 2016, İstanbul.

¹⁰³ Emekli müezzin, mûsikîşinas.

Erzurum'un bir köyünde dünyaya geldim. Köyde hıfzımı tamamladım. Okumak amacıyla İstanbul'a geldim. İstanbul'da ilk olarak Sultanahmet'in İmamı Gönenli Mehmet Efendi'yle tanıştım. Bir müddet onun yurtlarında kaldım. Ondan vazife alma, hâfız lığımı ilerletme ve tâlim konusunda çok yardım aldım. Beyazıt Camii'nde 1976'da göreve başladım. Daha sonra Kubbealtı'nda ney ve mûsikî derslerine başladım. Dört, beş koroda mûsikî çalışmalarına devam ettim. 1994'te Beyazıt Camii'ndeki müezzinlik görevinden emekliye ayrıldım. Müezzinlik görevim süresince çok farklı insanlarla çalıştım. Daha sonra Brezilyalı bir bayanla evlendim. Brezilya'ya yerleştim. 12 yıl orada kaldım. 10 sene Amerika'da kaldım. Tabii, buralarda kaldığım sürece 100'den fazla ülkeyi gezdim. Birçok insanlarla tanıştım, pek çok kültürel etkinliklere katıldım.

Bugün artık Kemal Tezergil tavrı diye bir tavır yok diyorsunuz?

Evet, öyle. Bilgi olarak var; fakat onun sesi öyle bildik bir ses değildi. Farklıydı; yani taklidi kolay bir ses değildi. Mesela; Türk Müziğinde Münir Nurettin bir ekoldü. Onun sesini kimse taklit etmese bile, farklı bir sesle onun tavrını Bekir Sıtkı Abi(Sezgin) ortaya koymuştur. Klasik Türk Mûsikîsinde böyle ekoller saygı gördü, bir şekilde korundu. İşte Diyanet bu konuda, dinî mûsikîde ekol olmuş insanları korumak için hiçbir gayrette, girişimde bulunmadı. Maalesef, bu ekolün(İstanbul ekolünün) unutulması için çalıştı.

Kurumsal olarak böyle bir şey yapması söz konusu olamaz da, belki işi bilen kalmadı desek, daha doğru olur?

Hayır, efendim! Bakın, meşhur Süheyl Ünver vardır... İyi bir hocaydı. Derdi ki; "Evladım, yatın kalkın, dua edin; Mimar Sinan bu devirde dünyaya gelmedi. Eğer günümüzde olsaydı, hiçbir eser yapamazdı. Çünkü en güzel eserlerini hayatının son on yılında yapmıştır. Şimdi 65 yaşında iş yaptırmıyorlar, emekli ediyorlar! Demek istediğim; Diyanet, diğer kurumlar korusaydı, sadece Kemal Tezergil değil, Abdurrahman Gürses daha niceleri unutulup gitmezdi. Tayyar Hoca(Altıkulaç) kişisel gayretleriyle aşere-i takrib'le Mehmet Efendi'yi kurtardı, Allah razı olsun. Ama tavır olarak Kemal Tezergil, Abdurrahman Gürses, Cevdet Soydanses tarzı yok oldu, maalesef. En yakın tarihten örnek vereyim; Valide Camii'nden emekli Habil Öndeş vardı, yeni emekli oldu. Bu zat, Nevzat Atlığ ile birlikte konservatuar okumuş, muazzam mûsikî bilgisi olan biriydi. Diyanet de biliyordu. Yani elinde böyle değerli insanlar vardı. Bizzat Başkanlık kararıyla, Mehmet Nuri Yılmaz döneminde, Cuma namazında imamdan sonra alınan tekbirler

yasaklandı. Yaşar Tunagür diye bir zat vardı, bu zatın teşebbüsüyle cumhur müezzinliği ve bayram temcit ve salâları genelgeyle bile bile yasaklanmıştır. Şimdi birileri çıktı, Osmanlı zamanında yapılan Enderun Müezzinliği Projesi diye bir proje attı ortaya. Hâlbuki düne kadar birçok camide cumhur müezzinliği yapılıyordu. Beyazıt Camii'nde biz de yapıyorduk, Kemal Tezergil'le. Daha düne kadar beş makamda ramazanlarda yapıla gelen bir gelenektir, cumhur müezzinliği. Bunlar genelgelerle yasaklandı. "Olmaz! Haram!" denildi. Vehhabiler bile, ezanda Mekke tavrı vardır, ta Bilal Habeşi Hazretlerine dayanır, o tavrı koruyor. Mecbur tutuyor imamları, müezzinleri o tavırdaki okumaya. 74'te gittim, ilk hacca. En son da geçen sene gittim; zerre kadar bir değişiklik yok, ezan okuma tavrında. Adamlar koruyor. Bizim Başkanlık, özel talimatlarla, genelgelerle cumhur müezzinliğini, temcitleri, salâları kaldırıyor!

Şimdi Diyanet ezan, Kur'an okuma konusunda hatırı sayılır çalışmalar yapıyor ama?

Yapıyor ama; ezan okuyor; şarkı mı okuyor, türkü mü okuyor; tavrı olarak belli değil! Senin memleketin Ankara'da en iyi ezanı kim okuyor? İsmail Coşar. Şimdi Hakkârî ile İstanbul arasında ne kadar fark varsa, Kemal Tezergil'le İsmail Coşar arasında ezan okuma açısından o kadar tavrı farkı vardır. Bunu bilen bilir. Şimdi İsmail Coşar'a bile ezan tavrı yaptırtmıyor! Bir proje yapılmış!.. Biz birbirimizi avutmakla, aldatmakla meşgulüz, tabii. Maksat; boş beş projelerle üç beş kuruş nasiplenmek!.. Ezanları canlandırıyoruz!.. Okuyan kim? Birikimi, eğitimi nedir? Kimden ders almış? Hangi ekolü takip ediyor? Hangi tavrı okuyor? Böyle bir şey yok! Ha, benim kanaatime göre, İbrahim Tatlıses iyi ezan okuyor. İmamları, müezzinleri topluyorum; Tatlıses'ten ezan okumasını öğretiyorum! Böyle yapılıyor, bu çalışmalar!

Bir yere gidebilmemiz için bulunduğumuz noktayı iyi tespit etmemiz gerekir. Bulunduğu noktayı göremeyen kimse, her ne kadar ileriye gitse de, geldiği yere geri gitmeye mahkûmdur. Bunları ümitsizlik adına söylemiyorum; geleceğe daha iyi hazırlanmak, geleceği sağlama almak için söylüyorum. Bu noktayı iyi görürsek, çalışmalarımızı ona göre yapar, ona göre sonuç alırız. Bu noktayı iyi görmeden, hayal âleminde kendime göre bir hedef tayin ettim, olur mu? Kemal Tezergil bu tavrı ta yedi yüz, sekiz yüz yıl öncesine dayanan Hopçuzâde tavrıyla getirmiş. Bu işleri yaparken, işin mecrasına bakmak lazım. Bağlantılarımızı o mecrayla kurarsak, oradan aldığımız enerjiyle gideriz; sağlam, güzel işler ortaya çıkarırız. Bu işler birden bire pat diye oluvermez.

İstanbul'da, İstanbul ezanı duyamıyorum. Ezan okuyan müezzinlere bakıyorum, 70'lerdeki, 80'lerdeki görevlilerden daha samimi, görevlerine daha bağlı tertemiz çocuklar; ama o tavrı bilmiyor, kendilerine rehberlik yapacak birisi yok önlerinde.

Kemal Tezergil olsaydı?

Kemal Tezergil olsaydı, 30, 40 tane yetiştirebileceği eleman tanıyorum. Ses var ama yetiştirebilecek usta yok, maalesef. 30, 40 kişi de bu tavrı geleceğe tevarüs ettirirdi. Kemal Ağabey'in zamanında müezzin camiasında böyle sesler yoktu, gerçekten. Bugünkü gençlerin elinden tutacak, onlara o tavrı, kültürü öğretecek Kemal Tezergiller yok, artık. Onlar da bir Mısır'ı dinliyor etkileniyorlar, bir İran'ı dinliyorlar; Arabesk bir kompozisyon oluşturuyorlar. Şimdi, az önce söylediğiniz gibi bir takım çalışmalar yapılıyor ama popülist çalışmalar. Popülizm günümüzün hastalığı; ben bu işi yaparsam, bu iş bana ne kazandırır, düşüncesi.

O zaman Osmanlı ya da Türk tavrı olarak da adlandırılan İstanbul tavrının bariz bir kurumsallaşma sorunu var?

Tabii. Her kültürün kendine göre bir okuma tavrı var. Bu tavırlar o kültürün insanının fıtratından tezahür ediyor. Bugün icra edilen Cami Mûsikîsi bu kültüre, bu kültürün insanına hitap etmiyor. Onun için de; insan çok, camiler boş. Camiler insanları çekmiyor. Bugün imam hatiplerden yetişen din görevlilerinin okuması millete haz vermiyor; çünkü taklit. Bu haz vermemezlik anlaşılamıyor; din antipatisi olarak anlaşıyor. Yanlış. Sağcısının da Solcusunun da bilinçaltında din duygusu vardır. İşte bu duyguya hitap edecek, bu duyguyu besleyecek tarzda Ezan-ı Muhammedî okunmuyor. Diyanet'ten işte bunu istiyoruz. Oradan buradan aparma taklitlerle bu iş olmaz! İyi ezan okuyan diye ekranlarda ağırlananlara bakıyoruz; radyo tavrıyla okuyorlar, lafzatullahta nağme yapıyorlar!

Kemal Tezergil'i taklit etmek zor, tabii. Kemal Tezergil'in tavrı Osmanlı/İstanbul tavrıydı. Kemal Ağabey bir İstanbullu, bir Osmanlı gibi yaşadı. Kültürlü biriydi. Osmanlı yaşam tarzı ağırdır. Şimdi bakıyorsun, her kanalı izliyoruz, vara yoğa gülüyoruz... Vakarımıza uymayacak muhabbetlere giriyoruz; varoş kültürüyle yaşıyoruz. Kemal Tezergil'in tavrıyla okursak, ister istemez cemaat de o tavrın adamı olmayı bekler bizden. Bu kendiliğinden olmaz. Bu bir eğitim politikası meselesidir. Eğitimle o kültürü, o şuuru verirsin. O zaman dini camiden çıkarıp insanların sosyal hayatına taşırsın. Sosyal

hayatında din olan insan, niçin gidip de ipten çaputtan soytarları dinlesin? Sosyal hayatında din olsa, Ekrem Nalbant'ı dinler. Saçma sapan, ne idüğü belirsiz, günü kurtarmayı amaçlayan bir imam hatip, Kur'an kursu eğitimiyle yetişip, olaylara yüzeysel bakan insanlarla bu iş olmaz.

Kemal Tezergil'e getireceğim meseleyi yine. Peki, Kemal Tezergil bu kültürü aktarmada üzerine düşeni yapabiliyor muydu?

E, tabii yapıyordu. Şunu yapın, bunu yapın, demiyordu. Oturup kalkmasıyla zaten bu kültürün adamıydı, o. Tabii, o kültüre; eski, miadını doldurmuş gözüyle bakıldığı için, Hoca'nın etrafındakiler almaya yanaştı mı, sorun orada. Mûsikîyi filan bırak, esas onu soracaksın görüştüğün kimselere, sen. Hoca'yı bilip de hayatta ve Diyanet'te çalışan en az yüz elli kişiyi biliyorum. Ama maalesef kimsede o kültür yok. Niye yok? Çünkü o kültürü yaşamak da zor. Oturup kalkmana, yemene içmene, gülmene, konuşmana dikkate edeceksin.

Peki, kendisi davranış ve tutum olarak, mûsikî tavrı olarak kimlerden etkilenmiş?

Davranış ve tutum olarak başta dayısı olmak üzere bulunduğu ortamda etkileneceği birçok kimse vardı. Tekkeden etkilenmiştir, diyelim. Mûsikî tavrı olarak da Hopçuzâde Şakir Çetiner'den etkilendiğini söylerdi.

Keyifli, güzel bir sohbet oldu, Hocam. Çok teşekkür ederim.

Ben teşekkür ederim. Kemal Ağabey'le ilgili böyle bir çalışma yaptığın için.¹⁰⁴

3.4. Bekir Büyükbaş¹⁰⁵

14 Ağustos 2016, İstanbul

Hocam, Hâfız Kemal Tezergil bir ilâhi grubu kurmuş. Siz de bu gruba katılmışsınız. Kendisi hakkındaki bilgilerinizi, düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

Tabii.

1984'te İstanbul'a geldim ve kendisiyle 1989 yılında tanıştım. Benim bildiğim ve bana göre Hâfız Kemal Tezergil'in en önemli yönü, tasavvuf terbiyesi almış olmasıdır. Karagümrük

¹⁰⁴ İsmail Hakkı Çimen'le "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 13 Eylül 2015, İstanbul.

¹⁰⁵ Emekli müezzin, mevlidhan.

Cerrâhî Tekkesi'nde almış bu terbiyeyi. Yine bu tekkede uzun yıllar zâkirbaşılık yapmış. Dayısı da bu tekkenin şeyhi; "Sahaflar Şeyhi" diye de bilinen Muzaffer Ozak.

Kemal Tezergil onurlu, vakur bir din görevlisiydi. Mesleği her şeyin önündeydi. Karakteri, kişiliği tamam; o tartışılmaz da, mesleğinden asla taviz vermezdi. Menfaat için hiç kimseye eğilmezdi. Hakk'ın rızasını her şeyin üzerinde tutan, Allah dostu bir insandı.

Popülist de bir mevlidhanlığı var, sanırım. Gazete arşivlerine baktığımda üst düzey bürokratların, iş adamlarının vb okuttuğu mevlidlere okuyucu olarak katılmış?

Tabii. Kendi kuşağının popülist bir mevlidhanıydı. Kendine has; hiç duyulmamış, hiç kimseye benzemeyen bambaşka bir tavrı vardı. Mûsikî bilgisi de çok iyiydi. Deyim yerindeyse, mûsikî cambazıydı. Kani Karaca'dan sonra en büyük mûsikî cambazıydı. Yani sesini istediği gibi insanı hayrete düşürecek bir mükemmellikte kullanabilme yeteneğine sahipti. Bestekârdı aynı zamanda.

Besteleri hakkında ne diyebilirsiniz, peki?

Besteleri dinî mûsikî formunda; hepsi ilâhi benim bildiğim. Melodik olarak da; ruhaniyeti ağır basan, dinleyende manevi duygular uyandıran eserler. Kendisi dediğim gibi tasavvuf erbabı olduğu için, Mevlânâ, Şemseddin Sivâsî, İbrahim Hakkı Erzurumlu gibi mutasavvıfların şiirlerini bestelemiş. Sözleri kendisine ait bir bestesi de var. Dayısının şiirlerinden de beste yapmış.

Peki, kendisiyle meşk etmişsiniz. Hocalığı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Dört, beş yıl kendisiyle çalıştım. Önce haftada bir camilerde meşk ediyorduk. Hoca rahatsızlanınca, evlerde yapmaya başladık. Her hafta Hoca'yı evinden alıp, meşke katılan bir arkadaşın evinde toplanıyorduk. Ömrü vefa edinceye kadar bu şekilde sürdürdük.

Hoca'yla geç tanıştık, maalesef. Müthiş bir hocaydı. Sıkmazdı; sevdirdirdi. Bir eseri hemen geçmezdi. Eserin bir, iki güftesini okuyup meyanlarını bırakırdı. Üç haftada filan bir eser geçerdik ama hakkıyla geçerdik; öyle yarım yamalak değil. Ben de zaman zaman Diyanet'in hizmet içi eğitimlerine gidiyorum. Kendisinden hocalık yönünden istifade ettiğim yöntemi kullanıyorum.

Hocam, bambaşka bir tavrı vardı, dediniz ya; tavrı hakkında konuşalım mı? Nasıldı tavrı?

Tekke ikliminde, pek çok kimseden istifade ederek yetişmiş. Klasik tarzda okuyordu. Ama kendine mahsus bir tavrı okuyordu. Herkesin kendisine örnek alıp taklit ettiği birileri vardır. Bugün mevlid okuyanlara bakın, hepsi birini taklit ediyor. Kemal Tezergil'in okuyuşu kimseyi hatırlatmazdı. Bu iş tabii, esasında mûsikî bilgisiyle alakalı. Kendine göre tavrın olacaksa, mûsikîyle hem dem olman gerekiyor. Çalışıp çabalamak gerekiyor. Bilgi yoksa, gayret yoksa ne olacak? Taklit olacak, doğal olarak! Kemal Tezergil ömrünün son demine kadar bu alanda meşgul olmuş; dolayısıyla onun kendi tavrını oluşturmuş özgün bir okuyuşu vardı, haliyle.

Kemal Tezergil'i taklit eden var mı?

Yok. Kemal Tezergil'in tavrı kendisiyle birlikte gitti.

Siz talebesi olmuşsunuz?

Biz talebesi olduk, kendisinden çok istifade ettik ama yorum, tavır çok farklı bir şey. Bir yerde Allah'ın bir lütfü. Zuhur ediyor, okuyorsun.

Nasıl bir insandı, size göre Kemal Tezergil?

Hocayı nasıl anlatabilirim, bilmiyorum ki? Çok hoş bir insandı. Doğru bildiği şeyleri hemen konuşurdu. Lafını eğip bükmezdi. Hatanı gördüğü an uyarırdı. Herkesle oturup kalkmazdı.

Bir din görevlisi olarak nasıl etkiledi sizi?

Hem insanî yönünden hem de meslekî yönünden çok etkilendim. 35 yıllık meslek hayatımda kendisi gibi beş isim sayamam, maalesef. Bizim meslekte onur çok önemlidir. Kendisi onur abidesiydi. Kimseye menfaat için boyun eğmezdi. Az önce popülistliğinden söz ettik de, o popülist olmak için hiçbir gayret sarf etmemiştir. Mesleğine verdiği değer, onu ifa etmede gösterdiği fevkalade kabiliyeti onu meşhur etmiştir. Yoksa o çağırmış, bu çağırmamış; şuradan ne gelir, buradan ne çıkar; onun için hiç önemli değildi. Bir keresinde bana; "Evladım, ben hiçbir zaman kula kulluk yapmadım. Rab'bime şükürler olsun ki, Kemal olarak kendisinden başka kimselere bana kulluk ettirmedi. Buna istinaden bir kadına Kadırğa'dan bana bir köşk hediye ettirdi. Bu Allah, böyle bir Allah'tır. Allah'a öyle inanacaksın. Her şey O'nun." dedi.

Allah’a tam teslim olmuş bir insandı. Ben de kendisini örnek almaya çalışırım hep. Bazen nefis galebe gelip dağıldığım zaman Hoca gelir aklıma. Silkinip kendime gelirim. Kimseyle menfaat bağlantım yok, şükür.

Peki, Kemal Tezergil İlâhi Grubu olarak nasıl çalışmalar yaptınız? Radyo, televizyon programlarına filan katıldınız mı?

TGRT için Süleymaniye Camii’nde bir program çekimi yaptık. Canlı yayın programlarına katıldık, birkaç kere. Hoca çok seçiciydi. Olur, olmaz her yere gitmezdi. Bu işlerin kadrini kıymetini bilmeyen, kandil gecelerinde zevahiri kurtarmak için selam verenlere eyvallah etmezdi. Dolayısıyla bizim çalışmalarımız orada burada görünmek için değil, bu geleneğin devamını sağlamaya yönelik çalışmalardı. Bu sayede Hoca bildiklerini öğretiyordu, bizler de bir şeyler öğreniyorduk.

Kendisiyle unutamadığınız bir anınız var mı?

Olmaz mı!? Çok var da, hangisini anlatayım; bilmem ki. Randevusuna çok sadık bir insandı. Onunla ilgili bir olayı anlatayım. Bir gün, bir televizyon için yatsıdan sonra çekim yapacağız. Benim de o gün bir işim çıktı. Kendisinden izin istedim. “Tamam, geç kalma.” dedi. Bir de kış mevsimi; soğuk, kar... Hoca da kalın bağırsaktan ameliyat olmuş, nekâhet döneminde. Kendisi de gelmek istememişti. Biz ısrar edince, kırmadı. Neyse... Ben bir saat kadar geciktim. Süleymaniye Camii’ne geldim, baktım; Hoca soğuktan titriyor. Hastaydı zaten. “Nerede kaldın!?” diye ufacık bir sitem etti. Hasta haliyle o soğuk kış gecesi gösterdiği sabrı ve gayreti unutamam, hiç.

Bir de zaman zaman beni Çiftelhavuzlar’da hocası Cahit Gözkan’ın yanına götürürdü. O da ûdî idi. Nefis ud çalıyordu. Oraya dönemin mûsikî erbabları geliyordu. Orada fasıllar, muhabbetler yapılıyordu. O ortamları da hiç unutamıyorum.

Kemal Tezergil de ud çalar mıydı?

Tabii, çalardı. Ama sadece orada çalardı. Başka yerde çaldığına hiç şahit olmadım.

Nota bilgisi var mıydı?

Vardı.

Eserlerinin notası var mı sizde?

Maalesef yok. Ailesinden de Hoca'nın hatırasına yönelik şeyleri isteyemiyorsunuz. Kendisiyle çalışırken nota kullanmazdık. Güfteyi yazıp, usûl vurarak meşk ederdik.

Bizde bir tembellik var, tabii. Başta ailesi, sonra biz talebelerinin sahip çıkması gerekiyor. Diyanet İşleri Başkanlığı, Kültür Bakanlığı'nın da sahip çıkması gerekiyor. Sadece Kemal Tezergil değil, böyle bir döneme damga vurmuş hâfız larla, din görevlileriyle ilgili sempozyum, konferans vb çalışmaların yapılması lazım.

Çok teşekkür ederim, Hocam. Zaman ayırdınız, bilgi verdiniz.

Estağfurullah! Ben teşekkür ederim.¹⁰⁶

3.5. Burak Özmutlu¹⁰⁷

27 Ocak 2016, İstanbul

Burak Bey, Kemal Tezergil'in en küçük evladısınız. Sizin soyadınız Özmutlu, değil mi?

Evet, babam Ağa Camii'nde görevli iken, kendisini evlat edinen babaannemle(Ayşe Muhlise Özmutlu) tanışmış. Babaannem, zaman zaman babamın okuduğu mevlidlere iştirak edermiş. Kendisi de zaman zaman mevlid okuturmuş. Babam kendisine çok hürmet edermiş. Babamın sesini, okuyuşunu; insanî yönünü çok takdir edermiş. Bu yüzden babamı evlat edinmek istemiş. Evlat edinince, babam onun soyadını almış. Tezergil soyadıyla maruftu ama bu hadiseden sonra babam resmî olarak Tezergil Özmutlu soyadını almıştır. Ben o zaman 18 yaşından küçük olduğum için, ben de Özmutlu soyadını aldım.

Babanızdan mûsikî konusunda istifade edebildiniz mi?

Babam hayattayken çalışmalarına pek iştirak edemedim. Zaman zaman çalışıyorduk. Ud çalmasını babamdan öğrendim. Babam 3, 5 yaşlarında bana usûl tutturuyordu. Artık dinî mûsikînin icra edildiği bir ev ortamında dünyaya geldiğim için midir, bilemem; mûsikîye karşı, özellikle de kanun sesine karşı aşırı bir ilgim vardı. Kulağım da iyiydi. Kabiliyetim vardı, yani. Babamın hocası Cahit Gözkan da kabiliyetim olduğunu söyleyerek konservatuara gitmemi teşvik etti. 100 puanla konservatuar temel bilimler bölümüne girdim. Kanun çalmaya başladım. Babamdan ud çalmayı da öğrenmiştim. Babam ilâhi

¹⁰⁶ Bekir Büyükbaş'la "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 14 Ağustos 2016, İstanbul.

¹⁰⁷ Hâfız Kemal Tezergil'in en küçük oğlu.

grubunu kurduğunda, ben de gruba kanunla eşlik ediyordum. Kanunla gruba yol gösteriyordum.

Konservatuarda okuyordunuz, babanızdan da dinî mûsikî öğreniyordunuz?

Elbette. Konservatuarda farklı müzik türlerini gördüm. Müziğin her türüne ilğim var. Tasavvuf müziğine de babamın ilâhileriyle ilgi duydum. Tasavvuf müziğinin ruhaniyetini, dinginliğini babamın sayesinde tecrübe ettim. Babam Nureddin Cerrâhî Tekkesi'ne gidip geliyordu. Dolayısıyla tekke kültürünün içinde yetiştiğim için tasavvuf müziğini daha fazla benimsedim.

Babanızın okuyuşundan etkilendiniz mi, peki? Bir şeyler okuduğunuzda, babanızın okuyuşunu çağrıştırıyor mu, etraftaki kimselere?

İlâhi okuyorum ama babamın tavrıyla değil. Babamın Allah vergisi bir sesi vardı. Ağır eserleri ustalıkla okurdu. Ben mevlid okuyamam. Babam mevlid okurken beş, altı makamda okurdu. Okuyuş ustalığı vardı ama ustalığı yapmak için de Allah vergisi bir sesi vardı.

Unutamadığınız bir hatıranız var mı, babanızla?

Ud çalmaya başladığım zaman, bir hafta sonra bayağı bir mesafe kaydetmiştim. Peşrev çalmıştım. Babam dinlediğinde çocuklar gibi sevinmişti. Bir baba için çok gurur verici bir olay, tabii. Babasının sevindiğini görmek de bir çocuk için çok sevindirici bir olay. Onun sevinmesinden çok mutlu olmuştum.

Burak Bey, teşekkür ederim.

Ben teşekkür ederim; ziyaretiniz ve babamla ilgili böyle bir çalışma yaptığınız için.¹⁰⁸

3.6. Cemil Altınbilek¹⁰⁹

23 Eylül 2016, İstanbul

Kemal Tezergil'i Hocam Cahit Gözkan'ın sohbetlerinden ve bazen de bizzat gördüğüm için tanırım. Bir gün özel cumartesi meşklerimizde Kemal Tezergil kapıdan içeri girdi

¹⁰⁸ Hâfız Kemal Tezergil 'in oğlu Burak Özmutlu'yla "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 27 Ocak 2016, İstanbul.

¹⁰⁹ Avukat, mûsikîşinas, yazar.

ve Hoca onu görünce sevinerek bize muzipçe takdim etti; “ İşte yeni talebem, elli senelik...” Bu onu ilk tanıdığımız gündü.

Kemal Abi, meclisteki adıdır, Hocamın elli yıllık talebesidir. Hocamızın eski talebesi olduğundan, tüm talebeleri gibi Hocama büyük hürmet gösterirdi. Ancak pek yakın ve samimi davranırdı. Genellikle ayrı olarak meşke ve ziyarete gelirdi. Hem ud dersi yaparlardı hem de mûsikî meşki ve sohbeti yaparlardı. Bir seferinde nihavend makamında bestelediği Mevlevî âyin-i şerifi Hocama getirmişti, biz de bir nüsha kendimize almıştık; arşivimde mevcuttur. Sahafılar Şeyhi diye tanınan Cerrâhî Muzaffer Ozak Efendi’nin yeğenidir. O cihetten hem selam, hem de Hocama enfiye-hediye getirirdi. Hocam ile muhabbetleri pek neşelidir. Bizzat şahidiyim. Daha eski yıllardaki geleneksel “salı fasıllarının” hitamında adet olduğu üzere aşr-ı şerif okuyan hâfızlar arasındadır. Salı fasılları; Hoca Cahit Gözkan’ın Hocası Ahmet Mükerrer Akıncı’ya tevârûsen başlattığı, önce Fatih Cerrahpaşa’daki evlerinde, 1957’den sonra Kadıköy-Çiftehavuzlar’daki köşkünde; 1940 ile 1999 tarihleri arasında yaklaşık 60 yıl süren geleneksel ev-konak fasıllarıdır. Bu fasıllara 20. yüzyıl mûsikîşinaslarının hemen hepsi dönem dönem iştirak etmiştir.

Kemal Abi’nin, Hocama yakın olmasından dolayı kayınbiraderi-can yoldaşı Hâfız Hulusi Gökmenli’den de istifade etmiş olması tabiidir. Hocamıza talebe olan bir mûsikîşinasın başka bir yere ihtiyacının kalmayacağını ehli olan zevat bilir. Zaten bütün mûsikî dünyası ile de bilişirdi. Veysel Dalsaldı ile birlikte, İstanbullu bir çelebi, Hoca Cahit Gözkan’ı anma çalışmaları içinde bahsi geçtiğinde, Kemal Tezergil’in mûsikîdeki vukufunu bildiğini, ancak bunun nerden kaynaklandığını bilmediğini; Cahit Gözkan’ın uzun yıllar hususi talebesi olduğunu bizden öğrendiğinde, Kemal Tezergil hakkında tam bir fikre sahip olabildiğini nakletmek isterim. Demek ki çevresinde bir tesiri vardı. Allah rahmet eylesin.¹¹⁰

3.7. Muzaffer Çelikendaze¹¹¹

24 Eylül 2016, Çanakkale

Hocam Kemal Tezergil’le birlikte çalışmışsınız. Çalışmalarınızla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

¹¹⁰ Cemil Altınbilek’le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme, 23 Eylül 2016, İstanbul.

¹¹¹ Hâfız Kemal Tezergil’in talebesi, emekli müezzin, mûsikîşinas.

Evet, Kemal Tezergil’le ömrünün son yıllarında beraber çalışma fırsatım oldu. 1993’ten 1995 yılına kadar beraber çalıştık. Kendisinin kurduğu, Hâfız Kemal Tezergil İlâhî Grubu’nda meşk ettim. Ramazan için 1993 yılında özel TV kanallarına paket programlar yaptık.

Grubumuzda; Fatih Camii Müezzini Bekir Büyükbaş, yine Fatih Camii Müezzini Necdet Ergin, Süleymaniye Camii Müezzini Mehmet Duman, Mehmet Koçyiğit, Şehzade Camii Müezzini Temel Erbay, oğlu Burak Özmutlu vardı. Beyazıt Camii’nde yatsı namazlarından sonra toplanır, çalışırdık. Vefatından sonra beş, altı kere daha toplandık. Daha sonra grup dağıldı.

Kendisiyle canlı yayın programlarında beraber bulunduk. Ramazan için 1993 yılında özel TV kanallarına paket programlar yaptık. 1993-1995 yılına kadar birlikte çalıştık. TV programlarında beni daima sağ tarafına oturturdu. “Muzafferciğim, senin kulağın sağlam. Programa başlarken parmağımla işaret edince sen gir, biz de arkandan başlayalım.” derdi. Hangi sesle gireceğimi programdan önce söyler, ben de o sesle girer, arkamdan da grup takip ederdi.

Okuyuşu nasıldı?

Kemal Hoca okuyuş tavrı itibarıyla çok fazla yorum yapmazdı. İnsanî ilişkilerinde de lafi eveleyip gevelemezdi; harbiydi, yani. Tavır konusunda bize de, bestelenmiş eserler konusunda, “Çocuklar, nağme yapmayın, fazla yorum yapmayın.” derdi. Yapanlara sinirlenirdi. Olmaz böyle şey, diyerek tepki gösterirdi. Bunu eser sahibine bir saygısızlık, eserin ruhuna aykırı bir tutum olarak addederdi. Sözlerin değiştirilmesine de, özellikle de Mevlid’de karşıydı. Serbest formlarda; kaside, gazel, Kur’an tilâvetinde; yani serbest okumalarda usûlü bozmadan, makam geçkilerine dikkat ederek yorum yapardı. Sesleri çok iyi anlar, dinlendirici seslere çok önem verirdi.

Mûsikî eğitimini meşk usûlüyle almış, nota bilgisi yoktu; ancak makamlara nota bilgisi olan müzisyenlerden çok daha fazla âşinaydı. Makam geçkilerini yerli yerince icra ederdi.

Nota bilgisi yok, dediniz de; peki, otuz bir tane bestesi var, onları nasıl yazmış?

Eserlerini nota bilen kimselere okuyarak yazdırmıştır.

Kemal Tezergil'i dinî mûsikîde farklı kılan özelliği neydi, diye sorsam Hocam?

İstanbul tavrını tam icra eden bir üstattı. Dinî mûsikîde İstanbul tavrı vardır. Cumhuriyet döneminde bu tavır, deyim yerindeyse unutulmaya yüz tutmuştur. Kemal Tezergil Osmanlının son dönem dinî mûsikî icracılarından istifade etmiş, o dönemin nefesini bizlere de aldırıştır. Tekke külliyyâtına tamamen vakıftı. Yani; âyinlerin, zikirlerin nasıl okunması gerektiğini, tekke usûl ve âdâbını çok iyi bilirdi.

Ses yapısı olarak bariton bir ses yapısı vardı. Kemal Tezergil'i dinlemek var, dinlemek var. Hoca ağır usûlleri tercih ederdi; âyin, tevşih gibi. Bu mûsikîye vakıf olan bir kimse, Hoca'dan ağır usulleri dinlediği zaman, huşûyla dinler, haz alırdı.

Talebesi olarak, hocalığı hakkında ne söyleyeceksiniz?

Kemal Hoca, hocalığın; özelde din görevliliğinin onurunu koruyan haysiyetli bir insandı. Aynı görevi icra ettiğimiz ve de benden büyük olmasına rağmen bir abi gibi severdim kendisini. Aynı mesleği icra eden insanlar arasında malumunuz, bir rekabet olur. Ancak Kemal Hoca meslek taassubu, kıskançlık nedir, bilmezdi. Aynı işi yapıyoruz, bir grubumuz var... Haliyle istemeyerek de olsa bir takım olumsuzluklar yaşanabiliyor. Kemal Hoca tanıdıklarının onurunu gıyabında koruyan sahici bir dosttu. Birisinin arkasından öyle olur olmaz konuşulmasına müsaade etmezdi. Kırıcı da değildi. Mesela; bir gün Bali Paşa Camii'nde grup olarak çalışırken, şu an emekli olan bir hoca efendi de, bizim çalışmamızı izlemeye geldi. Kemal Hoca ona hürmet göstererek buyur etti. Kemal Hoca'nın kendisine ait bir eserini meşk ettik. Meşkten sonra o hoca efendi, "Kemal Hoca, şu satırdaki filan nağmenin öyle değil, şöyle okunması gerekir." dedi. Hoca'nın kendi eseri! Bir de öğrencilerinin yanında öğretmenin hatasının yüzüne vurulması, durumu!.. Kemal Hoca, gayet sakin bir üslupla "Evet, orda öyle yazıyor ama bizim böyle okumamız gerekiyor." dedi.

Vefatından epey sonra rüyamda gördüm. 2005-2007 yılları arasında bir ilâhi korosu oluşturmuştum. Bazı radyo ve televizyonlarda program yapıyordum. Yaptığım programlarda hocamın eserlerinden de bir tane okurdum, mutlaka. Bir gün bir kandil programı yapacaktım. Programdan bir gün önce rüyamda gördüm. Takım elbiseli, gayet şık, temiz bir şekilde, giyimine çok dikkat ederdi, bana baktı, baktı; tebessüm etti. Hiç konuşmadı. O programda da kendisine ait bir eser okudum. Ertesi gün de Valide Hanım (Nuriye Tezergil), Hocamızın eşi aradı: "Yavrum, Muzaffer, Allah senden razı olsun,

Hocanın eserini okudun, ruhunu şâd ettin.” dedi. Ben de kendisini rüyamda gördüğümü söyleyince, “Aa, ne güzel! Demek Rab’bim ona malum etmiş.” dedi.

İki yıl beraber olduk. Kendi bilgi ve tavrını bize herhangi bir karşılık beklemeksizin aktardı, Allah rızası için. Ezanın, kametin, tesbihâtın ve mevlidin okunmasında ve telaffuzunda dikkat edilmesi gereken hususiyetleri bizlere okuyarak anlatırdı. Piyasadaki yanlış ve hatalı okumalara parmak basarak bizlere yol gösterirdi.

Eserleri hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Eserlerine baktığımız zaman İstanbul tavrıyla bestelenmiş olduğunu görürüz. Fazla yorumu olmayan eserlerdir.

Hangi eserini daha çok beğeniyorsunuz ya da okuyorsunuz?

Onun bize meşk ettiği eserlerin hepsi birbirinden güzel eserlerdir; ancak uşşak bir tevşih var; Hacı Faik Bey’in “Sivâdan Kalbini Pâk Et, Gönül Mir’ât-ı Rahmân’dır” adlı eseri. Çok severim bu eseri. Kendisi de bu eseri çok sever, “Uşşak makamının babası bu eserdir. Bu eseri hakkıyla meşk edip okuyan kimse, uşşak makamına tamamıyla âşına olur.” derdi.

Kendisine ait en sevdiğim ve beğenerek okuduğum eseri de “Cânân Elinin Güllerinin Bağı Göründü” adlı bestenigâr eseridir. Güftesi Şemseddin Sivâsî’ye ait. Eserin meyanında sabâ makamının farklı bir geçkisi var ki, enfestir(eserden bir parça okuyor).

Bu mûsikîye âşına olan birisi dinlediğin de, bu eser Kemal Baba’nın der. Onun kendine has bir tavrı vardı. İstanbul tavrının içinde bir tavrı.

Sizde eserlerinin notası var mı?

Maalesef. Bize eserlerinin sözlerini verirdi. Sonradan beş, altı eserinin notası elime geçti ama hepsi yok.

Peki, kendisiyle unutamadığınız bir hatıranız var mı?

Hoca Efendi’yi tanıyanlar yürekten severlerdi kendisini. Biz de kendisini çok severdik. 1996 yılında rahatsızlandığında, ÇAPA’da onkoloji servisinde yatarken Fatih Camii Müezzini Bekir Büyükaş’la ziyaretine gittik. Bizi görünce, o kadar çok sevindi

ki, gözyaşlarını tutamayıp ağladı. Çok metin bir insandı. Dostluğu, insanlığı da metindi. Ondan bir süre sonra da vefat etti. Üzerimizde çok emeği var. Allah rahmet eylesin.¹¹²

Allah razı olsun, Hocam. Çok teşekkür ederim.

Estağfurullah! Buralara kadar geldiniz, Kemal Babayı yâd ettirdiniz... Ben teşekkür ederim.

3.8. Muzaffer Ergür¹¹³

5 Eylül 2016, İstanbul

Muzaffer Bey, kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

İsmim Muzaffer Ergür. Eskişehirli'yim. İktisat mezunuyum. Vilayette protokol müdürlüğü yaptım. 1984 yılında kendi isteğimle emekliye ayrıldım. O tarihte bir muhasebe bürosu açtım; 2007 yılına kadar da muhasebecilik yaptım. O gün bugündür emekli takılıyorum.

Kemal Tezergil'le ne zaman ve nasıl tanıştınız?

1970'li yılların başında tanıştık. 55 senesinde İstanbul'a geldim, üniversite okumak için. İstanbul'da kendimi yalnız hissettim. Dinî hassasiyetlerim vardı. Tanıdıkların aracılığıyla bazı doktorlarla tanıştım. Onlar da beni Muzaffer Ozak Hoca Efendi'yle tanıştırdılar. Onun sohbetlerine katılmaya başladım. Zaman içinde bir samimiyet oluştu. Hoca Efendi 1985 yılında Hak'ka yürüyünceye kadar abi kardeş, baba evlat, iki arkadaş; farklı zamanlarda faklı şekillerde tecelli eden bir ilişkimiz oldu. Kemal Tezergil, rahmetli Muzaffer Ozak Hoca Efendi'nin yeğeniydi. Dolayısıyla kendisiyle doğrudan doğruya değil de, Muzaffer Ozak'la olan beraberliğimiz vesilesiyle tanıştım.

Kemal Tezergil'i nasıl anlatabilirsiniz?

Kendisiyle çok güzel günler geçirdik. Hâfız Kemal Tezergil şakacı bir insandı. Futbola çok düşküncü. Biz kendisinden Kur'an dersi alırdık. Kur'an'ı biliyorduk ama okurken daha doğru ve güzel okumak için haftada bir gün birimizin evinde toplanıyorduk. Hâfız Kemal de gelip, tashih-i huruf dersi veriyordu. Hatta biraz makamlı okumamız için teşvik ediyordu. Bunun için de önce bir ilâhî öğrenmemizi istiyordu. Bir ilâhinin, mesela; hicaz bir ilâhinin bir, iki mısrasını söylerdik hemen İhlâs suresine geçirirdi. Dolayısıyla o makamı Kur'an'a tatbik etme

¹¹² Muzaffer Çelikendaze'yle "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 24 Eylül 2016, Çanakkale.

¹¹³ Muzaffer Ozak'ın talebesi, Kemal Tezergil'in yakın arkadaşı. 14 Haziran 2017 tarihinde vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin.

metoduymdu bu. Kendisi futbola çok düşkündü. Dersler bazen futbol müsabakasının yapıldığı akşamlara denk gelirdi. Akşam dokuzda ders yapacağız, o saatte futbol maçı var... Hâfız Kemal Tezergil, siz televizyonu bana, sırtınızı da televizyona doğru çevirin; ben hem sizin Kur'an'ınızı dinleyeyim hem televizyonu seyredeyim, derdi. Biz okurduk, o bir taraftan bizi dinlerdi, bir taraftan da televizyonu seyrederdi. Nihayetinde hâfız olduğu için yanlısımız, hatamız olursa, hemen müdahale edip düzeltirdi. Maça iyice daldığı zaman, içimizde bazı nekre(şakacı) arkadaşlar vardı; kasten yanlış okurlardı. Biz de, "Kemal abi, yanlış okuyor!" diye muziplik yapardık. Kendisiyle böyle çok hoş günlerimiz geçti.

Haftada iki gün tekkede toplanıyorduk; pazartesi, perşembe günleri. Pazartesi akşamları meşk ediliyordu. Hâfız Kemal Tezergil bu meşklerin icracısıydı. Ağa Camii'nden emekli olduktan sonra Sahafılar Çarşısı'nda dayısının dükkânına takılırdı. Orada karşılaşırdık. Evine de giderdik. 15 günde bir kendi hâfız arkadaşlarıyla toplanırlardı. Türkiye Hâfızlar Cemiyeti vardı; başkanlığını Nusret Yeşilçay'ın yaptığı. Hâfız Kemal Tezergil de o cemiyetin içindeydi. Cemiyetin organize ettiği programlara katılırdı. Kendisi bir yerde hâfız arkadaşlarıyla beraber, bir yerde cemaatiyle beraber hayatı dolu dolu yaşayan bir insandı. Etraftan çok saygı görürdü. Değerli bir abimizdi. Allah rahmet eylesin.

Kendisi gayet iyi bir hâfız, gayet iyi bir bestekâr, gayet iyi bir mûsikîşinas olması hasebiyle gayet itibarlı bir hoca efendiydi. Mevlid cemiyetlerinin aranılan ismiydi. Mevlid olsun, tarikatlarda yapılan âyinlerde olsun çok iyi bir okuyucuydu. Kudretli de bir bestekârdı.

Kudretli bestekârdı derken?

Ne kadar bestesi var, bilmiyorum ama bir tane nihavend Mevlevî âyini var. Âyin besteleri ustalık gerektirir. O yüzden kudretli bir bestekârdı dedim.

Karagümruk Tekkesi tarafından 1979-1980 senelerinde Amerika'ya seyahatlere başlandı. Orada programlar yapıldı. Bu programlarda zikir gösterileri, âyin okumaları yapılıyordu. Hâfız Kemal Tezergil de bu programların liste başı ismiydi. Hâfız Ali Efendi ve Hâfız İhsan Efendi'yle birlikte mûsikî programlarını icra ediyorlardı. Klasik Türk Mûsikîsi konseri düzenleniyordu. Bu konserlerde de Hâfız Kemal Tezergil başı çekiyordu.

Klasik Türk Mûsikîsi konserlerinde dinî formda mı, dindışı formda mı eserler icra ediliyordu?

Her ikisi de icra ediliyordu.

Hâfız Kemal Tezergil dindışı eserler de icra ediyor muydu?

Ediyordu, tabii. Hem de fevkalâde ediyordu. İyi bir mûsikîşinastı. Dindışı mûsikîye de iyi derecede vakıftı. Ha, burada kalkıp da eğlence olsun diye dindışı eserler okumazdı. Amerika'daki programlarda Türk Mûsikîsini Amerikalılara tanıtmak amacıyla dindışı eserleri de ustalıkla okumuştur. Orada her yıl yaklaşık bir, bir buçuk saat dinî ve dindışı eserlerin yer aldığı bir konser verilirdi. Hâfız Kemal Tezergil bu konserleri organize ederdi.

Orada, müslüman olmadan önceki ismini şu an hatırlayamadığım bir bayan vardı. Müslüman olup bize tabi olduktan sonra Muzaffer Ozak Hoca Efendi ismini Feriha koydu; zengin bir bayandı. Amerika'daki program yerini, saatini o organize ediyordu. Art Foundation adında bir vakıfları vardı, annesiyle ikisinin. Bu vakıf, dünyanın birçok yerindeki dinî ve kültürel oluşumları Amerika'ya tanıtmak amacıyla davet ediyordu. Biz de bu minval üzere gidip geliyorduk. Amerika'nın değişik eyaletlerinde, hatta Kanada'da programlar yapıyorduk. Perşembe akşamları Art Foundation'ın salonunda âyin yapıyorduk. Cuma akşamları Rahmetli Muzaffer Ozak Hoca Efendi vaaz ediyordu. Sair günlerde de farklı eyaletlere gidilip oralarda âyin ve sohbet yapıyordu. Özel radyo ve televizyonlarda programlar yapıyordu.

Karagümrük Tekkesi'nde zâkirbaşılık yapmış. Zâkirbaşılığı hakkında ne söyleyebilirsiniz, peki?

Hâfız Kemal'in hıfzı da mûsikîsi de çok sağlamdı, bir kere. Bilhassa Tekke Mûsikîsinde otoriteydi. Birçok kişi ondan öğrenmiştir Tekke Mûsikîsini. Zâkirbaşının görevi; esmanın ilavesinde nasıl ilâhi okuyacak, nasıl tempoyu hızlandıracak ya da yavaşlatacak, nerde yapacak, ne zaman yapacak; perde yükseltmeler, hatta makamdan makama geçiş; bunlar zâkirbaşının görevi. Hicaz okurken segâha geçecek ya da bayatiye geçecek. Segâh okurken bayâtî karar verip, bayâtîye geçecek. Kolay iş değildir bu. Bunlarda üstattı Kemal Tezergil. Diğer mûsikî erbabları segâh serisini bitirir, arada bir taksim yapılır, bayâtî karar verilir, o bayâtîye girer. Kemal Tezergil'de öyle bir ihtiyaç yok. Dört dörtlük bir zâkirbaşıydı, vesselam.

Muzaffer Bey, verdiğiniz bilgi; hoş sohbetiniz, misafirperverliğinizden dolayı çok teşekkür ederim.

Estağfurullah! Şerefyâb oldum.¹¹⁴

3.9. Ramazan Alparslan¹¹⁵

5 Eylül 2015, İstanbul

Hocam, Kemal Tezergil'i yakından tanıyan ve aynı meslekten olan birisi olarak kendisi hakkındaki düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz?

Kemal Tezergil'i çok dinledim. Özellikle son zamanlarında. Şunu diyebilirim ki onun okuyuşu sahasında tekti. Son dönem İstanbul tavrının son temsilcisiydi.

Biraz iddialı bir yargı olmadı mı? Kani Karaca'nın İstanbul tavrının son temsilcisi olduğunu söylüyorlar?

Kani Karaca da var ki, Hâfız Üsküdarlı Ali Efendi'de okumuş kendisi, ama Kani Karaca şöhret olduktan sonra Arapça makam yapmaya başladı. Müzik piyasasına girince, birçok parçayı ezberliyor; çok da zeki; Mevlânâ ihtifallerinde okuduğu Na't-ı Mevlânâ'yı bugün kimse okuyamıyor. Ama müzik dünyasına girince, makam yapmaya başladı. Şarkılarda dinleyeni heyecana getirecek, üzüp ağlatacak nağmeler vardır. Kani Karaca bu nağmeleri Kur'an'a sokmaya başladı. O eski okuyuş maalesef bitti, yepyeni bir Kani Karaca çıktı, ortaya. Kur'an okuyuculuğunda Türkiye'de ilk sıralardayken, makamı Kur'an'da uygulamasından dolayı ilk sıralardaki yerini kaybetti, maalesef. İstanbul tavrına ilânihiye sadık kalamadığı için, İstanbul tavrının son temsilcisi demek, yanlış olur. O yüzden Kemal Tezergil İstanbul tavrının son temsilcisi diyorum.

Kemal Tezergil Sadettin Kaynak'ı, Hasan Akkuş'u dinlemiş. Dinî mûsikî dışında klasik mûsikîyle meşgul olanlarla da hem dem olmuş, çalışarak kendisini geliştirmiş.

Bugün piyasada okuyanlara bakıyorsunuz ya Hasan Akkuş'u taklit ediyor, ya İsmail Biçer'i. Herkes birisini taklit ediyor! Özgün bir okuyuş yok. Taklit güzeldir ama taklit edersin, kendinden bir şeyler katarsın, harmanlarsın kendi kompozisyonunu oluşturursun, artık kendi tarzınla okursun. Ama kimsenin kendisi olmaya niyeti yok. Meşhur olmuş birisini taklit ederek kendilerini ziyan ediyorlar, aslında.

50'li yıllardan sonra mevlid okuma merasimleri değişmiştir. Hâfız Samiler, Hâfız Sadettin Kaynaklar mevlid okumuştur ama günümüzde okunduğu gibi değil. Bunlar

¹¹⁴ Muzaffer Ergür'le "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 5 Eylül 2016, İstanbul.

¹¹⁵ Emekli imam, mevlidhan, İstanbul Ehl-i Kur'an ve Mevlidhanlar Derneği Eski Başkanı.

kürsüye çıkıp da cemaate gümbür gümbür mevlid okumuş değiller. Tabii o yıllarda yasak da var. Kur'an okumak yasak; ancak mevlid okunabiliyor. Bugün olduğu gibi o yıllarda mevlid okuma yok. Üç, dört ayda bir mevlid merasimi yapılırdı. 50'den sonra mevlid geleneği öyle bir canlandı ki, günde on mevlid okuyanları bilirim. İbrahim Çanakkaleli, bir pazar günü on bir mevlid okudum, diye övünürdü. Fevzi Mısırlı, Aziz Bahriyeli; hakeza. Mevlidhanlar randevu usûlü çalışırlardı. 2000'li yıllara kadar böyle bir mevlid furyası vardı. Bu mevlidhanlara karşı halkın aşırı bir teveccühü vardı. Öksürseler, halk arasında hadise olurdu. Her hâfız ın bir fedaisi vardı; yani onun, deyim yerindeyse, reklamını yapan, onun için mevlid organizasyonları yapan. Öyle bir şey olmuştu ki; Aziz Bahriyeli, Fevzi Mısırlı, İbrahim Çanakkaleli tröst oluşturmuştu. Her yere birlikte giderlerdi. Birisinin gitmediği yere diğerleri de gitmezdi. Mevlid okutacaklar, sevmeseler dahi diğerlerini de davet etmek zorunda kalırlardı.

İşte Kemal Tezergil mevlid'in piyasalaştığı, ulvî yönünü kaybederek metalaştığı, araçsallaştırıldığı böyle bir dönemde mevlidin, din görevlisinin haysiyetini korumuştur. Şana şöhrete zerre kadar tenezzül etmeyen, onurlu bir insandı. O dönemde sesiniz olacak ve kıyıda köşede olanlara seyirci kalacaksınız, çok zor! Kemal Tezergil hâzâ hocaydı. Herkese, her çağrıldığı yere gitmezdi. Kur'an'a, Mevlid'e değer verilmeyecek ortamlara gidip de okumazdı. Dinî gayreti vardı. Sanatı, icrası ve dindarlığıyla; abartmıyorum, devrinin ve emsallerinin önündeydi. Dinî bilgisi ve kültürü vardı. Olgun bir adamdı. Ağırlığını her ortamda hissettirirdi. Övünmeyi, övülmeyi sevmezdi. Bu camiada haklı bir şöhreti vardı. Şöhretinin kaynağı; dinî mûsikî alanında kendisini geliştirmek için çok çalışması, İstanbul tavrını ve eserleri doğru okuması ve de dürüstlüğüdür.

Kemal Tezergil camiadaki dedikodulardan, çekişmelerden uzak dururdu. Kendi halinde; hani derler ya, Osmanlı adam... Kişililiği de Osmanlı'ydı, okuyuşu da. Zaten eskilerin taklidiyle doymuş, kendisi olmuş bir adamdı. Okuduğu zaman, Kemal Tezergil okuyor, derlerdi. Şimdi Arap okuyuşu almış başını gidiyor! Okunan ezanları dinleyin; Abdüssamed, Abdülbahr, Şeyh Mustafa İsmail'ler taklit ediliyor!

Biz Arap tavrına karşı değiliz; ama bu kimseler, senelerce aynı kişileri taklit ederek okuyorlar. İnsan kendi tarzını bulur. Bugün Arap ülkelerine sınır Siirt, Hatay gibi illerimizde de Arap tavrıyla okuyorlar; ancak onlar taklit ederek okumuyorlar. Gayet de güzel okuyorlar.

Biz İstanbul tavrını öğrendik. İstanbul tavrı demek; Osmanlı tavrı demektir, Türk tavrı demektir. Bir zamanlar bir kimse, bu tavrın dışında okuduğu zaman, İstanbul tavrıyla okuyan kimse kadar itibar görmezdi. Şimdi itibar taklitçilerde. Meşhur bir imamımız Abdülbasit'i taklit ediyor, pekâlâ! Soruyorlar kendisine; “Ne tavsiye edersiniz din görevlisi gençlere?” diye. Kimseyi taklit etmesinler, kendileri olsunlar, diyor. Trajikomik gerçekten!

Kemal Tezergil Mevlid'i okurken, daha “Mefhar-i mevcudât” diye okur okumaz, dinleyenler bir hizaya gelir... O eseri dinleyen kimsede, eserin mevzubahis ettiği kimseye; yani Peygamberimiz'e karşı bir saygı hissi uyandırır. E, şimdi mevlid okuyanlara bakıyorsunuz; “Mefhar-i mevcudât” diye başlıyor, okuduğu şeyin manasına vakıf değil... Bir de cemaati süzüyor, nasıl okudum gibisinden! Herkes edeple, hürmetle dinliyor, senin gözün sahne sanatçısı gibi orda, burada! Gereksiz yerlerde tize çıkıyor ya da pese iniyor; eserin ruhunu yansıtmıyor. Sesi gayet iyi; ama taklit yapıyor. Cemaatimiz bunları anlamıyor, şükür(!). Hocada ne ses var ama; çok yanık okudu, diyorlar. Kur'an'a vakıf değiliz... Mevlide vakıf değiliz... Mûsikîye vakıf değiliz...

Bir de bunların içinde vaktiyle dört dörtlük okurken okuyuşunu bozanlar var. Arap tavrıyla okuma havasına giriyorlar, o tavırla okuyorlar, okuyuşlarını bozuyorlar. Az önce söylediğim gibi Kani Karaca bunlardandı, maalesef. Birlikte çalıştığım arkadaşlardan da var; üzüldüğüm.

Kemal Tezergil hem mesleğin hem sanatkârın haysiyetini düşünen, koruyan bir insandı. Ben onun ilâhi grubuna girmedim. Amir Ateş İlâhi Grubu'ndaydım. Bir ilâhi grubunda karar kılmayıp, her ortamda görünmek, isim yapmak için her gruba girenler de vardı. Bizim grupta da vardı. Benim için Kemal Tezergil bir haysiyet abidesiydi; ama bir grupla çalışıyorsan o grupta kalman lazım. O yüzden birlikte çalışmadım. Gezici olsaydım; kibar bir insandı, kalp kırmazdı, onunla da çalışırdım.

Peki, Hocam, Kemal Tezergil okuyuşunu kimseye tevariüs edemedi mi?

Maalesef. O okuyuş kalmadı, o okuyuşa rağbet edecek kimse de kalmadı. Şimdi kim tantana yapıyorsa, kim çok bağırıyorsa, ona değer veriyorlar. Bunu bilen uyanıklar da, deli deli bağılıyorlar. Usûl yok, kaide yok, sanat yok... Gürültü şovu yapıyorlar. Ben kendisiyle çalışmadım ama âcizane ben de o ekolden sayılırım. İki, üç kişi daha var. Bize de değer veren yok.

Kemal Tezergil çağdaşları olan mevlidhanlar kadar niye tanınamadı, peki?

Kemal Tezergil mevlidi ne gazel ne de şarkı gibi okurdu; klasik tarzda okurdu. Gazel ya da şarkı gibi camide mevlid okunmaz; ama maalesef okuyanlar vardı, hala da var. Mevlidi gazel gibi, şarkı gibi okuyarak insanların ilgisini çekebilirsin. Ama işe mûsikî açısından değil de sadece ses olarak bakarsan, orası başka. Mûsikîden anlayan, Cami Mûsikîsiyle Tekke Mûsikîsini ayırt edebilen, klasik(Osmanlı/İstanbul) tavrı bilen, o tavrı dinleme zevki gelişmiş olan var mı, dersin; o da ayrı bir mesele. Kemal Tezergil dediğiniz kimse, benim diyen adama dindışı mûsikîyi de öğretebilecek kadar usta bir kimseydi. Onun eğitimini de Cahit Gözkan, Sadettin Heper gibi duayenlerden almış. Görgülü, kültürlü bir adam vesselam. Gazel formunda mevlid okumaya görgüsü, kültürü müsaade etmezdi. Şöyle insanlara şirin gözükeyim diye mevlidi gazele, Kur'an'ı şarkı formuna uyarlayacak bir insan değildi. Dinî yaşantısıyla da örnek bir insandı. Bu işleri para pul, şöhret için yapan biri değildi, kesinlikle. O yüzden tanınmamıştır. ¹¹⁶

Çok güzel bir sohbet oldu. Teşekkür ederim, Hocam.

Estağfurullah! Ben teşekkür ederim.

3.10. Emin Işık¹¹⁷

5 Eylül 2015, İstanbul

Kemal Tezergil, çalıştığı fabrikada parmaklarını makineye kaptırınca, dayısı Muzaffer Ozak, “Üzülme Kemal. Sen hâfız olursun. Sesin de güzel.” diyor. Bunun üzerine hâfız lığa başlıyor. Böylece bu yolculuğa çıkmış oluyor.

Ben kendisine Hâfız Abi derdim. Kendisini 1958 senesinin kasım ayında tanıdım. O zamanlar çok gençti. Ağa Camii’nde müezzinlik yapıyordu. Nasıl tanıştım? Bursa’da, Bursa Süleyman Çelebisevenler Cemiyeti tarafından Mevlid-i Şerif’in yazılış yıl dönümü münasebetiyle Süleyman Çelebi için mevlid merasimi tertip edilmişti. Otuz kadar hâfız davet edilmişti. Bunların içinde; Yahya Eskişehirli, İhsan Sedef, Kani Karaca, Hasan Akkuş, Fevzi Mısırlı, Aziz Bahriyeli; yani isim yapmış hâfız lar vardı. Kemal Tezergil de vardı. Ben de o yılın eylül ayında Adana İmam Hatip Lisesi’nden İstanbul İmam Hatip Lisesi’ne naklen gelmiştim. Geleli bir buçuk, iki ay olmuştu. Tahir Karagöz bizi, orada pek çok meşhur hâfız ı dinleyeceksiniz, diye götürdü.

¹¹⁶ Ramazan Alparslan’la “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme, 5 Eylül 2016, İstanbul.

¹¹⁷ İlahiyatçı, yazar.

O gün Bursa’da üç yerde mevlid tertip edildi; öğle namazında Ulu Camii’de, ikindi namazı Süleyman Çelebi’nin türbesinde ve Yeşil Camii’de. Gece 01.00’e kadar mevlid okundu. Muhteşem bir mevlid cemiyeti oldu. İşte Kemal Tezergil’le bu mevlid cemiyetinde tanıştım. Bana da o zaman kısa bir aşr-ı şerîf okuttular. Tabii, o kadar meşhur hâfız ın, mevlidhanın karşısında okurken yaşadığım heyecanı Allah bilir.

Bursa’dan İstanbul’a vapurla döndük; 07.00 vapuruyla. Vapurda İhsan Sedef, Tahir Karagöz, Adalet İbrahim ve Kemal Tezergil de vardı. Biz; Kemal Abi, Adalet İbrahim ve ben aynı kompartımana oturduk. Yolculuk dört saat sürdü. Gelineye kadar sohbet ettik. Kemal Tezergil Ağa Camii’nde müezzin olduğunu söyledi ve camiye beklediğini söyledi. Bu olaydan kısa bir süre sonra Beyoğlu’nda gezerken karşılaştım. Ağa Camii’ne gittik, sohbet ettik. Böylece kendisiyle dostluğumuz, samimiyetimiz başladı. Daha sonra en çok Dergâhta(Nureddin Cerrâhî Tekkesi) beraber olduk. Fahrettin Efendi, Muzaffer Ozak Hoca Efendi’ye birlikte devam etmeye başladık. Biz Dergâhın demirbaş hâfız ı gibiydik. Kemal Tezergil zâkirbaşydı. Bir de Hüseyin Sebilci devam ederdi. Camilerde, evlerde ve başka yerlerde, özellikle kandil gecelerinde yapılan zikirlerde üçümüz çok beraber olduk.

Kemal Abi Allah için çok dürüst, mert bir insandı. Yalan dolan bilmezdi. Latifeyi çok sever, çok zeki, karakterli ve samimi biriydi. Çok iyi derecede de müzik bilgisi vardı. Benim bildiğim, tanıdığım hâfız lar içinde, Kâni Karaca istisna, onun kadar perdeye, sese hâkim olan, istediği perdeden istediği makamı icra eden, buna şed diyoruz, başka bir hâfız yoktur. Sesi de güzel, perdeli bir sestir. Zikirde perde kaldırma tabiri vardır. Ses yükseldikçe hız da artar. Zikrin sonuna doğru biraz ruh, şevk ve aşk vermek için. İşte zikirlerde bunu Kemal Tezergil yapardı.

Muzaffer Ozak’la birlikte Newyork’ta bir katedralde zikir yaptılar. O zikrin kayıtları vardı. Belki sitelerinde vardır. Orda Niyazi Sayın’ın âyinden önce yaptığı bir ney taksimi var. O müthiş bir taksimdir. Niyazi belki hayatında ondan daha güzel bir taksim yapamamıştır. Ondandır da Kemal abinin idare ettiği zikir var; zâkirbaş, yani. Zâkirbaş zikirde aşırı gidenleri uyarır. Mesela; bazıları heyecanlanır, kalbî zikir yapılırken kendini kaybeder; zâkirbaş hemen ona müdahale eder. Zikrin ahengini bozdurmaz. İşte Kemal Tezergil zâkirbaşlıkta da çok ustaydı. O âyinle nasıl usta bir zâkirbaş olduğunu göstermiştir.

Ayrıca çok iyi de bir müezzindi. Ben kendisiyle beraber olduğum zaman ondan sonra okumak isterdim. Çünkü benim sesimin perdelerini bilir, akordunu bilir, bana göre lokum gibi bir

perde verir; ben de oradan girer, hiç yorulmadan rahat okurdum. Ama bazı hâfiz lar, mûsikîye fazla vakıf olmadıkları için, mesela; nasıl diyeyim, nerede duracaklarını, nasıl bırakacaklarını bilmezler, yanlış perde verirler. Sen de orada şaşırır kalırsın, hangi perdeden gireceğim, diye. İki kişi vardır dinî mûsikîde; biri Kemal Tezergil, diğeri de Kani Karaca. Bu ikisinden sonra kimse okumak istemezdi; sönük kalırım, o ayarı tutturamam, diye. Ben birlikte katıldığım merasimlerde bu ikisinden sonra okumak isterdim. Bazen kulaklarına “Senden sonra ben okuyacağım” diye fısıldardım. Kani’nin morali yerindeyse coşkulu bir şekilde “tamam” derdi. Keyifsizse, başını sallardı. Kemal Tezergil ise hâzâ beyefendi bir insandı; rehametli bir ses tonuyla “eyvallah” derdi. İki de okuyacak kimsenin sesine göre perde verirlerdi. Bu fevkalâde bir mûsikî bilgisi ve kültürü gerektiren bir hususiyettir.

Kemal Tezergil’le kıldığım teravihlerin benim için çok ayrı bir yeri vardır. Onunla kılınan teravihlerin zevki, lezzeti, huşû, huzuru hiçbir şeyde yoktur, benim için. O aralarda okuduğu ilâhiler, salâvatlar... İmamın bıraktığı yerden sesine göre nasıl perdeler verirdi. Cemaati, imamı mükemmel bir şekilde idare ederdi. O kadar perde hâkimiyeti olan biriydi. İşte o Newyork zikrindeki perde kaldırma icrası, dinleyenleri hayrette bırakmıştır. Zikri izleyen Amerikalı bir gazeteci, o kadar müzik adamı tanıdım, o âyindeki zâkirbaşılık yapan adam kadar perde hâkimiyeti olan birisine rastlamadım, diye yazmıştır. Bir de Fransa’da bir gazete de Mevlevîlerle ilgili bir haber yapmıştı. Akşam Türk sûfilerin meclisinde, ruhun madde üzerindeki hâkimiyetini seyrettik, diye bir başlık atmışlardı. Şu başlığı attıran şey nedir? Kemal abinin sesini kullanmadaki mahâreti, kültürüdür.

Cahit Gözkan’la yaklaşık 50 yıllık bir hoca talebe ilişkileri oldu. Cahit Gözkan zamanının en usta ûdîlerinden biriydi. Kemal Abi ud eğitimi de aldı kendisinden. Ben de kendisiyle zaman zaman Cahit Gözkan’ın evine giderdim. Kemal Abi emekli olduktan sonra daha sık gitmeye başladı. Cahit Gözkan’ın ud taksimi kayıtları vardı kendisinde. Evine gittiğim zaman onları dinletirdi.

Kemal Abi’nin bir kasidesi vardı:

Bin pare ettirsen beni

Odlara attırsan beni

Terk etmeyip Mevlâm seni

Ben yine illâllah derim

Bu kasideyi çok okurdu. Bir gün dayısı Muzaffer Ozak, “Kemal, sen bu kasideyi çok okuyorsun. Dua yerine geçer, fazla okuma.” dedi. Muzaffer Ozak’ın vefatından çok sonra Kemal Abi bağırsak kanserine dâcâr oldu. Bağırsak kanserinden dört, beş defa ameliyat oldu. O hastalıktan çok çekti. Herhalde keramettir. Onlar tecrübe ile konuşurlar. Bir şeyi fazla tekrar edersen, o şey başa gelir. Hadis-i Şerifte de, bir şeyi kınayan, o şey başına gelmeden Allah onun canını almaz, buyruluyor. Bu gibi konularda dikkatli olmak gerekiyor. Kemal Abi’nin de hayatında böyle bir eksi tecrübe mi diyelim, bir hayat tecrübesi var. Muzaffer Ozak ısrarla, başa gelir, bunu çok okuma. Bu bize göre değil; makamları aşmış, işte nefsi emmâreyi, nefsi levvâmeyi aşmış insanların söyleyeceği şeyler demişti.

Lütfun da hoş, kahrın da hoş

Hoştur bize senden gelen

Ya gonca gül yahut diken

Yani senden gelen her şey; ezâ, cefâ, kahr; sefâ, nimet bizim için aynıdır. Yeter ki senden gelsin, demek.

Muzaffer Ozak ârif bir insandı. Kemal Abi de ârifti. Boş insan değildi.

Peki, Hocam, 70’li, 80’li yılların gazete ilanlarını tararken, mevlid ilanlarının hemen hepsinde ikinizin ismi geçiyor. Beraber mevlid merasimlerine katılmışsınız. Bu mevlid merasimleriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Daha da önce, 65 yılında başladık. O zamanlar pazar günü şu camide(Şişli Camii) beş tane mevlid okurduk; öğle namazından önce, sonra; ikindi namazından sonra; yatsı namazından sonra. Mevlid için günler öncesinden gün verirdik. Camiinin ilan tahtasına o gün içindeki mevlid merasimlerinin saatlerini ve kimin okutacağını yazardık. Mevlidsiz geçen bir pazar günümüz olmamıştır. O günlerde öyle bir mevlid kültürü vardı. Askerden gelen için mevlid okutulurdu... Çocuk sünnet olacak, mevlid okutulurdu... Hacdâ gelen, ölen kimse için mevlid okutulurdu... Doğan çocuk için annenin lohusalık dönemi bittikten sonra Kırk Mevlidi okunur; çocuğun kulağına ezan okunur, çocuğa isim verilir, dua edilirdi. Bugün mevlid kültürü bitmek üzere. İnsanlar mevlidi anlamaktan, dinlemekten, zevk almaktan ve dinlemeye tahammül etmekten çok uzaklar, artık.

Gazetede ki ilanlar daha çok nüfuzlu insanlara mevlid okuduğ unuzu düş ündürüyor?

Hayır. O zaman zengin, fakir, orta kesim; herkes mevlid okuturdu. Herkese de okurduk. Gazeteye ilan verenler zengin kimselerdi, tabii. Mevlid merasimleri de geniş katılımlı ve teferruatlı olurdu, haliyle. Merasimden önce yedi, sekiz hâfız çağrılır, hatim yaptırılırdı. Mevlid merasiminde duası yapılırdı.

Peki, Kemal Tezergil'in mevlidhanlığı nasıldı?

Kemal Tezergil'in mevlidhanlığı da mükemmeldi. Öyle her davet edilen yere gitmezdi. Mevlid merasimini tertip eden kimseler, Osmanlı kültürünü yaşayan insanlardı. İkramları, tavırları, tutumları zarif insanlardı. O mevlidleri anlatmaya kalkarsam, sonu gelmez. Kemal Tezergil böyle insanların mevlidine giderdi. Bugünkü gibi, taksiciye para verir gibi “Ne kadar borcumuz?” diye ayaküstü para verip, mevlidin haysiyetini düşürecek insanların ortamına gidip de mevlid okumazdı.

Kemal Tezergil İstanbul tavrıyla okurmuş. Kendisinin İstanbul tavrı içindeki yeri nedir?

60'lı yıllara kadar herkes İstanbul tavrıyla okurdu. O yıllardan sonra hac yolu açıldı. Hacca giden imam ve müezzinler, özellikle de İstanbul tavrıyla okuyamayan imam ve müezzinler Arap tavrına yöneldiler. Bu bir kaçıştır. Kendi kendinden kaçıştır. Çünkü bunu beceremiyor, onu taklit ederek iyi bir şey yaptığını zannediyor. Ben Hataylı'yım. Benim tâlimim Arapçadır. Bir Arap hâfız ı gibi okurum. Abdülfettah Şaşai, Mustafa İsmail'i taklit edebilirim. Onları taklit ettiğim de belli olmaz. Hakiki Arap tâlimiyle okurum. Ezanı da Arap tavrıyla okurum; ama İstanbul'da hiç Arap tavrıyla okumadım. Niye okumadım? Çünkü buranın kendine göre bir tavrı vardır. Türk tavrı, Arap tavrından daha güzeldir. Arap tavrı ezan, Türk tavrına göre birkaç perde daha aşağıdadır. Onlar rast perdesini kullanırlar ve orta perdede okurlar. Biz perdenin sonundan, en tiz yerinden gireriz. Bizim minarelerimiz de onlarınkinden farklıdır. Bizim minareler göğü deler gibi sivri uçla yükselir. Açık şerefelidir. Onların minareleri küt ve kapalı şerefelidir. Arapların sesi de pestir. Bu iklimsel koşulların ortaya çıkardığı bir durumdur. Kendi ikliminde başka bir diyarın iklimindeymiş gibi yaşayamazsın, elbette. Türk dinî mûsikîsinin bugünkü hâlinin sebebi, bu taklit hastalığıdır, maalesef. Şimdi İstanbul tarzı diye bir şey kalmadı.

Gelelim Kemal Tezergil'e. Tarzı İstanbul tarzıydı ve kendine mahsus bir tavrı vardı. Özgünlüğü neydi dersin? Özgünlüğü hiç kimseye benzemeyen bir okuyuşunun olmasıydı. Ezanında, ilâhilerinde kendine mahsus bir tavrı vardı. Mesela Kani Karaca birçok kimseyi;

Üsküdarlı Ali Efendi'yi, Esat Geredeli'yi anımsatırdı. Taklit edemediği kimse yoktu. Kemal Tezergil tamamen kendi sesiyle ve tavrıyla okurdu. Kimseyi taklit etmezdi. Taklidi de zor bir sesi vardı.

Dinî mûsikîde birçok form var ve bunların hepsinin bir okuyuş tavrı var. Kemal Tezergil Albay Selâhattin(Selâhattin Güner) diye biri vardı. Ondan çok istifade etmiş. O zat İstanbul'daki bütün tarikatların zikir tavırlarına hâkim biriydi. Şimdi, düşün; Kâdirîler, Cerrâhîler, Nakşîler, Halvetîler... Hepsinin kendine göre edep ve erkânları var. En basitinden salâvatı her tarikatın kendine göre bir okuyuşu vardır. Kemal Tezergil bu alanda da bilgi ve kültür ehliydi.

Kemal Tezergil'in Dergâhla ilişkisi nasıldı?

Dergâhın şeyhi Muzaffer Ozak'tı. Pazartesi akşamları meşk edilir; perşembe akşamları da zikir yapılırdı. Her kandil günü mevlid okunurdu. Hala da öyledir. Biz de orada olurduk. Kemal Tezergil zaten Dergâhın zâkirbaşısıydı. Biz kendisiyle erkenden giderdik. Hüseyin Sebilci de Dergâhın müdavimiydi. Muzaffer Ozak, Hüseyin Sebilci'nin tavrını çok severdi. Arabesk gibi bir tavrı vardı ama İstanbul tarzıydı. Dergâhtaki merasimlerde Sebilci başka yere de sözü olduğu için baştan okumak isterdi. Kemal Abi de, Efendi(Muzaffer Ozak) gelmedi. Sizi dinlemek ister. Biz okuyalım, sonra siz okursunuz, derdi.

Bizim Kemal Abi'yle bir kırk senelik arkadaşlığımız olmuş. 1958'den 1996'da vefatına kadar. 1996'da Çırçır Suyu'nda bir mevlid merasimi yapmıştık. Kendisi ameliyattan yeni çıkmış, hasta haliyle katılmıştı. En son orada görüştük. Yenge Hanım, Kemal seni özleyiyor, sen az geliyorsun ziyaretine, diye sitem etmişti. Ben o zaman çalışıyordum. Fırsat bulup da sık sık ziyaret edemiyordum. Kendisi de Yengeye, "Emin'e sitem etme. O fırsat bulursa, gelir" dedi.

Kendisinde dervişlik kültürü vardı. O hastalıktan o kadar çekmesine rağmen hiç yakınmazdı. Ameliyatlardan sonra ziyaretine giderdim, hiç ah, vah dediğini duymadım. Kolay değil; bıçak altına yatıyorsun; kesip, diyorlar... İnançlı bir insandı. Mesleğini sadece mesleği olduğu için değil, inancının gereği olduğu için yapan bir insandı. Emeklilikten sonra da öyle sudan sebeplerle merasimleri ihmal etmezdi. Hasta haliyle bile şevkle katılırdı. Allah rahmet eylesin.¹¹⁸

¹¹⁸ Emin Işık'la "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 5 Eylül 2015, İstanbul.

Hocam, Kemal Tezergil'in eserlerini araştırırken çoğu eserinin sizin tarafınızdan notaya alındığını fark ettim. Kendisini tanıyorsunuz demek ki. Neler söyleyebilirsiniz kendisi hakkında?

Kendisini Tekkeye(Karagümrük Cerrâhî Tekkesi) intisap ettikten sonra tanıdım. Cerrâhîler mûsikîye çok düşkündü. Pazartesi akşamları Tekkede meşk yapılırdı. Kemal Tezergil'le bu meşklerde uzun yıllar beraber olduk. Ancak Kemal abiyle oturup da kendi aramızda sohbet edemezdik. Tekkenin meşk programı çok dolu olurdu. Bir meşkte 50 kadar eser geçerdik. Bu yüzden özel sohbet ortamları oluşmazdı.

Tekkenin Muzaffer Ozak'ın öncülüğünde İslâmî ve tasavvuf kültürünü tanıtmak amacıyla Amerika'ya yaptığı seyahatlere dört kez katıldım. Oraya giden 30, 35 kişilik mutribân heyeti içinde Kemal Tezergil'le beraber yer aldık. Çok güçlü bir ekiptik. Klasik Türk Sazları Beşlisi olarak bizler; Nihat Doğu(kemençe), Doğan Ergin(ney), Vahit Anadolu(ritim;), Cüneyd Kosal(kanun), Abdi Coşkun(tanbur); Kemal Tezergil, Ahmet Özhan, Tuğrul İnancer, Aslan Hepgür; daha aklıma gelmeyen nice isimler. Orada kiliselerde, radyolarda, üniversitelerde, Alternative Museum diye bir müze vardı; etnik müziklerin tanıtımının yapıldığı, orada mûsikî programları yaptık. Bugün gitseniz, program kayıtlarını Alternative Museum'dan alabilirsiniz. Bu programlarda mûsikî icrasının yanı sıra oradaki ilgili, meraklı insanların da mûsikîmizle ilgili soruları oluyordu. Onları da cevaplandırıyorduk. Programlarımız yoğun ilgi görüyordu. Hatta The New York Times Gazetesi, bir programımızla ilgili övgü dolu bir haber yaptı.

Kemal Tezergil, Cami ve Tekke Mûsikîsinin her formunu mükemmel bir şekilde icra ederdi. Kendisi hâfız olması hasebiyle, oradaki etkinliklerde Kur'an, ezan, kaside, durak okumuştur. Tekkenin kurmuş olduğu Tasavvuf Kültürünü Tanıtma Vakfı'nın bünyesinde bendeniz eserleri notaya alarak, meşklerde hem kanun çalarak hem de okuyarak yardımcı oluyordum. Kemal Tezergil de vakfın düzenlediği bütün etkinliklere okuyucu olarak katılırdı.

¹¹⁹ Kanun sanatçısı, bestekâr. 21 Aralık 2018 tarihinde vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin.

Hocam, sizi kısaca tanıyabilir miyiz?

1951’de İstanbul Mevlanakapı’da dünyaya geldim. Görme engelliyim. Bu yüzden zamanımın şartları elvermediği için okuyamadım. Mûsikîye yöneldim. Bütün meşguliyetim mûsikî üzerine oldu. Babam da mûsikîşinastı. Beni bu konuda destekleyen, yetiştiren de babam oldu. İlk mûsikî derslerimi Hâfız Hüseyin Tolon’dan aldım. Daha sonra Karagümrük’teki Tasavvuf Mûsikîsi Vakfı’nda Selahaddin Demirtaş, Selahaddin Gürer, Kemal Tezergil’den ders aldım. Bu isimler toplanıp ders yaparlardı. Ben de babamla bu toplantılara katılırdım.

Peki, Kemal Tezergil’le tanışmanız nasıl oldu?

Babamın Kapalıçarşı’da dükkânı varmış. Kemal Tezergil de babamın dükkânına gelir gidermiş. 1944’ten beri babamla yarenlikleri varmış. Babam Nureddin Cerrâhî Tekkesi’ne de takılırdı, ben de babamla takılırdım. Bizimkisi Kemal Abi’yle tekke tanışıklığı, aslında. Beni de babamdan dolayı severdi, iltifat ederdi. Bir ara Necdet Tanlak, Kemal Abi’nin ev sahibiydi. Necdet Tanlak da aynı binada otururdu ve haftada bir gün, cuma günü akşamı evinin çatı katında mûsikî toplantısı yapardı. Aman Allah’ım! O toplantıya kimler gelirdi, kimler! Özellikle Mevlevî âyinleri, klasik eserler icra edilirdi. Kemal Abi de uduyla eşlik ederdi. Program Kur’an tilâvetiyle bitirilirdi. Kur’an’ı da Kemal abi okurdu. Babamla bu toplantılara biz de katılırdık. Karagümrük’teki toplantıların müdavimiydik. Kemal Abi’yle bu toplantılar münasebetiyle sürekli olarak görüşürdük. Hâlâ ailesiyle görüşürüm.

Kemal Tezergil’in mûsikîşinaslığı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Kemal Tezergil, Cahit Gözkan’dan makam, usul, nazariyat ve ud dersleri almıştır. Kendisinden dinî, klasik formda pek çok eser meşk etmiştir. Amerika seyahatlerinde yapılan fasıllarda klasik formda eserler de okumuştur. Newyork radyosunda çok güzel ezan okumuştur. Hüseyin Tolan’dan mevlid okuma dersi almıştır. Bestelerinde güfte taksimatinde dikkat ederdi. İlâhi formunda bestelediği eserlere bakarsanız, çok değişik makamlar kullandığını görürsünüz. Bu durum kendisinin makam bilgisi, makamlara hâkimiyet konusunda usta olduğunu gösterir. Nadide makamları çok iyi bilirdi.

¹²⁰ Mûsikîşinas, bestekâr.

Türkiye’de maalesef, maalesef, diyorum; bir Şevkefzâ, Evcârâ makamı gibi makamları okuyacak kimse yok denecek kadar az. Kemal Abi böyle nadide makamları da okurdu. İstanbul tavrının en önemli temsilcilerindendi. İlâhilerinde İstanbul üslûbu sezilir. Mûsikîye vakıfsanız, bestelerini dinlediğinizde, bunu bir İstanbullu bestelemiş, dersiniz. Yaşantısıyla, mûsikî tavrıyla Kemal Tezergil İstanbullu'ydü. Üslûbu mükemmeldi. Üslûbunun güzelliği sesine revnak verirdi. Okuduğu ezanları, salâları dinlemeye doyamazdınız.

Peki, Hocam, tavır olarak kimlerden etkilenmiş olabilir?

Mecit Sesigür vardı, mevlid okumada ondan etkilenmiştir. Na’t ve âyin okumada Cahit Gözkan, Sadettin Heper, Şakir Çetiner ve Salâhaddin Demirtaş ve Hulusi Gökmenli’den etkilenmiştir. Tekke Mûsikîsinde perde kaldırma vardır, perde kaldırmayı da Salâhaddin Demirtaş’tan öğrenmiştir. Perde kaldırmada da yektâydı.

Hocam, görüştüğüm herkes Kemal Tezergil’in mûsikîde çok önemli bir isim olduğunu söyledi. Peki, bu kadar önemli bir ismin çok tanınmamasının nedeni ne olabilir, sizce?

Çok güzel bir soru sordunuz. Kemal Tezergil, madde, makam, menfaat için hiçbir şeye tevessül etmezdi. Davet edilip de gittiği on yerin sekizinden para almamıştır; bunu çok iyi biliyorum. Eşten, dosttan, tanıdıklardan para almazdı. Paranın mevzubahis edilmesinden de hoşlanmazdı. İsim yapmak, şöhret olmak gibi bir düşüncesi yoktu. Hak’kın rızasını gaye edinmiş bir insandı. Hocası Cahit Gözkan da öyleydi. Sorsanız, onu da fazla kimse tanımaz.

Peki, mûsikî alanında bildiğini aktarma konusunda nasıldı?

Sabahlara kadar çalıştırdığı öğrencileri vardı, isimlerini söylemeyeyim. Üzerimizde çok emeği var, Allah razı olsun. Çok sabırlıydı. Usanmadan saatlerce sizinle uğraşırdı. Yeter ki sizi samimi ve istekli görsün. Beyazıt Camii’nde bir odası vardı. Orada İstanbul’daki hâfız ları toplar, hepsini dizinin dibine oturtur, saatlerce bıkmadan usanmadan onlarla ilgilenirdi.

Kimlere aktarabildi mûsikî bilgi ve birikimlerini?

Bendenize aktardı. Makam ve usûl konusunda kendisinden çok istifade ettim. Beraber çalışırdık. Tartışırdık; şurası şöyle okunsa daha iyi olmaz mı, gibisinden. Beyazıt Camii müezzinlerinin hemen hepsine ders vermiştir. Fatih Camii Müezzini Bekir Büyükbaş

vardı, o da kendisinden ders almıştır. Diyanet camiasında pek çok kimse kendisinden istifade etmiştir.

Cahit Gözkan'dan ud dersi aldığını, Necdet Tanlak'ın evinde yapılan mûsikî toplantılarına uduyla eşlik ettiğini söylediniz. Üdî denilecek kadar iyi miydi, ud çalmada?

Udu sol eliyle çalardı, Yesârî Asım Arsoy gibi. Sağ elinin iki parmağını çocukken geçirdiği bir kazada kaybettiği için. Öyle her ortamda ud çalacak bir insan değildi, adını üdîye çıkaracak kadar; ama Necdet Tanlak'ın evinde yapılan toplantılarda çalardı. Gayet de güzel çalardı. Kendisini daha çok Cami Mûsikîsi ile özdeşleştirmiş bir insandı.

Alışkanlıkları, davranış ve tutumları hakkında neler söyleyebilirsiniz, kendisiyle aynı ortamları paylaşan birisi olarak?

Çok sigara içerdi ve de sürekli enfiye çekerdi. Şeker rahatsızlığı vardı. Çayı şekersiz içerdi ama baklavaya dayanamazdı(gülüyor). Çok sık giyinir, damak tadı çok gelişmiş bir insandı. En iyi lokantalarda yemek yerdi. Yeme içme, giyinme konusunda dayısına benzerdi. Yeme konusunda çok seçiciydi. Kararında bir nüktedanlığı vardı. Laubaliliği sevmeydi. Dost canlısı bir insandı. Heybetini gören sert mizaçlı bir insan olduğunu düşünebilirdi ama Kemal Abi ne sözüyle ne davranışıyla kimseyi incitebilecek bir insan değildi.

Çok teşekkür ederim, Hocam.

Ben teşekkür ederim, Kemal Abi adına böyle bir çalışma yaptığınız için.¹²¹

¹²¹ Ahmet Muhtar Gölge'yle "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme, 28 Temmuz 2017, İstanbul.

BÖLÜM 4: HÂFİZ KEMAL TEZERGİL'İN BESTELERİ

4.1. Besteleri Hakkında Bilgiler

Hâfız Kemal Tezergil, icracılığının yanı sıra beste çalışmaları da yapmıştır. Elde edilebilen eserlerinin orijinal notalarının üzerine düşülmüş notlardan anlaşılabilirdiği kadarıyla beste çalışmalarına emekli olduktan sonra başladığı söylenebilir. Özel bir bestekârlık faaliyetinden ziyade, sürekli mûsikîyle hem dem olunan ve önemli mûsikîşinasların içinde bulunduğu bir ortamda bulunmasından dolayı kendiliğinden gelişen bir bestekârlık yönünün olduğu söylenebilir.

Hâfız Kemal Tezergil'e ait otuz bir tane eserin notası tespit edilebildi. Daha fazla eserinin olması muhtemeldir. Hüseyinî makamında bir Mevlevî âyini daha olduğu belirtiliyor¹²² ise de, bahsedilen âyinin notasına ulaşamadık. Eserleri genelde kanun sanatçısı Cüneyt Kosal ve keman sanatçısı Aslan Hepgür tarafından notaya alınmıştır. Kendisi nota bilmediği için bu kimselerden yardım almıştır. Elde edilebilen eserlerinin orijinal notalarının üzerine düşülen notlara bakıldığında, çoğu eserini ABD seyahatleri sırasında bestelediği anlaşılmaktadır.

Bestelediği eserlerin usûllerinde daha çok Tekke Mûsikîsinde kullanılan düyek, sofyan ve nim sofyan usûllerini kullanmıştır. Bunların yanı sıra ağır düyek, aksak semâî, devr-i hindî ve devr-i kebir usûllerini de kullanmıştır.

Otuz bir tane eserinde on yedi farklı makam kullanmıştır. Bu durum, iyi bir makam bilgisinin olduğunu göstermektedir. Dört tane basit makamda(hicaz, hüseyinî, rast, uşşak), beş tane şed makamda(acemaşîran, hicazkâr, nihavend, sultanîyegâh, sûzidil) ve sekiz tane de bileşik makamda(bestenigâr, eviç, ferahnâk, nikriz, sabâ, segâh, şehnâz, şevkefzâ) beste yapmıştır. En fazla rast(6), hicaz(4) ve nihavend(4) makamlarını kullanmıştır.

Eserlerinin bir tanesi Mevlevî âyini, iki tanesi saz eseri, yirmi dokuz tanesi de ilâhi formundadır. Eserlerinde klasik meşk usûlüne göre yetişmesinden dolayı klasik Tekke Mûsikîsinin üslûbu hissedilir.

¹²² Sarı, *Beyoğlu'nda Bir Hâfız*, 111.

Bestelerinde genel olarak; Yunus Emre, Şemseddin Sivasî, İbrahim Hakkı Erzurumlu, Seyyid Nizamoğlu, Gülşenî Şeyhi Hasan Sezâî Efendi, Çöpatlamaz Âtîf Efendi gibi mutasavvîf şairlerin şiirlerini kullanmıştır. Nihavend Mevlevî âyininin güftesini ise Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden seçmiştir. Ayrıca beş eserinde dayısı Muzaffer Ozak'ın şiirlerini kullanmıştır. Bunların yanı sıra “*Divân Dururum*” adlı uşşak ilâhisinin güftesi de kendisine aittir.

Verilen bu bilgilerden yola çıkarak Hâfız Kemal Tezergil, dinî mûsikî bestekârı olarak tanımlanabilir.

4.2. Tespit Edilen Besteleri

Hâfız Kemal Tezergil'e ait eserler hakkında daha derli toplu ve anlaşılır bilgi vermesi açısından eserlerinin listesi tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 1:
Hâfız Kemal Tezergil'in Besteleri

S. No	Eser Adı	Güfte	Tür	Makam	Usûl
1	Derd ü Gamdan Âzâd Et	Cerrâhî Şeyhi Muzaffer Ozak	İlâhî	Acemaşîran	Düyek
2	Cânân Elinin Güllerinin Bağı Göründü	Şemseddin Sivâsî	İlâhî	Bestenigâr	Sofyan
3	Ömrün Bitirmiş Virane Miyem	Cerrâhî Şeyhi Muzaffer Ozak	İlâhî	Bestenigâr	Nim Sofyan
4	Ben Hevâ İle Riyâyı Nefse Etdim İltifât	Cerrâhî Şeyhi Mehmed Âtîf Efendi	İlâhî	Eviç	Düyek
5	Dil Beytini Pâk İden	Cerrâhî Şeyhi Seyyid Muhammed Nureddin Efendi	İlâhî	Eviç	Sofyan
6	Mefhâr-i Cümle Cihânsın	Şeyh Ebû'l-Vefa Hz.	İlâhî	Ferahnâk	Düyek
7	Aşkınla Yak Kül Et Beni	Seyyid Nizamoğlu	İlâhî	Hicaz	Düyek
8	Çiğdim Pişmeye Geldim	Yener Çınar	İlâhî	Hicaz	Nim Sofyan

9	Devrân İçre Devrânım	Cerrâhî Şeyhi Muzaffer Ozak	İlâhî	Hicaz	Düyek
10	Sırr-ı Tevhid İle	Halvetî Şeyhi İsmail Efendi(Cismî)	İlâhî	Hicaz	Düyek
11	Tevhide Gel Be Hey Kardeş	Çelebi Şeyh Mehmed Bursevî Hz.	İlâhî	Hicazkâr	Düyek
12	Yâ Vâsial Mağfîret	Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz.	İlâhî	Hüseynî	Sofyan
13	Ben Dervişim Diyene	Yunus Emre Hz.	İlâhî	Nihavend	Düyek
14	Peşrev	-	Saz Eseri	Nihavend	Devr-i Kebir
15	Hace Deryâb Ki Cân Derter-i İnsan Edebest	Mevlânâ Hz.	Âyin	Nihavend	Ağır Düyek
16	Saz Semâisi	-	Saz Eseri	Nihavend	Aksak Semâi
17	Kutb-i Âlem Gavs-i Sübhân	Cerrâhî Şeyhi Muzaffer Ozak	İlâhî	Nikriz	Düyek
18	Bu Âlem Buldu Nurunla Bidâyet	Uşşâkiyye Şeyhi Hazmi Tura Efendi	İlâhî	Rast	Düyek
19	Cennet İçre Ümmetine Sen Sunarken Kevseri	Tevfik Çapacıoğlu	İlâhî	Rast	Düyek
20	El-Meded Ey Fahr-i Âlem	Cerrâhî Şeyhi Mehmed Âtîf Efendi	İlâhî	Rast	Düyek
21	Merhaba Yâ Merhaba	?	İlâhî	Rast	Devr-i Hindi
22	Muhammed'dir Cemâl-i Hakk'a Mir'ât	Gülşenî Şeyhi Hasan Sezai Efendi	İlâhî	Rast	Düyek
23	Selamım Söyleyin Ol Ulu Şâha	Tevfik Çapacıoğlu	İlâhî	Rast	Düyek
24	Dün Gece Rüyamda Gördüm	Tevfik Çapacıoğlu	İlâhî	Sabâ	Nim Sofyan

25	Sana Derim Bâd-ı Sabâ	Yunus Emre Hz.	Îlâhî	Sabâ	Düyek
26	Ey Bülbul-i Nâlende	Gülşenî Şeyhi Hasan Sezai Efendi	Îlâhî	Segâh	Nim Sofyan
27	El-Meded Ey Fahr-i Âlem	Cerrâhî Şeyhi Mehmed Âtîf Efendi	Îlâhî	Sultânîyegâh	Düyek
28	Aşkınla Çâk Olsa Bu Ten	Seyyid Nizamoğlu	Îlâhî	Sûzidil	Düyek
29	Kutb-i Âlem Gavs-i Sübhân	Cerrâhî Şeyhi Muzaffer Ozak	Îlâhî	Şehnâz	Düyek
30	Ben Dost Hevâsına Düştüm	Eşrefoğlu Rûmî	Îlâhî	Şevkefzâ	Düyek
31	Divân Dururum	Hâfız Kemal Tezergil	Îlâhî	Uşşâk	Düyek

4.3. Eserlerinin Notaları

Hâfız Kemal Tezergil'e ait eserlerin notaları bilgisayar ortamında yeniden yazılmıştır. Elde yazılmış notalardaki hatalar giderilmiştir. Araştırmaya ilgi duyan kimselerin kendisi ve besteleri hakkında sağlıklı bir değerlendirme yapabilmeleri açısından orijinal notalar ekte verilmiştir.

ACEMAŞİRAN İLÂHÎ

(Derd ü Gamdan Âzâd Et)

Usûl: Düyek

Beste: Hafız Kemal TEZERGİL

Güfte: Cerrâhî Şeyhî Muzaffer OZAK

Der dü gam dan â zâ det be nim gü zel

Al la hum Mah zun kal bi mi şâ det be nim gü zel

Al la hum Sen sin an cak pe nâ hum
AŞ KÎ hu zu ra gel dim

gök le re çı kar â hum Af fet be nim
zul met ten nu ra gel dim Gam dan sü rû

gü na hum be nim gü zel Al la hum
ra gel dim

1. Lût fun çok 2. tur bı li rim ni met le rin

gö rü rüm gö rü rüm Al lah de yip ge ze rim

be nim zel Al la hum

Derd ü gamdan âzâd et
Benim güzel Allah'ım
Mahzun kalbimi şâd et
Benim güzel Allah'ım

Lûtfun çoktur bilirim
Nimetlerin götürtüm
Allah deyip gezerim
Benim güzel Allah'ım

Sensin ancak penâhım
Göklere çıkar âhım
Affet benim günahım
Benim güzel Allah'ım

AŞKÎ huzura geldim
Zulmetten nura geldim
Gamdan sürura geldim
Benim güzel Allah'ım

BESTENİGÂR İLÂHÎ

(Cânân Elinin Güllerinin Bağı Göründü)

Usûl: Nîm Sofyan

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Gülte: Şemseddin Sîvâsî

Câ nân e li nin gül le ri nin ba ğı gö
rün dü (Al lah) Dost ik li mi nin
Şem si ye da hi
lâ le si nin â li gö rün
dos tu nun o ta ğı gö rün
dü dü En vâ rı Mu ham
dü dü
med do ğu ben tut du ci
hâ m Şak ku'l ka me rin
mu ci ze par ma ğı gö
rün dü (Al lah)

Cânân elinin güllerinin bağı göründü
Dost ikliminin lâlesinin âli göründü
Envâr-ı Muhammed doğubên tırdı cihânı
Şakku'l-kamerin mucize parmağı göründü
ŞEMSî'ye dahî dostunun otağı göründü

BESTENİGÂR İLÂHÎ

(Ömrün Bitirmiş Virâne Miyem)

Usûl: Nim Sofyan

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Gülfe: Cerrâhî Şeyhî Muzaffer OZAK

Öm rün bi tir miş Al lah vi râ ne mi yem

5 Ak lın yi tir miş di vâ ne mi yem

9 Al lah hû Al lah Al lah Al lah hû Al lah Al lah hû Al

14 lah Al lah hû Al lah

Ömrün bitirmiş virâne miyem
Aklın yitirmiş divâne miyem

Yaşlı gözlerim tutmaz dizlerim
Yolun gözlerim mestâne miyem

Kanat vururum döner dururum
Yanar kururum pervâne miyem

AŞKÎ can feda olsa ne fayda
Aşk oku yayda kemâne miyem

Allah Hû Allah Allah Hû Allah

EVİÇ İLÂHÎ

(Ben Hevâ ile Riyâyı Nefse Etdim İltifât)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Gülfe: Cerrâhî Şeyhî Mehmed Âtûf Efendi

Ben he vâ i le ri yâ yı
nef se et tim il ti fât
An cak üm mi dim sa na dır gay rı kâ rım
sey yi ât Ne o lur sa
sen den o lur bi ze Fah r-i
Kâ i nât El me det ey Fah r-i Â lem
rah met en li'l â le mîn

Ben hevâ ile riyâyı nefse etdim iltifât
Ancak ümmîdim sanadır gayrı kârım seyyiât
Ne olursa senden olur bana Fâhr-i Kâinât
El medet ey Fah-i Âlem rahmeten -li'l âlemîn

EVİÇ İLÂHÎ

(Dil Beytini Pâk İden)

Usûl: Sofyan

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Gâfite: Şeyh Nureddin Cerrâhî

Dil bey ti ni pâk i den der vi ş i an

kâ i den â le m-i lâ hû

te gi den Mev lâ zik ri

dir zik ri Hak lâ i lâ he
Hak lâ i lâ he

il lâ l lah Al lah Al lah
il lâ l lah Mu ham med Re

il lâ l lah
sú lû l lah

Terk ehline karışan
Hem zevkine erişen
Bahr-i ledûnle görüşen
Mevlâ zikridir zikri

Âşıkların zikri Hû
Zikri Hû'dur fikri Hû
Vecde gelüb diye Hû
Mevlâ zikridir zikri

Zikirden hâlet alan
Âşinâ-i rûh olan
Ukbâda devlet bulan
Mevlâ zikridir zikri

NUREDDİN'i diri kılan
Tevhidle çerâğı yanan
Bihamdillah tevfik olan
Mevlâ zikridir zikri

Hak lâ İlâhe illâllah
Muhammed resûlûllah

FERAHNÂK İLÂHÎ

(Mefhâr-i Cümle Cihânsın)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Şeyh Ebû'l-Vefa Hz.

Mef hâ ri cüm le ci hân sın ey şe fâ at

mâ de ni Mek ke de doğ dun Me di ne
Düş tü gön lüm yâ Mu ham med

iç re kıl dın mes ke ni Mek ke de doğ
ca nım ar zu lar se ni Düş tü gön lüm

dun Me di ne iç re kıl dın
yâ Mu ham med ca nım ar zu

mes ke ni Vus la tın la biz fa ki ri
lar se ni

ey le mes rur yâ Ga nî Vus la tın la

biz fa ki ri ey le mes rur yâ Ga nî

Mefhâr-i cümle cihânsın ey şefâat mâdeni
Mekke'de doğdun Medine içre kıldın meskeni
Vuslatınla biz fakiri eyle mesrur yâ Ganî
Düştü gönlim yâ Muhammed canım arzular seni

HİCAZ İLÂHÎ

(Aşkınla Yak Kül Et Beni)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Seyyid Nizam Hz

Aşkınla yak kül et beni
Tek bulayım Mevlâm seni
Çığnet yüziün yol et beni
Tek bulayım Mevlâm seni

HİCAZ İLÂHÎ

(Çiğdim Pişmeye Geldim)

Usûl: Nim Sofyan

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: N. Yener ÇINAR

Çiğdim pişmeye geldim
Boştum dolmaya geldim
Sana isyankâr değil
Kulun olmaya geldim

Erenler meclisinde
Ali ilmine geldim
Habibim Ehl-i Beyttir
Onun olmaya geldim

Dilimde tevhid-i aşk
Nokta olmaya geldim
Gül dikenli yoldaşın
Habib bulmaya geldim

Gülde can dikende can
Baba olmaya geldim
“Beli” dedik ezelden
Ahde vefaya geldim

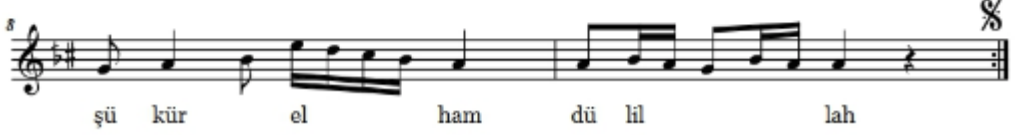
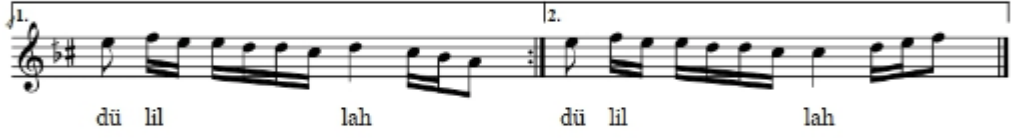
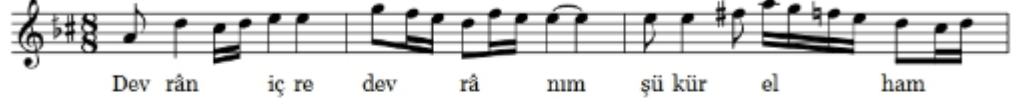
HİCAZ İLÂHÎ

(Devrân İçre Devrânım)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Cerrâhî Şeyhi Muzaffer OZAK

Devrân içre devrânım
Şükür elhamdülillah
Nurlar içre seyrânım
Şükür Elhamdülillah

Tuttum şeyhin elini
Buldum vuslat yolunu
Kavuşturdu kulunu
Şükür Elhamdülillah

AŞKÎ visale yetti
Vardı Sidre'ye gitti
Şeyh ile mirâc etti
Şükür Elhamdülillah

Hak lâ ilâhe illâllah
Muhammed Resûlullah

HİCAZ İLÂHÎ

(Sırr-ı Tevhid İle)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Halvetî Şeyhi İsmail Efendi (Cismî)

Sır rı tev hid i le sır rım â şî nâ lık

ey le di Bu nu ba na

him me ti pir i le Hâ lık ey le di

ey le di Aş k-ı Hak dan

gay rı bir yâ r-i ve fa kâr bul ma dım

bul ma dım Pi r-i aş kın Öz a tan dan

dâ me ni ni ko ma el den CİS MÎ yâ ar tık ol sa na a ta lık

ey le di

Sırr-ı tevhid ile sırrım aşınâlık eyledi
Bunu bana himmet-i pir ile Hâlık eyledi
Aşk-ı Hak'dan gayrı bir yâr-i vefakâr bulmadım
Pir-i aşkın dâmenini koma elden CİSMÎ yâ
Öz atandan artık ol sana atalık eyledi

HİCAZKÂR İLÂHÎ

(Tevhide Gel Be Hey Kardeş)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Çelebi Şeyh Mehmed Bursevi Hz.

Tev hi de gel be hey kar deş

sür lâ i lâ he il lâ lah O la hm se
Fev tet me gel

nin le hal daş sür lâ i lâ he
bu fır sa tı Mu ham med Re

il lâ lah Nu red din den
sû lûl lah

al him me ti e riş şey he kıl hiz me ti

Tevhide gel be hey kardeş
Sür lâ ilâhe illâllah
Olahım seninle hâldaş
Sür lâ ilâhe illâllah

Nureddin'den al himmeti
Eriş şeyhe kıl hizmeti
Fevt etme gel bu fırsatı
Muhammed Resûlûllah

HÜSEYİNÎ İLÂHÎ

(Yâ Vâsial Mağfiret)

Usûl: Nîm Sofyan

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz.

Yâ vâ si al mağ fi ret ha li me sen

den me det ha li me sen den me det

Ya sâ bi kâl mer ha met ha li me sen

den me det ha li me sen den me det

Yâ vâsial mağfiret
Halime senden medet
Ya sâbikâl merhamet
Halime senden medet

Kapuna geldim garîb
Maksudum eyle nasib
Ente semi'al mucîb
Halime senden medet

Gayri kapu bilmezem
Sırrı ayan kılmazam
Kapundan ayrılmazam
Halime senden medet

HAKKÎ'yı reddeyleme
Yolunu seddeyleme
Lafzını addeyleme
Halime senden medet

NİHAVEND İLÂHÎ

(Ben Dervişim Diyene)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Gâfite: Yunus Emre Hz

Ben der vi şem di ye ne..... Ben der vi şem di ye ne
Sı rat kıl dan in ce dir..... Sı rat kıl dan in ce dir

3
Bir ün i de sim ge lir
Kı lıç dan kes kin ce dir

4
Bir ün i de sim ge lir Se yür dü ben se si ne
Kı lıç dan kes kin ce dir Va rıb a nın üs tü ne

6
Bir dem i de sim ge lir Se yür dü ben se si ne
Ev ler ya pa sım ge lir Va rıb a nın üs tü ne

8
Bir dem i de sim ge lir
Ev ler ya pa sım ge lir

9
Lâ i lâ he il lâ lah.....
Lâ i lâ he il lâ lah.....

10
Mu ham med re sû lül lah
Mu ham med re sû lül lah

Ben dervişim diyene
Bir ün idesim gelir
Seytirdüben sesine
Bir dem idesim gelir

Sırat kıldan incedir
Kılıçtan keskincedir
Varıb anın üstüne
Evler yapasım gelir

Lâ ilâhe illâllah
Muhammed Rasûlûllah

NİHAVEND PEŞREV

Usûl: Devr-i Kebir

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

1. HANE

2. HANE

3. HANE

4. HANE

NİHAVEND MEVLEVÎ ÂYİNİ

Usûl: Ağır Düyek

Beste: Hafız Kemal TEZERGİL
Güfte: Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

Ha ce der yab ki can der te ri in
Ha ce en va rı di lü di de i mer
sa ne de best ya rı hey sul ta nı men
da ne de best
he yi hey hün kâ rı men Â dem
ez â le mi ul vist ne sūr li de ri yab
ya rı hey sul ta nı men he yi hey hün
kâ rı men Rev nâ ki ger di ūi
gün be di dev ra ne de best ya rı hey sul
ta nı men he yi hey hün kâ rı men
Ez hū da cū yim tev fī kī e

deb Bi e deb mah ru mi geşt ez

lut fi Rab bi e deb ten

ha ne hud ra daş tı bed

Bel ki a te şi ber he me a fak

zed Ger tû ha hi ki ka dem ber
Â de mi za de e ger bi

se ri ib lis ne hi Di de büş ka
e de best â dem nist Fark der cis mi

1.
vü bi bin ka ti li şey tan e de bes

2.
mü hay van e de bes ah

Men ben de i Kur a nem e ger
Hes kes ki cüz in su han zi men

can da rem men ha ki re hi
nakl hu ned bi za re me zû

Mu ham me di muh ta rem
vü zon su han bi za rem

Hey yi hey ra na yi men He yi hey zi

ba yi men Ca nı men ca na nı men

he yi hey mak bu li men

Usûl: Evfer **2. SELAM**

A. hı Sul ta nı me ni
A hı Der men ni me ni

Sul ta nı me ni
Men zin de şe vem

A hı En der di lü can
A hı Yek can çi şe ved

can i ma nı me ni
ved sad ca nı me ni

TERENNÜM

3. SELAM

Usûl: Devr-i Kebir

İb ti da. mi
Biş ne vid ez

ku nem be na
na le vu ban

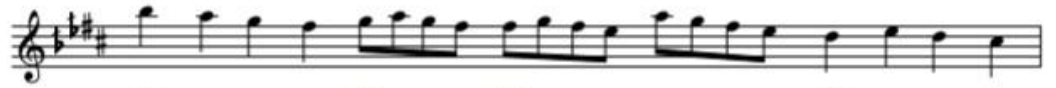
mu hu da.
gi re bab

be li ya ri men
be li ya ri men

Mu ci di a
Nûk te ha yi

le mi re na.
aşk de ri sâd

vû ba. ka.
gû ne bab

ku lu o lan ki şi ler ca. nım
yok sul i se ba yo lur ca nım

hüs re vü ha ka no lur
ba yi se sul ta no lur

hüs re vü ha ka no lur
ba yi se sul ta no lur

TERENNÜM

1. 2.

Çeş mi bik şa vü bi bin cüm le ke la mul lah ra

A yet a yet he me gi ma ni i Kur an e de best

Ger de mez ak li su a li ki çi ba şed i man ah

man ah Şem si Teb riz ha. muş kün ki tu
En ve rü ef da lü in şem i
yi sır rı hu da
şe mis ta ne de best
TERENNÜM

Eb ri ber na bed pe yi men i ze kât vez zi na üf
ted ve ba en der ci hat her çi ber tû a yet ez zül
ma tû gam a ni zib... ba ki vû gûs ta nist hem
TERENNÜM

Gür ha ne ra zı tû çün dil şe ved An

mu ra det zûd ter ha sıl şe ved gûft pey gam ber ki

her ki sır nû hûft zûd ger ded ba me

ra mi nis ti cûft hey yi hey hey

hey yi ya ri men dost dost

dost dost mi ri men

Ah pi ri men dest gi ri men şa

di me ta lem ki ha şı lı òm ri ga mest

hey hey ya ri ya ri men Her

Us l: Evfer

4. SELAM

NİHAVEND SON PEŞREV

Usûl: Düyek

SON YÜRÜK SEMÂÎ

Usûl: Düyek

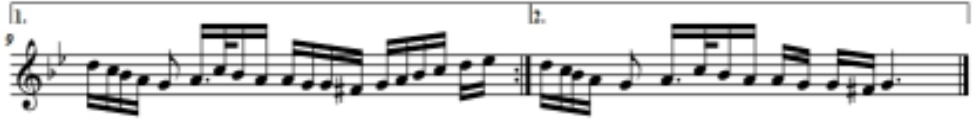

NİHAVEND SAZ SEMÂİSİ

Usûl: Aksak Semâî

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

1.HANE

2.HANE

3.HANE

4.HANE

26

31

36

40

44

1. 2. §

NIKRIZ İLÂHÎ

(Kutb-i Âlem Gavs-i Sübhân)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Cerrâhî Şeyhi Muzaffer OZAK

Kut bi â lem gav si süb hân

Haz re ti Cer râ hî dir

râ hî dir Der de der man aş ka bür hân

Haz re ti cer ra hi dir

Haz re ti Cer râ hî dir

Tür be si ne yüz sü ren ler mat la bı nı

tez bu lur Tür be si ne

yüz sü ren ler mat la bı nı tez bu lur

Kutb-i âlem gavs-i sübhân Hazreti Cerrâhîdir
Derde derman aşka bürhan Hazreti Cerrâhîdir
Türbesine yüz sürenler matlabını tez bulur
Aşka sâkî iden bâkî Hazreti Cerrâhîdir
Kapusunda kıl olarak hizmet eyle AŞKÎ yâ
Gedâları sultân eden Hazreti Cerrâhîdir

RAST İLÂHÎ

(Bu Âlem Buldu Nurunla Bidâyet)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Uşşâkiyye Şeyhi Hazmi Tura Efendi

Bu â lem bul du nu run la hi dâ yet yâ

1. Re sû lâl lah 2. Re sû lâl lah Yi ne sen de Ku lun HAZ MÎ

1. bu lur â lem ni hâ yet yâ Re sû lâl lah di ler sen den şe fa at yâ Re sû lâl lah

2. Re sû lâl lah SON Der i dev let me â bın da Re sû lâl lah

1. bo yun bük müş ni yâz ey ler 2. ni yâz ey ler

Bu âlem buldu nurunla bidâyet yâ Resûlâllah
Yine sende bulur âlem nihâyet yâ Resûlâllah
Der-i devlet meâbında boyun bükmüş niyâz eyler
Kulun HAZMÎ diler senden şefaât yâ Resûlâllah

RAST İLÂHÎ

(Cennet içre Ümmetine Sen Sunarken Kevseri)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Tefîk ÇAPACIOĞLU

Cen net iç re üm me ti ne sen su nar ken
Tev fi kin söy le di ği bu nut ku sen ey

1. kev se ri kev se ri Al lah Ah u nut ma
le ka bül le ka bül Al lah Ken di me ses

1. ben fa ki ri dü ci ha nın ser ve ri Al lah
le ni rim ben doğ ru ol doğ ru yu bul Al lah

ser ve ri Aş kı na düş tüm dü şe li
ru yu bul Aş kı na ce vap ge le cek

1. ol mu şum bir ser se ri ser se ri
him me te sen ha zır ol ha zır ol

Rah me ten li'l â le mîn sin ey i mam lar

ön de ri Al lah Bab- ı lût fun dan çe vir me

D.C. al Fine
bu ga rip â vâ re yi

Cennet içre ümmetine sen sunarken kevseri
Ah unutma ben fakiri dü cihânın serveri
Aşkına düştüm düşeli olmuşum bir serseri
Rahmeten -li'l âlemînsin ey imamlar önderi
Bâb-ı lûtfundan çevirme bu garip âvâreyi
TEVFİK'in söylediği bu nutku sen eyle kabul
Kendime seslenirim ben doğru ol doğruyu bul
Aşkına cevap gelecek himmete sen hazır ol

RAST İLÂHÎ

(El-Medet Ey Fahr-i Âlem)

Usûl: Dûyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Cerrahi Şeyhi Mehmed Âtîf Efendi

El me det ey fah ri â lem Rah met en li'l

â le mîn Müc ri mim ih sâ na gel dim

1. a'l müz ni bîn 2. müz ni bîn

Hay ra â mâ lim mi var yaz sîn ki râ men

kâ ti bîn Yâ Re sül al lah me det sen
Yâ Ha bîb al lah me det sen

1. den me det sen 2. den me det
den me det sen den me det den me det

El-meded ey fahr-i âlem rahmeten-li'l-âlemîn
Mücrimim ihsâna geldim yâ şeff'a'l-müznibîn
Hayra a'mâlim mi var yazsın kirâmen kâtibîn
Yâ Resûlallah medet senden
Yâ Habîballah medet senden

RAST RAMAZAN-I ŞERİF İLÂHÎSİ

(Merhaba Yâ Merhaba)

Usûl: Devr-i Hîndî

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Gülfe: ?

Mer ha ba yâ mer ha ba sâd mer ha ba yâ

mer ha ba kıl ku dü mün le mü şer ref

kul la rın da pür ha ta şeh ri guf rân

lüt fu ih sa nın bi ze bâ rek le nâ

Rab be nâ yâ rab be nâ vağ fir le nâ ver

ham le nâ

Merhaba yâ merhaba sâd merhaba yâ merhaba
Kıl kudümünle müşerref kullarında pür hata
Şehr-i gufrân lütf-u ihsanıyla bize bâreklenâ
Rabbenâ yâ Rabbenâ vağfirlenâ verhamlenâ

RAST İLÂHÎ

(Muhammed'dir Cemâl-i Hakk'a Mir'ât)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Gülşenî Şeyhi Hasan Sezâî Efendi

Mu ham med dir ce mâ li Hak ka mir' ât
Mu ham med şer hi dir en füs ve â fâk
a man Mu ham med den gö rün dü ken
a man Â nı cüm le be yân e den
di biz zat a man Mu ham med den
ri vâ yât a man SE ZÂ cem
vü cû de gel di ek vân
o lur Ah med de cüm le
a man Mu ham med râ î vü mer' î
a man Ne kim var dır bi dâ yâ tü
vü mir' ât a man
ni hâ yât a man

Muhammed'dir Cemâl-i Hakk'a mir'ât
Muhammed'den göründü kendi bizzat

Muhammed'den vücûde geldi ekvân
Muhammed râî vü mer'î vü mir'ât

Muhammed şerhidir enfüs ve âfâk
Ânı cümle beyân eden rivâyât

SEZÂÎ cem olur Ahmed'de cümle
Ne kim vardır bidâyât ü nihâyât

RAST İLÂHÎ

(Selamım Söyleyin Ol Ulu Şâha)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Tevfîk ÇAPACIOĞLU

Se la mım söy le yin ol u
TEV FİK der se ve rim lût fet

1. lu şâ ha lu şâ ha
me se de me se de

2. lu şâ ha lu şâ ha
me se de me se de

Yol ver sin e re yim o kut
Gö nül bağ çe si ne ol gel

1. lu râ ha Al lah lu râ ha
me se de me se de

2. lu râ ha lu râ ha
me se de me se de

Ka vuş tur sun be ni yü ce
Ö lü rüm yo lun da yüz ver

1. der ga ha der ga ha
me se de me se de

2. der ga ha der ga ha
me se de me se de

Ha bi bim ta bi bim mer ha
Ha bi bim şe fi im ih sa

1. met ba na Al lah met ba na
net ba na net ba na

2. met ba na met ba na
net ba na net ba na

Selamım söyleyin ol ulu şâha
Yol versin ereyim o kutlu râha
Kavuştursun beni yüce dergâha
Habibim tabibim merhamet bana
Habibim şefi'im ihsan et bana

TEVFİK der severim lûtfetmese de
Gönül bahçesine ol gelmese de
Ölürüm yolunda yüz vermese de
Habibim tabibim merhamet bana
Habibim tabibim şefi'im ihsan et bana

SABÂ İLÂHÎ

(Dün Gece Rüyamda Gördüm)

Usûl: Nim Sofyan

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Tefik ÇAPACIOĞLU

Dün ge ce rü yam da gör düm ben se ni
Lis te de ya zı lı gü nah kâr is mim

ni Al lah Bah ti yar ey le din ken ter ben de
mim Al lah A te şe a tar sa ya na cak cis

ni..... ni Öl se de gam ye mez
mim..... mim TEV FİK der ki yâ Rab

kıy met siz de ni Öl se de
af ol sun cür müm TEV FİK der

gam ye mez kıy met siz de ni Al lah Val lâ hi
ki yâ Rab af fol sun cür üm Al lah Bil lâ hi

ha bi bim u nut mam se ni ni
ha bi bim u nut mam se ni ni

Dün gece rüyamda gördüm ben seni
Bahtiyar eyledin kemter bendeni
Ölse de gam yemez kıymetsiz deni
Vallâhi habibim unutmam seni
Billâhi sultanım unutmam seni

Listede yazılı günahkâr ismim
Ateşe atarsa yanacak cismim
TEVFİK der ki yâ Rab affolsun cürmüm
Vallâhi habibim unutmam seni
Billâhi sultanım unutmam seni

SABÂ İLÂHÎ

(Sana Derim Bâd-ı Sabâ)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Yunus Emre Hz.

Sa na de rim bâ d-ı sa bâ

Ba na Mev lâ dan ha ber ver

Ol ma sın e me ğim he bâ
Der gâ ha ka dem ba sar sın

Ba na Mev lâ dan ha ber ver SON
Ba na Mev lâ dan ha ber ver

Se her vak tin de e ser sin

Â şı kın bağ rın e zer sin

Sana derim bâd-ı sabâ
Bana Mevlâdan haber ver
Olmasın emeğim hebâ
Bana Mevlâdan haber ver

Seher vaktinde esersin
Âşıkın bağrın ezersin
Dergâha kadem basarsın
Bana Mevlâdan haber ver

SEGÂH İLÂHÎ

(Ey Bûlbûl-i Nâlende)

Usûl: Nim Sofyan

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Gülşenî Şeyhi Hasan Sezâî Efendi

Ey bül bü l-i nâ len de gül vas lı nı hâ hen de

göl vas lı mu kar rer dir sa'y ey le bu gül şen de

Ey bûlbûl-i nâlende
Gül vashını hâhende
Gül vash mukarrerdir,
Sa'y eyle bu gülşende

Gül ismini evrâd et
Var derd ile feryâd et
Feryâd ile mu'tâd et,
Vuslat bulasın sen de

Gül vash SEZÂÎ de
Bulmuştur Fenâyî'de
Sen dahi bulam dersen
Gel cân ile ol bende

SULTÂNÎYEGÂH ÎLÂHÎ

(El-Meded Ey Fahr-i Âlem)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Cerrâhî Şeyhî Âtîf Efendi

El me det ey fah ri â lem Rah me ten li'l

â le mîn Müc ri mim ih sâ na gel dim

Yâ şe fi a'l müz ni bîn

müc ri mim ih sâ na gel dim yâ şe fi a'l

müz ni bîn SON Hay ra â mâ lim mi var yaz

sin Ki râ men Kâ ti bîn hay ra â mâ

lin mi var yaz sin ki râ men kâ ti bîn

Dergâhına yüz süren biçâreler âbâd olur
Dûzâh-ı berzahda kalmaz cümlesi âzâd olur
Sen Hudâ mahbûbusun ancak bize imdâd olur
Ya Resûlallah meded senden

Ben hevâ ile riyayı nefse etdim iltifât
Ancak ümmidim sanadır gayrı kârım seyyiât
Ne olursa senden olur bana Fâhr-i Kâinât
Ya Resûlallah meded senden

SÛZİDİL İLÂHÎ

(Aşkınla Çâk Olsa Bu Ten)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Seyyid Nizam Hz

Aş kın la çâk ol sa bu ten

Ben yi ne il lâl lah de rim

Yan sa kül ol sa bu be den
A teş le re at san be ni

Ben yi ne il lâl lah de rim

lah de rim Â si le re kat san be ni

müc rim ku lun et sen be ni

Aşkınla çâk olsa bu ten ben yine illâllah derim
Yansa kül olsa bu beden ben yine illâllah derim

Âsilere katsan beni mücrim kulun etsen beni
Ateşlere atsan beni ben yine illâllah derim

ŞEHNÂZ ÎLÂHÎ

(Kutb-i Âlem Gavs-i Sübhân)

Usûl: Dûyek

Beste: Hafız Kemal TEZEGİL

Güfte: Cerrâhî Şeyhi Muzaffer OZAK

Kut bül â lem gav si süb hân

Haz re ti Cer râ hî dir Haz re ti Cer

râ hî dir der de der man aş ka bur hân

Haz re ti Cer râ hî dir Haz re ti Cer

râ hî dir SON Rav za sı na yüz sü rer ler

mat la bı nı tez bu lur mat la bı nı

tez bu lur

Kutb-i âlem gavs-i sübhân Hazreti Cerrâhîdir
Derde derman aşka bürhan Hazreti Cerrâhîdir
Türbesine yüz sürenler matlabını tez bulur
Aşka sâkî iden bâkî Hazreti Cerrâhîdir
Kapusunda kul olarak hizmet eyle AŞKÎ yâ
Gedâları sultân eden Hazreti Cerrâhîdir

ŞEVKEFZÂ İLÂHÎ

(Ben Dost Hevâsına Düştüm)

Usûl: Düyek

Beste: Hâfız Kemal TEZERGİL

Güfte: Eşrefoglu Rûmî

Ben dost he vâ sı na düş tüm Gay rı he vâ
ne me ge rek Ba şım da dost sev da sı var
Gay rı sev da ne me ge rek Gay rı sev da
ne me ge rek Ey zâ hi di dün ya pe rest
var züh dü nü ar zey le me Ben â şı kı
şû rî de yim zer ku ri yâ
ne me ge rek

Ben Dost hevâsına düştüm
Gayrı hevâ neme gerek
Başında Dost sevdası var
Gayrı sevda neme gerek
Ey zâhid-i dünya perest
Var zühdünü arz eyleme
Ben âşık-ı şûrîdeyim
Zerk u riyâ neme gerek

UŞŞÂK İLÂHÎ

(Divan Dururum)

Usûl: Sofyan

Beste-Güfte: Hâfız Kemal TEZERGİL

Divan dururum
Rukû ederim
Secde ederim
Birsin Allah'ım
Aman Allah'ım

Yaradan sensin
Yaşadan sensin
Hem rezzâk sensin
Birsin Allah'ım
Aman Allah'ım

SONUÇ

Bir din görevlisi olarak yaşadığı döneme okuduğu ezanlarla, mevlidlerle, kasidelerle ve zikir meclislerinde yaptığı zâkirbaşılıkla damga vurmuş Hâfız Kemal Tezergil'in yetişmesinde iki önemli etken vardır. Birinci etken; dayısı Muzaffer Ozak ve onunla dostluğu bulunan önemli hâfız ve mûsikîşinaslardır. İkinci etken ise, İstanbul'un en kozmopolit merkezi olma özelliğine sahip; barındırdığı tarih, kültür, eğlence ve alışveriş ortamları ile genç ihtiyar, yerli yabancı her kesimden insanın ilgi odağı halindeki İstiklâl Caddesi gibi popülerliği ve entelektüeli yüksek bir muhitte yer alan Ağa Camii'nde görev yapmasıdır.

Dayısı Muzaffer Ozak'ın ilme önem veren ve tekke kültürünün içinde yaşayan bir aileden gelmesi, Hâfız Kemal Tezergil'in de küçük yaşta babasını kaybederek dayısının himayesine girmesi, kendisinin ilim ve tekke kültürü alanında yetişmesini sağlamıştır. Dayısı Muzaffer Ozak, hitabeti güçlü bir vaiz, âlim, mûsikîşinas, sahaf ve Cerrahi şeyhi olarak tanınmıştır. Yurt içinde ve yurt dışında İslâmı ve İslâm kültürünü tanıtmak amacıyla programlar yapmıştır. Çok yönlü bir insan olmasından dolayı meşhur âlim, hâfız, mûsikîşinas vb. kimselerle dostluğu olmuştur. Yirminci yüzyılda İstanbul'un dinî mûsikî alanında öne çıkan isimlerinin hemen hepsinin Muzaffer Ozak'la tanışıp görüşmesi, Hâfız Kemal Tezergil'in, hâfızlık ve mûsikî alanında bu kimselerden istifade etmesini sağlamıştır.

Hâfız Kemal Tezergil'in yetişmesinde İstiklâl Caddesi üzerinde bulunan Ağa Camii'nde görev yapması da önemli bir etkindir. Beyoğlu Ağa Camii, hâfızlık ve mûsikî konusunda meşhur hafız ve mûsikîşinasların eğitim verdiği bir okul misyonuna sahipti. Kani Karaca uzun yıllar Sadettin Heper'le bu camide dinî mûsikî meşk etmiştir. Kendisinin Ağa Camii'ne müezzin olarak nakline ön ayak olan Hâfız Rahmi Şenses Hocaefendi, talebelerine bu camide tâlim, tecvid ve kıraat dersleri vermiştir. Hâfız Ali Üsküdarlı, Hâfız Sadettin Kaynak, Hâfız Kemal Batanay gibi ünlü isimler, Ağa Camii'ne sık sık uğrayan isimlerdir. Böylesi meşhur mûsikîşinasların uğrak yeri olan Ağa Camii, Hâfız Kemal Tezergil'in mûsikîşinas bir din görevlisi olarak yetişmesi için münbit bir ortam olmuştur.

Hâfız Kemal Tezergil'i tanıyanların verdikleri bilgilerden yola çıkarak; kendisinin mütevacı, şana şöhrete tenezzül etmeyen, tekke kültürünün verdiği derviş meşrep kişiliğinden dolayı çağdaşları kadar tanınmadığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmayla Hâfız Kemal Tezergil'in yirminci yüzyılın önemli hâfız , müezzin, mevlidhan ve mûsikîşinaslarından biri olduğu; dinî mûsikînin her formunu ustalıkla okuyabilmiş bir icracı olduğu; her yıl Konya'da düzenlenen Mevlânâ ihtifallerine, yurt içinde ve yurt dışında, radyo ve televizyonlarda dinî mûsikî programlarına; Türk Tasavvuf Mûsikîsini Yaşatma Vakfında yapılan repertuar ve icra çalışmalarına, Cahit Gözkan, Necdet Tanlak gibi mûsikîşinasların evlerinde ders niteliğinde yaptıkları sohbetlere, Diyanet İşleri Başkanlığının açtığı hizmet içi eğitim kurslarına eğitici göreviyle katılarak dinî mûsikînin yaşamasına ve bugünlere gelmesine hizmet ettiği belgeleriyle tespit edilmiştir..

Kendisinin yetişmesine imkân sağlamış dinî mûsikî ortamı ve bu ortama kaynaklık etmiş hâfız ve mûsikîşinaslar hakkında bilgi verilmiştir. Bestesi kendisine ait eserlerle ilgili detaylı bilgi vermek amacıyla tablo hazırlanmış; eserlerinin notaları bilgisayar ortamında yazılarak daha anlaşılır ve istifade edilebilir olması sağlanmıştır. Orijinal notalarının bazısında el yazısı, imzası, beste tarihi ve yeriyle ilgili bilgiler olduğu için; araştırmacılara kaynak olması amacıyla orijinal notaları da teze dâhil edilmiştir.

Yirminci yüzyılda dinî mûsikî hakkında uygulanan dezavantajlı politika, mûsikîmizde öteden beri uygulanan geleneksel meşk sisteminin ve dinî mûsikîde İstanbul tavrı olarak adlandırılan okuyuş biçiminin unutulmaya yüz tutması göz önüne alındığında; Hâfız Kemal Tezergil'in önemli bir mûsikîşinas olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahmet Muhtar Gölge'yle "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme. 28 Temmuz 2017. İstanbul.
- Ak, Ahmet Şahin. *Türk Din Mûsikîsi*, 2. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları, 2011.
- Akan, Nesrin. *Platonda Müzik*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2012.
- Aksoy, Bülent. *Cumhuriyet Dönemi Musikinde Farklılaşma Olgusu*. İstanbul: Cumhuriyetin Sesleri Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Aksoy, Hasan. "Mehmed Şâkir Efendi". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 28: 530. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Alparslan, Ramazan. *İstanbul Ehl-i Kur'an ve Mevlidhanları*. 2. Baskı. İstanbul: Çamlıca Kültür ve Yardım Vakfı, 2014.
- Altınbilek, Cemil. "Hoca Cahid Gözkan". *Kubbealtı Akademi Mecmuası* 3 (Temmuz 2002): 70-76.
- Anakronik. "Dedem Abdullah Necdet Tanlak'ın Ardından". Erişim:12 Nisan 2018. <http://www.anakronik.org/dedem-abdullah-necdet-tanlakin-ardindan/>.
- Azamat, Nihat. "Hüseyin Nazmi Efendi". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 32: 459-460. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Behar, Cem. *Zaman Mekân Müzik*. İstanbul: Afa Yayınları, 1998.
- Bekir Büyükbaş'la "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme. 14 Ağustos 2016. İstanbul.
- Beyatlı, Yahya Kemal. *Kendi Gök Kubbemiz*. 5. Baskı. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1974.
- Burak Özmutlu'yla "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme. 27 Ocak 2016. İstanbul.
- Cahitoney.com. "Abdullah Necdet Tanlak'ın Fotoğraf Albümünden". Erişim: 18 Eylül 2017. <http://cahitoney.com/h-necdet-tanlak-cumhur-muezzinligi/>.

Cemil Altınbilek’le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme. 23 Eylül 2016. İstanbul.

Cemil Altınbilek’le “Hulusi Gökmenli” hakkında yapılan özel görüşme. 7 Temmuz 2017. İstanbul.

Cüneyt Kosal’la “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme. 28 Temmuz 2017. İstanbul.

Çakan, İsmail Lütfi. “Müezzinlik-İslam Davetçiliği” Altınoluk Dergisi 64 (Haziran 1991): 31-32.

Demirtaş, Yavuz. “Türk Din Mûsikîsi Formları”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/1 (2009): 213-227.

Dergâh. “Traditional Art Festivali 1978”, Erişim: 18 Mart 2017. <https://defter-i-ussak.blogspot.com.tr/2015/01/tarditional-art-festivali-1978.html>.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). 02.04.1973 tarihli mahkeme kararı. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). 6 Ağustos 1951 tarihli Hâfız Kemal Tezergil’e ait nüfus örneği. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Hâfız Kemal Tezergil’e ait 12.07.1973 tarihli askerlik durum belgesi. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Hâfız Kemal Tezergil’e ait 19.10.1951 tarihli dilekçe. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Hâfız Kemal Tezergil’e ait 28.07.1955 tarihli dilekçe. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Hâfız Kemal Tezergil’e ait 17.11.1972 tarihli dilekçe. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Hâfız Kemal Tezergil’e ait 13.05.1976 tarihli hizmet belgesi. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Hâfız Kemal Tezergil'e ait 01.08.1975 tarihli intibak çizelgesi. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Hâfız Kemal Tezergil'in Beyoğlu Hüseyin Ağa Camii'ne naklinin kabul edildiğine dair 12.10.1951 tarihli komisyon kararı. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Konya Turizm Derneği'nin Mevlana'yı Anma Törenlerinde Hâfız Kemal Tezergil'in görevlendirilmesi için DİB'e hitaben yazdığı 26.10.1964 tarihli yazı. Dolap no: 1950-1861.

Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA). Mevlana'yı Anma Törenleri için 26.10.1964 tarihli görevlendirme yazısı. Dolap no: 1950-1861.

Düzenli, Behlül. *Adab ve Erkânıyla Müezzinlik*. İstanbul: Damla Yayınları, 2010.

Emin Işık'la "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme. 5 Eylül 2015. İstanbul.

Ergür, Cumhur Enes. *Salahi Dede*. İstanbul: Kitabevi, 2011.

Ergür, Cumhur Enes. *Türk Tasavvuf Müziğinde Muzaffer Ozak'ın Yeri ve Eserleri*. Bitirme Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuvarı, 2000.

Hâfız Kemal Tezergil'in Silivri Kapı Seyit Nizam Mezarlığı'ndaki kabri. İstanbul. Mustafa Sabri Tezergil. 21 Aralık 2015.

Hüseyin Ağa Camii'nin Görünümü. İstanbul. Ahmet Hasipek. 5 Eylül 2016.

İsmail Hakkı Çimen'le "Hâfız Kemal Tezergil" hakkında yapılan özel görüşme. 13 Eylül 2015. İstanbul.

Karabaşoğlu, Cemal. *Ramazan Ayına Mahsus Tekke Mûsikîsi ve İlâhîleri*. İstanbul: Kutupyıldızı Yayınları, 2016.

Karaman, Fikret. "Din Hizmetini Taçlandıran Değer Müezzinlik ve Ezan". Diyanet Aylık Dergisi 225 (Eylül 2009): 30.

Komisyon. "Müzik". *AnaBritannica*. 16:361-363. İstanbul: Ana Yayıncılık, 1989.

Kudsi Erguner. (4 Mayıs 2015). 1982 yılında Avignon Festivalinde organize ettiğim mevlid konserinden resimde görülenlerin hepsi vefat etti. Soldan sağa Aziz Bahriyeli, Fevzi Misir, Kemal Tezergil, İbrahim Çanakkaleli. Allah rahmet eylesin en son Fevzi Misir'i kaybettik [Facebook durum güncellemesi]. Erişim adresi:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10152916982323920&set=pb.648108919.-2207520000.1562533642.&type=3&theater>

Kur'an-ı Kerim Meali. 14. Baskı. Ankara: DİB Yayınları, 2012.

Milliyet. “Şişli Camii’nde Mevlidi Şerif”. Erişim: 10 Ekim 2017.
<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1970/11/19>.

Mustafa Sabri Tezergil’le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme. 21 Aralık 2015. İstanbul.

Muzaffer Çelikendaze’yle “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme. 24 Eylül 2016. Çanakkale.

Muzaffer Ergür’le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme. 5 Eylül 2016. İstanbul.

Muzaffer Ozak. “Terceme-i Hal(Otobiyografi-1981)”. Erişim: 21 Nisan 2016.
<http://www.muzafferozak.com/otobiyografi1.html>.

Nağme-i Aşk. “Aşkınla Çâk Olsa Bu Ten - Kaside ve Perde Kaldırma - Hâfız Kemal Tezergil”. Erişim: 14 Kasım 2017.
<https://www.youtube.com/watch?v=Ksw94Ai8Aak>.

Nağme-i Aşk. “Hâfız Şakir Çetiner”. Erişim: 2 Şubat 2017.
<http://www.muzafferozak.com/nagmeiaskhtml/hobcuzade-sakir-cetiner.html>.

Nağme-i Aşk. “Şeyh Nazmi Ceylan Efendi”. Erişim: 2 Şubat 2017.
<http://nagmeiask.blogspot.com.tr/2016/11/nazmi-ceylan-efendi-hazertleri>.

Nasuhioğlu, Orhan. Dinî Mûsikîmizin Büyük Kaybı Hopçuzade Şakir Çetiner. *Mûsikî Mecmuası*. 420 (Mart 1988): 7-8.

Necdet Ergin’le “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme. 22 Ağustos 2016. İstanbul.

- Niyazi, Karasar. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi, 2004.
- Öcal, Mustafa. Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/7 (1998): 241-268.
- Öngören, Reşat. (2013). “Zikir”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 44: 412-413. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Özalp, M. Nazmi. *Türk Mûsikîsi Tarihi*. İstanbul: M.E.B. Yayınları, 2000.
- Özcan, Nuri. “Dinî Mûsiki”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 9: 359-360. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Özcan, Nuri. “Heper, Sadettin”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 17: 209-210. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Özcan, Nuri. “Hüseyin Tolan”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 41: 232-233. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Özcan, Nuri. “Osmanlılar”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 33: 580-589. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Özcan, Nuri. “Tekke Mûsikîsi”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 40: 384-385. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Özkan, İsmail Hakkı. “Fasıl”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 12: 207-209. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Ramazan Alparslan’la “Hâfız Kemal Tezergil” hakkında yapılan özel görüşme. 5 Eylül 2016. İstanbul.
- Sağlam, Burcu. “Türk Müziğinin Hâfız ası: Sadettin Heper”. *Boğaziçi Üniversitesi Türk Müziği Kulübü Mûsikîşinas Dergisi* 14 (2015): 46-93.
- Sarı, Mehmet Ali. *Beyoğlu’nda Bir Hâfız*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2016.
- Serin, Muhittin. “Selâhattin Gürer”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 17: 316-317. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Şardağ, Rüştü. *Mustafa İtri Efendi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.

- Şenses, Ramazan. *Bugünün Meşhur Huffazı Kırâmı ve Mevlidhanları*. İstanbul: Hamle Matbaası, 1965.
- Tanrıkorur, Cinuçen. *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2003.
- Topuzoğlu, Tefik Rüştü. “Muzaffer Ozak”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 34: 16-17. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- TRT Müzik. “Defter-i Uşşak-7. Bölüm”. Erişim: 2 Mayıs 2017, <https://youtu.be/DeTmpKFvbTw>.
- Türk Müzik Kültürünün Hâfız ası. “Türk Sanat Müziği”. Erişim: 14 Haziran 2016, <https://www.sanatmuziginotalari.com/arama.asp>.
- Uludağ, Süleyman. *İslam Açısından Müzik ve Semâ*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2005.
- Uygun, Mehmet Nuri. “Zikir”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 44: 412-413. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Uzun, Mustafa. “Mi’raciyye”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 30: 135-140. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.
- Yıldırım, Ali- Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 5. Baskı. Ankara: Seçkin Kitapçılık, 2005.
- Yola, Şenay. “Cerrahiye”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 7: 416-420. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

EKLER

Fotoğraf 1:
Nüfus Örneği¹²³

NÜFUS ÖRNEĞİ

Soyadı	Tezergil
Adı	Kemâl
Babasının adı	Mustafa Sabri
Anasının adı	Hikmet
Doğum yeri	İstanbul
Doğum tarihi	926
Dini	İslâm
Mezhebi	-
Meslek ve içtimai vaziyeti	-
Medenî hali	Bekâr
Boy	-
Göz	-
Renk	-
Vücudta sakatlığı olup olmadığı	-

NÜFUS KÜTÜĞÜNDE YAZILI OLDUGU YER

İli	Bursa
İçesi	-
Bucagi	-
Mahalle veya köyü	14. Daire
Sokağı	-
Hane numarası	64
Cilt No.	34
Sayfa No.	32
Ne suretle verildiği	21. Temmuz 942 de zayiinden

Bu nüfus cüzdanında adı ve hüviyeti yazılı olan Kemal Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak nüfus kütüğünde kayıtlıdır. Bu cüzdan kara gümrük Nüfus dairesinden verilmiştir.

Aslına ayndır.

6 Ağustos 1951

Beyoğlu

¹²³ Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA), 6 Ağustos 1951 tarihli Hâfız Kemal Tezergil'e ait nüfus örneği, Dolap no: 1950-1861.

Fotoğraf 2:
Askerlik Durum Belgesi¹²⁴

12 / 7 / 1973

Sayı : F/11-85/843

ASGARAY ASKERLİK ŞUBESİ BAŞKANLIĞINA

MUSTAFA SABRİ
BAYOĞLU MUSTAFA

Kurumumuz mensuplarından olup aşağıda künyesi yazılı personelin Askerlik durumu hakkında gerekli bilgilerin verilmesini rica ederim.

Adı ve Soyadı	: Kemal Özmertli	İli	: İstanbul
Baba adı	: Mustafa Sabri	İlçesi	: Fatih
Doğum yeri ve tarihi	: İstanbul 1926	Bucağı	: Şehremini
Kurum sicil No.	: 2500	Mah. veya Köyü	: Nevbahar
Emeklilik Sicil No.	: 25-160-27	Yd. Sb. Sicil No.	:
Görev ünvanı	: Hâfız Mustafa Çe. Başmüfess.	Sınıfı	: Piyade
Memuriyet sınıfı	: Din Hizmetleri	Dönemi	:
Tahsili (28/9/1972 günündeki)	: İlkokul Mezunlu	Sigorta Sicil No.	:

Sayı : 926/255
Alın

15.7.1973

DİYANET İŞLERİ Başkanlığı
Genel Müdürlüğüne

Askerliğe dahil	10 / 5 / 19 44 1946
Hazırlık Kit'asına sevk	/ / 19
Yedek Subay Okuluna dahil	/ / 19
Yedek Subay Okulundan çıkış tarihi	/ / 19
Kit'ası ve Terhis tarihi	10 / 5 / 19 49
İhtiyatlık dönemine dahil	10 / 5 / 19 49
İhtiyatlık döneminden terhis	6 / 8 / 19 71
Daha önce erlikte veya yedek subay okulunda geçen hizmetinden dolayı vazife veya harp malûlülüğü aylığı bağlanıp bağlanmadığı.	Çağ dışına çıkmıştır
Hastalık sebebiyle erlik süresi veya Yd. Sb. okul devresi uzatılmış ise ne kadar uzatıldığı.	
Cezai bir sebeple erlik süresi uzatılmış ise ne kadar uzatıldığı.	Kemal ÖZMERTLİ

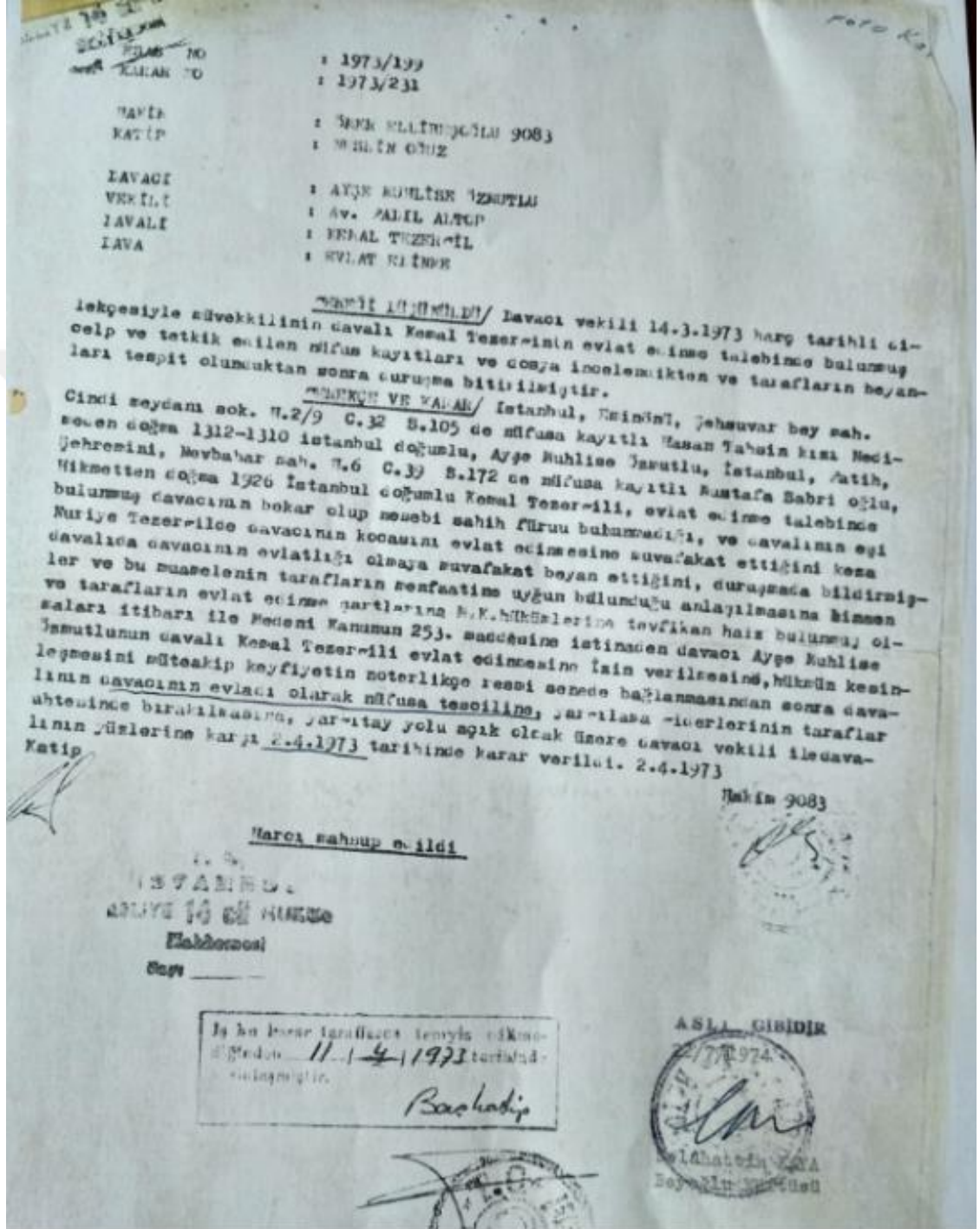
Yukarıda künyesi yazılı Kurumunuz personelinin

Askerlik durumunun kayda işgününe sadık olunur.

F A T İ H ASKERLİK Şb. Bşk.
MUSTAFA SABRİ
F. A. B.
(545/51)
Fatih An. 5

¹²⁴ DİBA, Hâfız Kemal Tezergil'e ait 12.07.1973 tarihli askerlik durum belgesi, Dolap no: 1950-1861.

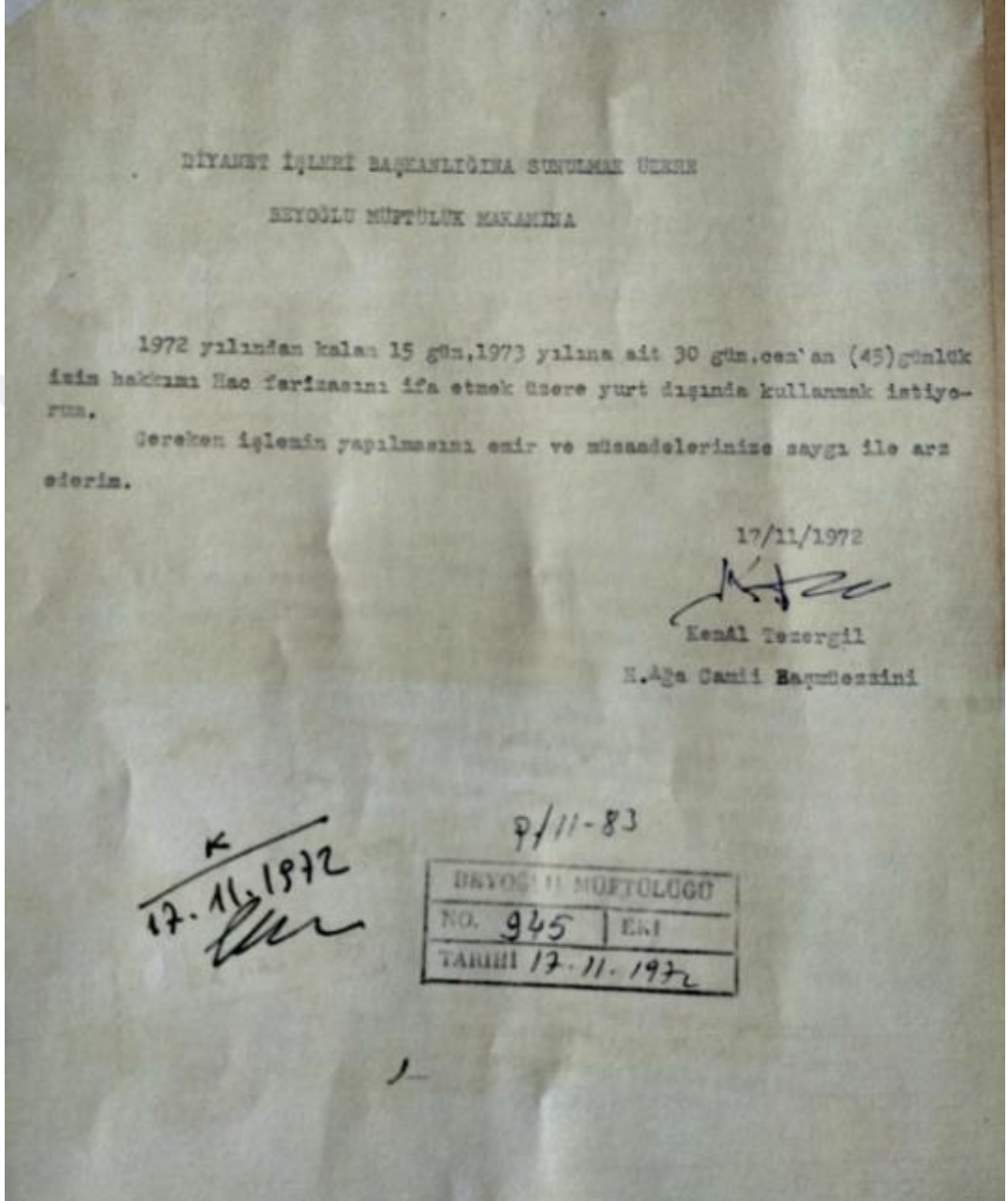
Mahkeme Kararı¹²⁵

¹²⁵ DİBA, Hâfız Kemal Tezergil'in Ayşe Muhlise Özmutlu tarafından evlat edinildiğine dair 02.04.1973 tarihli mahkeme kararı, Dolap No: 1950-1861.

Fotoğraf 4:

Dilekçe¹²⁶

¹²⁶ DİBA, Hâfız Kemal Tezergil'in Beyoğlu Müftülüğü'ne verdiği 17.11.1972 tarihli dilekçe, Dolap No: 1950-1861.

Fotoğraf 5:
Hizmet Belgesi¹²⁷

**T. C.
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI**

HİZMET BELGESİ

NOT: Başvuru işlemleri yapılmış olduğu takdirde, belge tasdikata tabi tutulmamak ve ayrıca işlemlerin Kararnı ile sonuçlan (Kısmen) uygulanması esastır.
-- Yeni maddeler ile değiştirilmemek.
-- Kararnı ve ekleri ile değiştirilmemek.
-- Kararnı ile değiştirilmemek ve başka değişiklikler.

1. Hizmet Belgesi No: 25-111-57	2. Kararnı Bel. No: 2500	3. Kararnı Bel. No: 2500	4. Kararnı Bel. No: 2500
5. Adı, Soyadı Kemal Tezergil	6. Eski adı, soyadı Kemal Tezergil	7. Doğum yeri ve tarihi Etiler, 1.1.1946	8. Eski adı, soyadı Kemal Tezergil
9. Öğrenim Durumu (Eğilim) Lise 1	10. (Hizmette öğrenim değişikliği) ve tarihi	11. Eski adı, soyadı Kemal Tezergil	12. Eski adı, soyadı Kemal Tezergil
13. Başvuru işlemleri Kararnı No. ve tarihi Kararnı No. 25 ay gün	14. Eski işlemleri Kararnı No. ve tarihi	15. Eski işlemleri Kararnı No. ve tarihi	16. Eski işlemleri Kararnı No. ve tarihi
17. Hizmette öğrenim değişikliği, tarihi	18. Hizmette öğrenim değişikliği, tarihi	19. Hizmette öğrenim değişikliği, tarihi	20. Hizmette öğrenim değişikliği, tarihi

Görevleri	İstediği hizmet		Yeni		İstediği hizmet		Görevleri	İstediği hizmet	
	Yeni	Eski	Yeni	Eski	Yeni	Eski			
1. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
2. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
3. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
4. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
5. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
6. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
7. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
8. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
9. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
10. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
11. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
12. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
13. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
14. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
15. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
16. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
17. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
18. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
19. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
20. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
21. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
22. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
23. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
24. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25
25. Görevleri	17	18	19	20	21	22	23	24	25

26. Adı, soyadı, tarihi, imza
Kemal Tezergil 13.5.1976

27. Adı, soyadı, tarihi, imza
Kemal Tezergil 13.5.1976

28. Adı, soyadı, tarihi, imza
Kemal Tezergil 13.5.1976

¹²⁷ DİBA, Hâfiz Kemal Tezergil'e ait hizmet belgesi, Dolap No: 1950-1861.

Fotoğraf 6:
İntibak Çizelgesi¹²⁸

İNTİBAK ÇİZELGESİ											
T.C. Standart Form No. 1-02-017											
1. Başvuru defteri no. 2. Sıra No.		3. Adı soyadı *		4. Doğum tarihi (gün, ay, yıl)		5. Çalışılan yer (il veya ilçe)		6. Cinsiyet			
1		D.H.		2500		Kemal Tezergil		Eminönü			
7. Kurumun adı, ünvanı				8. Başlangıç tarihi (gün, ay, yıl)				9. Cinsiyet			
Diyanet İşleri Bakanlığı Eminönü Müft.				1.7.1926				1. Erkek 2. Kadın			
10. Öğrenim durumu		11. Öğrenim adı		12. Öğrenim/hiyerarşi tarihi (gün, ay, yıl)		13. Öğrenim süresi		14. İlk işe başlandığı öğrenim			
Okur yazar ve ilk okul		1		İlkokul		-		5			
Orta okul		2						Y			
Orta okul dengi mesleki okul		3									
Lise		4									
Lise dengi mesleki okul		5									
Lise dışı mesleki okul		6									
Yüksek okul veya fakülte		7									
2. Yüksek okul veya fakülte		8									
17. Son kadere unvanı				18. İlk işe başlama tarihi (gün, ay, yıl)				19. İntibak esas güncel derece ve kademesi			
İstanbul-Eminönü H.Ağa Cami M.Kay.				19.8.1944				D/K 14/3			
İstisna ve süreler koda	Başlangıç tarihi			Toplam süre			Değerlendirilecek süre				
	Başlangıç tarihi	Yıl	Ay	Gün	Yıl	Ay	Gün	Yıl	Ay	Gün	
20.	17	19.8.1944	1	8	17	1	8	17			
		6.5.1946									
21.											
22.		10.5.1949									
17		1.3.1975	25	9	21	25	9	21			
23.											
24.	20	10.5.1946	3	-	-	3	-	-			
		10.5.1949									
25.											
26.											
27.											
35. (20-24) TOPLAMI								30	6	8	
Memoranda durumu ve intibakı		Kadro derecesi		Emeklilik kararına esas aylığın				Kazanılmış hak aylığın			
				D. K. Artan süre				D. K. Artan süre			
				Ay Gün				Ay Gün			
36. 31.5.1973 tar. HİB. 1327 Sayılı Kararnameye göre		1		10 3 6 1				10 3 6 1			
37. 31.5.1974 tar. HİB. 2-5 ve 8 Sayılı Kararnameye göre		2		9 6 11 29				9 6 11 29			
38. 31.5.1974 tar. İhtiyariyle 12. Sayılı Kararnameye göre		3									
39. 31.5.1974-1.3.1975 tarihleri arasında 59. ve 60. mad. göre atanması ve tarihi		4		İŞLENDİ							
40.		5									
41. 1.3.1975 tarihli ihtiyariyle 12 Sayılı Kararnameye göre		6		4 3 6 8				4 3 6 8			
42. Döşenliye'nin adı soyadı, unvanı, imzası ve dönme tarihi (gün, ay, yıl)		1.8.1975		Süleyman Hatinoğlu şef				1.8.1975			
43. Personel birim amiralinin adı soyadı, imzası ve tarihi (gün, ay, yıl)		1.8.1975		Nasir Özsöz Mdr.Yrd.				1.8.1975			
44. Başvurancının adı soyadı, unvanı, imzası ve onay tarihi (gün, ay, yıl)		1.8.1975		Akup. USTUN				1.8.1975			
45. Personel D.Başkanı Y.				Diyanet İşleri Başkanı a.							

¹²⁸DİBA, Hâfız Kemal Tezergil'e ait intibak çizelgesi, Dolap No: 1950-1861.

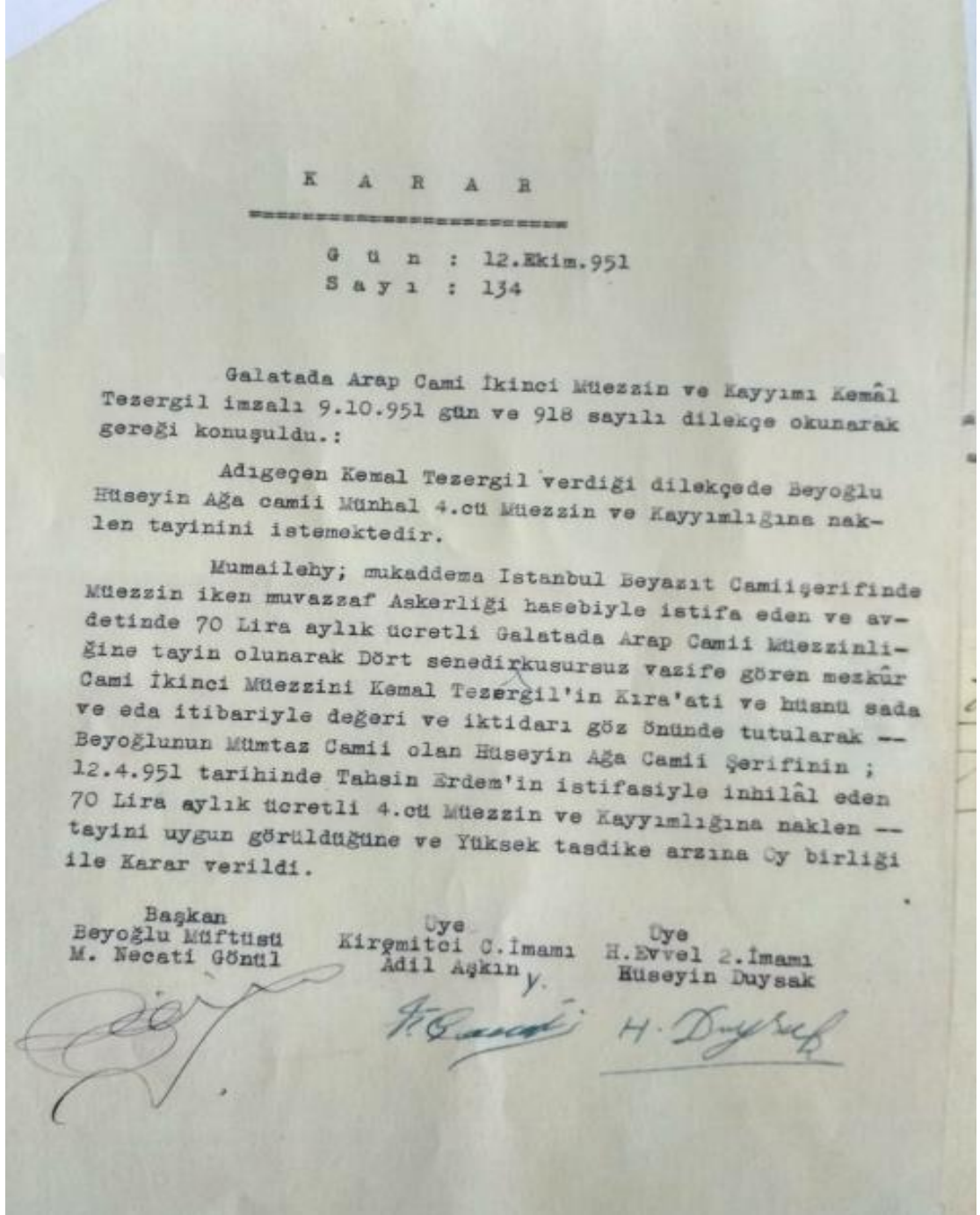
Fotoğraf 7:

Dilekçe¹²⁹

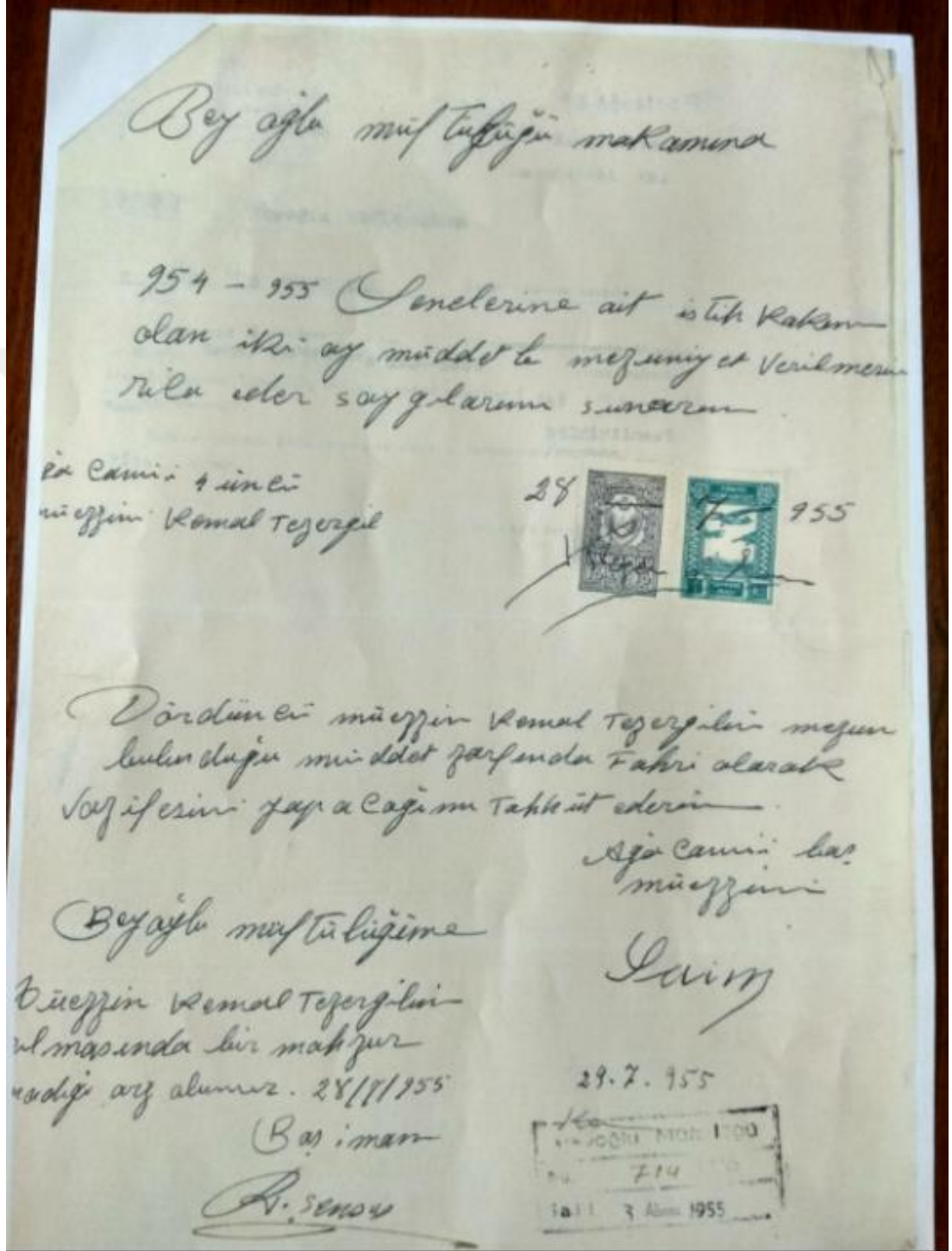
¹²⁹ DİBA, Hâfız Kemal Tezergil'in Beyoğlu Müftülüğü'ne verdiği 09.10.1951 tarihli dilekçe, Dolap No: 1950-1861.

Fotoğraf 8:
Komisyon Kararı¹³⁰

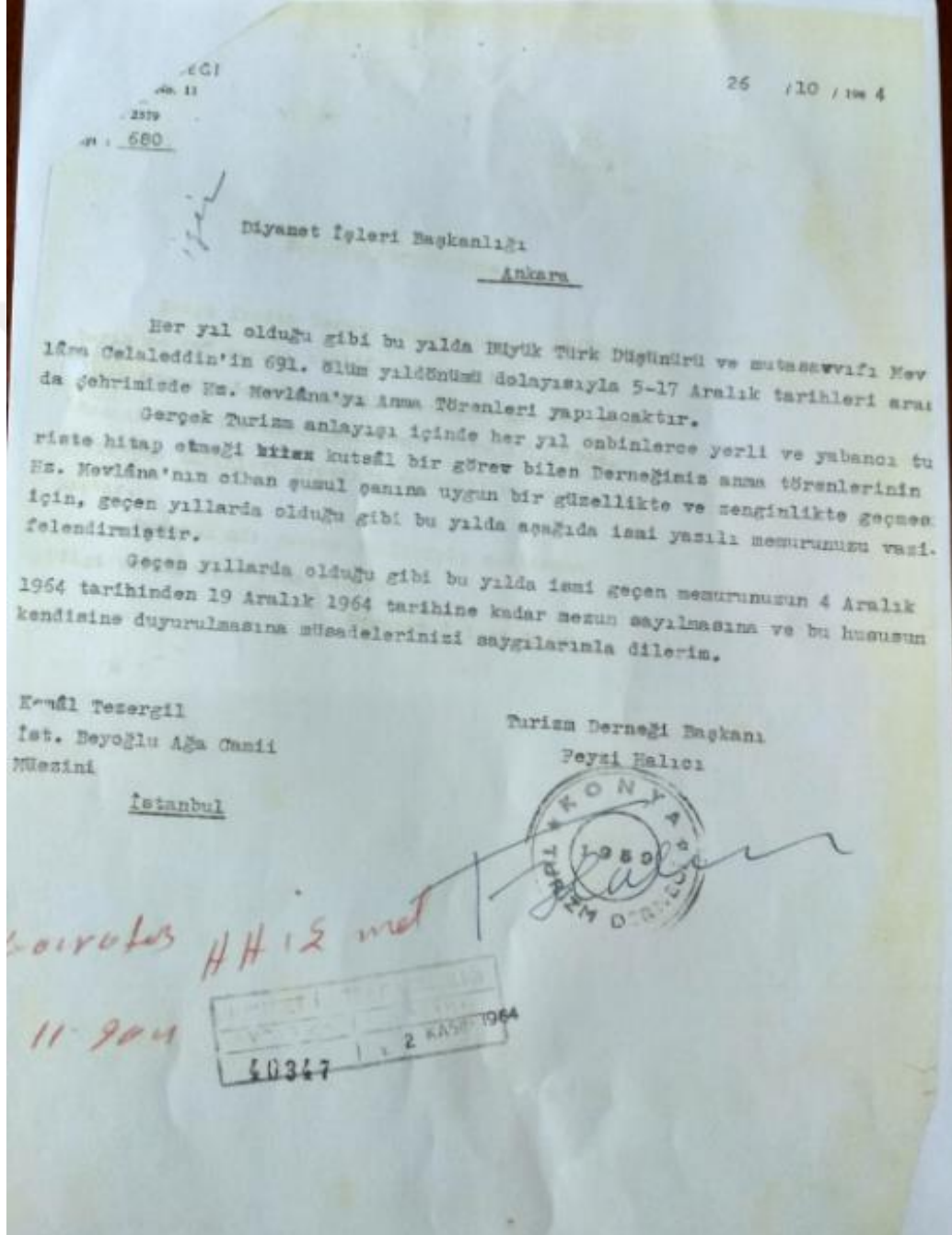
¹³⁰ DİBA, Hâfız Kemal Tezergil'in Hüseyin Ağa Camii'ne kabul edildiğine dair 12.10.1951 tarihli komisyon kararı, Dolap No: 1950-1861.

Fotoğraf 9:
Yıllık İzin Dilekçesi¹³¹

¹³¹ DİBA, Hâfız Kemal Tezergil'e ait 28.07.1955 tarihli yıllık izin dilekçesi, Dolap No: 1950-1861.

Fotoğraf 10:
Görevlendirme Yazısı¹³²

¹³² DİBA, Konya Turizm Derneği'nin Mevlana'yı anma törenlerinde Hâfiz Kemal Tezergil'in görevlendirilmesi için DİB'e hitaben yazdığı 26.10.1964 tarihli yazı, Dolap No: 1950-1861.

Fotoğraf 11:
Hâfız Kemal Tezergil'in 60'lı Yıllara Ait Bir Fotoğrafi¹³³

¹³³ Şenses, *Bugünün Meşhur Huffâzı Kirâmı ve Mevlidhanları*, 84.

Fotoğraf 12:
Müezzin Arkadaşlarıyla¹³⁴

¹³⁴ Sarı, *Beyoğlu'nda Bir Hâfiz* , 110. Hâfiz Kemal Tezergil Hüseyin Ağa Camii'nde beraber görev yaptığı müezzin arkadaşlarıyla birlikte(sağ başta),

Fotoğraf 13:
Mehmet Ali Sarı İle Birlikte¹³⁵

¹³⁵ Sarı, *Beyoğlu'nda Bir Hâfiz* , 110.

Fotoğraf 14:
Bir ABD Seyahati Sırasında Muzaffer Ergür'le Şakalaşırken¹³⁶

¹³⁶ Nureddin Ergür, kişisel fotoğraf arşivi, İstanbul, 5 Eylül 2016

Fotoğraf 15:
Radyo Programında¹³⁷

¹³⁷ Ergür, kişisel fotoğraf arşivi, İstanbul, 5 Eylül 2016. Soldan sağa; Hâfız Kemal Tezergil, Selâhaddin Demirtaş, Hüseyin Tolan.

Fotoğraf 16:

Nureddin Cerrâhî Tekkesi'nde Meşk Yaparken ¹³⁸

¹³⁸ Ergür, kişisel fotoğraf arşivi, İstanbul, 5 Eylül 2016. Hâfız Kemal Tezergil sağ başta.

Fotoğraf 17:
Mevlânâ'yı Anma Töreninde¹³⁹

¹³⁹ Ergür, *Sâlâhi Dede*, 74.

Fotoğraf 18:
Mevlid Merasimi İlanı¹⁴⁰

19.11.1970, Milliyet, Sayfa 2, Görüşler

**ŞİŞLİ CAMİİNDE
MEVLİD - İ ŞERİF**

Aile büyüğümüz merhum
HÜSEYİN HÜSNÜ YENİPİNAR'ın

vefatı münasebetiyle aziz ruhuna ithaf edilmek üzere 20 Kasım 1970 Cuma günü öğle namazını müteakip Şişli Camii Şerifinde, Ramazanı Şerif münasebetiyle memleketimizin en değerli ehli Kur'an ve mevlidhanlarından başta duâhan H. H. Nüsret Yeşilçay olmak üzere H. H. Ali Gürses, H. H. Zeki Altun, H. H. Kemal Erdag, H. Kâni Karaca, H. H. Hüseyin Top, H. H. Kemal Tezergil, H. Mahmut Hataylı ve Çarşılı İlahî grubunun tilâvet edecekleri Kur'an-ı azîmüştân ve okuyacakları mevlid-i şerifin sevabından hisseyab olmak isteyen akraba, dost ve bütün din kardeşlerimiz dâvetlidir.

YENİPİNAR AİLESİ

Milliyet: 17909

¹⁴⁰ Hâfız Kemal Tezergil'in de katıldığı bir mevlid merasimi ilanı, Milliyet, "Şişli Camii'nde Mevlidi Şerif", erişim: 10 Ekim 2017, <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1970/11/19>.

Fotoğraf 19:
Nişancı Tevşih Grubu¹⁴¹

¹⁴¹Cahitoney.com, “Abdullah Necdet Tanlak’ın Fotoğraf Albümünden”, erişim: 18 Eylül 2017, <http://cahitoney.com/h-necdet-tanlak-cumhur-muezzinligi/>. Soldan sağa ön sıra; Kemal Tezergil, Necdet Tanlak, Kemal Örgüç; soldan sağa arka sıra; İzzettin Eskidemir, Şerafettin Aydemirli,

Fotoğraf 20:
Fransa’da Bir Mevlid Merasiminde¹⁴²

¹⁴² Kudsi Erguner, (2015 4 Mayıs), 1982 yılında Avignon Festivalinde organize ettiğim mevlid konserinden resimde görülenlerin hepsi vefat etti. Soldan sağa Aziz Bahriyeli, Fevzi Misir, Kemal Tezergil, İbrahim Çanakkaleli. Allah rahmet eylesin en son Fevzi Misir’i kaybettik [Facebook durum güncellemesi], erişim adresi: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10152916982323920&set=pb.648108919.-2207520000.1562533642.&type=3&theater>

Fotoğraf 21:
Müezzinlik Yaptığı Hüseyin Ağa Camii¹⁴³

¹⁴³ Hüseyin Ağa Camii'nin Görünümü, İstanbul, Ahmet Hasipek, 21 Aralık 2015.

Fotoğraf 22:
Hâfız Kemal Tezergil'in Kabri¹⁴⁴

¹⁴⁴ Hâfız Kemal Tezergil'in Silivri Kapı Seyit Nizam Mezarlığı'ndaki kabri, İstanbul, Mustafa Sabri Tezergil, 5 Eylül 2016.

*ACEMAŞIRAN İLÂHÎ*Beste : Kemal
Tezergil

Tüyek

Der dü gam dan A za det be nim gü zel
Al la him mah zun kâl bi mi sa det
Be nim gü zel Al la him
Sen sin an cak pe na him gâk le re çı
Aş kı hu zu ra gel dim zul met ten nû
har a him Af fet be nim gü him
ra gel dim Gam dan sü ru ra gel dim
be nim gü zel Al la him.....
Lûf sun çok dur bi li rım ni met le rin
gö rü rüm gö rü rüm Al lah de yip
ge ze rım be nim gü zel Al la him.....

Câneyt KOŞAL

Mahil Can
(27.7.1988)

¹⁴⁵ Türk Müzik Kültürünün Hâfız ası, "Türk Sanat Müziği", erişim: 14 Haziran 2016, <https://www.sanatismuziginotalari.com/arama.asp>.

Besteniğâr İlâhî

USÛLÜ: Nim Sofyan

BESTE: Hâfız Kemâl
Tezergil
GÜFTE: Şemsî-i Sivâsî

Ca nân e li nin gül le ri nin
bā ğı gö rün dü (Al lah)
Dost ik li mi nin lâ le si nin
Şem si ye da hî dos tu nun o
ā ta li gö rün dü ğı gö rün dü
En vā rı Mu ham med do ğu
ben tut du ci ha nı
Şak ku'l ka me rin mû ci ze par
mā ğı gö rün dü (Al lah) or

Cānān elinin güllerinin bāĝı göründü
Dost ikliminin lâlesinin āli göründü

Kaygu gecesi geçdi kamu kalmadı korku
Vuslat gününün gündüzünün aĝı göründü

Envār-ı Muhammed doğuben tutdu cihānı
Şakk'ul kamerin mûcize parmaĝı göründü

Yakub'a bugün Yusuf'unun kokusu geldi
Eyyub'a dahî sıhhatinin çaĝı göründü

Dil hastesinin derdine timar irişdi
Şemsî'ye dahî dostunun otaĝı göründü

ŞEMSİ yine aşk ile bugün vecde irişdi
Var ise hayat ābının ırmaĝı göründü

imzalı

Usûl: Nim Sofyan

Beste: Nigâr ilâhî

Güfte: Muzaffer Özak

Beste: (Aşkî)

Kemâl Tezergil

öm rûn bi tir miş Al lah vi ra ne mi yem

Ak lın yitir miş di vâ ne mi yem

Al lah hu Al lah Al lah Al lah hu Al lah

Al lah hu Al lah Al lah hu Al lah 8-1-1933

Evîç
Düyek

Güfte: Cerrahi Şeyhlerinden
Atıf Ef. Hz.
- İCÂHÎ - Beste - H.H.K. TEZERGİL - - -

BEN HE VA İ LE Rİ YA YI NEFSE ET TİM...
İL Tİ FAT
ANCAK ÜM Mİ DİMŞA NÂ DIR GAYRİ KÂ RİM..
SEY Yİ AT//
NED LUR SA SEN DEN O LUR Bİ ZE FAHRİ
KÂ İ NAT//
ELME DET EY FAHRİ A LEM RAHNETEL LİL..
A LE MİN//

BEN HEVA İLE RİYAYI NEFSE ETTİM İLTİFAT
ANCAK ÜMMİDİM SÂNADIR GAYRİ KÂRİM SEYYİAT
NE OLURSA SENDEN OLUR BİZE FAHRİ KÂİNAT
EL MEDETEYFAHRİ ALEM RAHMET ELLİL ALEMİN

Kemâl Tezergil

A. HEPCÜR

DİL BEYTİNİ PÂK İDEN

Beste: H.H. Kemâl TEZERGİL

EVÇ İLÂHİ Hz. Pir: Nureddin CERRAHI

ÖZMUTLU

sofyan

31

4/4

DİL BEYTİ Nİ PÂK... E... DEN DERVİ Şİ AN KA... E... DEN...

A... LEMİ LÂ HU TE... Gİ DEN... MEV LÂ ZİK Rİ DİR... ZİK... Rİ

HAKLÂ İ LÂ HE İ... L LÂ L LÂ H 4 Kerre okunacak A HE P GÜR

ALLAH AL LÂ H İ... L LÂ L LÂ H MUHAMMED RESÛLULLÂH

1
DİL Beytini pâk iden
Dervîşi Anka iden
Âlemi Lâhuta giden
Mevlâ zikridir zikri

2
zikirden halet alan
Âşinâyı ruh olan
Ukbada devlet bulan
Mevlâ zikridir zikri

3
Terk ehline karışan
Hem zevkine erişen
Bahri ledûnle görüşen
Mevlâ zikridir zikri

4
Aşıkların zikri hu
zikri hûdur fıkri hû
vecde gelip diye hû
Mevla zikridir zikri

5
Nureddini diri kılan
Tevhidle چراغı yanan
Bî hamdillâh tevfik olan
Mevlâ zikridir zikri

imzâ

DÜYER

FERAHNÂK İLAHİ - 1

H. H. KEMAL TEZERGİLÖZMUTLU

Güç: ŞEYH VEFA Hz.

MEFHARİ CÜM LE Cİ HAN SIN EY ŞE FAAT MA DE Nİ

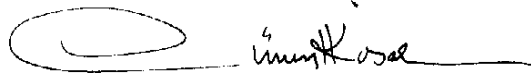
MEKKE DE DOĞ DÜHME Dİ NE İCREKİL DİN MES KE Nİ

MEKKEDE DOĞ DÜN ME Dİ NE İCREKİL DİN MES KE Nİ
YA MU HAM LUM YA MU HAM MEB CANIM AR ZU LAR SE Nİ

YUSLA TIN LA BİZ FA Kİ Rİ EYLE MES RUR YA GA Nİ

YUSLA TIN LA BİZFA Kİ Rİ EYLE MES RUR YA GA Nİ - A. HEPBÜR

MEFHARİ CÜMLE CİHANSIN EY ŞEFAAT MADENİ
MEKKEDE DOĞDUN MEDİNE İCRE KILDIN MESKENİ
YUSLATINLA BİZFAKİRİ EYLE MESRUR YA GANİ
DÜSTÜ GÖNLÜM YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

Uşul - DÜYER

HICAZ ILAHI

3

BESTE: HAFIZ KEMAL
TEZERGİL

DİŞ KİN LA YAK KUL ET BE Nİ

TEK BU LA YİM MEV LÂM SE Nİ

TEK BU LA YİM MEV LÂM SE Nİ

ÇİĞ NET YÜ ZÜM YOL ET BEİ Nİ

TEK BU LA YİM MEV LÂM SE Nİ

TEK BU LA YİM MEV LÂM SE Nİ

Askınla yak kûlet Beni
tek Bulayım Mevlâm Seni
Çiğnet Füzün yol et beni
tek bulayım Mevlâm Seni

NUH GİBİ DÖĞDÜK ELLERE
EMREYLE SÖĞDÜK DİLLERE
DÜŞÜRÜP UZAK İLLERE
TEK BULAYIM MEVLÂM SENİ

Kemâl Tezergil

Kil

Hicaz ilâhi

Beste: Kemâl Tezergî
Güfte: N. Yener Qıvrak

2/4

çığ dım piş me ye gel dım baş dım dıd ma ya gel dım sa na is yan

kâr de gıl ku lun ol ma ya gel dım

E ren ler meç li sin de a li il mi ne gel dım habi bi me h

li beyt dır o nun ol ma ya gel dım

Dilimde tevhidî aşk
Nokta olmaya geldim
gülden kanlı daldasın
Habib bulmaya geldim
gülden cân dıkende cân
Baba plmaya geldim
Beli dedik ezelden
Ah de vefaya geldim

HICÂZ İLÂHİ

Beste: Hafız Kemal Tezargil
Güfte: Şeyh Muzaffer Efendi
(H2. Aşkî)

usûlü: Düğek

Devran iç re Dev ra nim Şü kür El ham

Dü Lîl..... Lah Dü Lîl..... Lah Nurlar iç re

Sey ra nim..... Şü kür El ham Dü Lîl..... Lah

Tuttum şey hin E Li ni Buldum vus lat

AŞ Kİ Vİ SA LE YET Tİ VARDI SİD RE

Yo lu nu Ka vus Tİ ŞEYHİ CE Mİ RA C ET Tİ

Şü kür El ham dü lîl Lah

Devran içre devranım

Şükür Elhamdülillah

Nurlar içre seyranım

Şükür Elhamdülillah.

Nikâhat

— Hak lâ ilâhe ilâlah
Muhammed Resulullah

Tuttum Şeyhin elini

Buldum vuslat yolunu

Kavuşturdum kulunu

Şükür Elhamdülillah.

Selâlsühâ Şeyhi
ve selâlsühâ teslîm

Aşkî visale getti
Vardı sidreye gitti
Şeyhile mirac etti
şükür elhamdülillah

Düyek

MAKAMI

HICAZ İLÂHİ

BESTEKÂRI

HAFİZ KEMAL TEZERGİL
GÜFTE: CİSMİ

ME'HAZİ

Handwritten musical score in staff notation with lyrics in Turkish. The score is written in a single system with multiple staves. The lyrics are:

SIRRI TEVHİD İLE SIRRIM ÂŞİNALIK EYLEDİ
BUNU BANA HİMMETİ PİR İLE HALİKEYLEDİ
AŞKI HAK DANI GAYRİ BİR YARI VEFA KÂRBULMADIM
PİRİ AŞKIN DÂMENİNİ KOMA ELDEN İSİMİ YÂ
ÖZ ATANDAN ARTIK OL SANA ATALIK EYLEDİ

26.3.1984

İsmail Koral

Sırrı tevhid ile sırım âşinalık eyledi.

Bunu bana himmet-i pîr ile halikeyletti.

Aşkı hak dan gayri bir yarı vefakâr bulmadım.

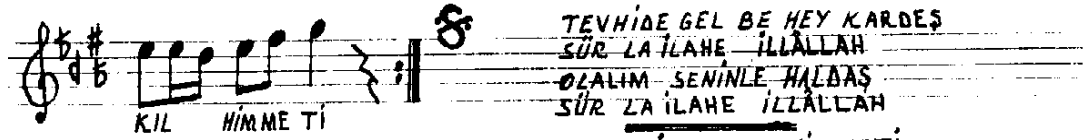
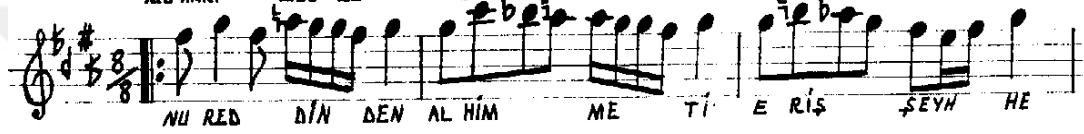
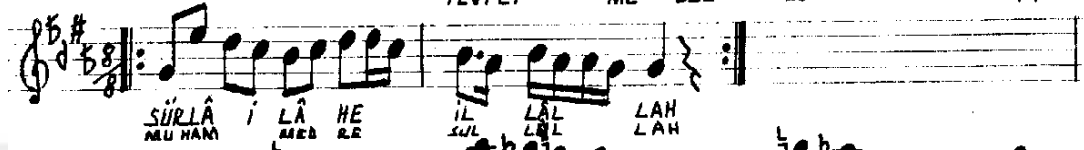
Pîri aşkın dâmenini komâ elden isimî yâ.

Öz atandan artık ol sana atalık eyledi.

TEVHİDE GEL RECEBİ ŞERİF-28-1401-

KEMAL ÖZMUTLU
TEZERGİL

HİCDUKÂR İLÂHİ 2

TEVHİDE GEL BE HEY KARDEŞ
SÜR LA İLAHE İLLÂLLAH
ÖZALIM SENİNLE HALDÂS
SÜR LA İLAHE İLLÂLLAH

NUREDDİNDEN AL HİMMETİ
ERİŞ ŞEYHE KİL HİZMETİ
FEVT ETME GEL BU FIRSATI
SÜR LA İLAHE İLLÂLLAH

NEVYORK

A. HEPGUR

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

SOFYAN HÜSEYİNİ İLÂHİ - 11 KEMÂL TEZERDİL
ÖZMUTLU

YA VA SİÂL MÂĞFİRET HA Lİ MESEN DENME DET HA Lİ MESEN DENME DET

YA SA BİKÂL MERHÂ MED HA Lİ ME SEN DENME DET HA Lİ ME SEN DENME DET

YA VASİÂL MÂĞFİRET HALİME SENDEN MEDET

YA SABİKÂL MERHÂMET HALİME SENDEN MEDET

14-4-1983

NEVYORK

A - HEPGÜR -

Ya sâbîk-âl-merhâmê
 Hâlime senden meded
 Kapusê geldim garîb
 maksûdum ayle nâsib
 Entê semî-âl-mucîb
 Hâlime senden meded
 Gayrî Kapu bilmezem
 Sîmî agâh kîlmazem
 Kâpundan ayırılmazem
 Hâlime senden meded
 Hakkıyı reddetleme
 Volunı seddetleme
 Laf zînî add etleme
 Hâlime senden meded

Haz. G. Hakkı

Ömer Koca

DÜYEK

NIHAVEND İLÂHI

GÜFTE: YUNUS EMRE
BESTE : HAFİZ KEMAL TEZ
TEZERGİLİ 6

Ben der vişem di ye ne Si rat kıldan in ce di r Si rat kıldan in ce di r bir ün i de sim ge li ki liç dankes kin ce di

bir ün i de sim ge lir se yürdü ben se si ne bir demi de sim ge li ki liç dankes kin ce dir va ri ba nin üs tü ne ev ler ya pa sim ge li

se yürdü ben se si ne var i ba nin üs tü ne birdemi de sim ge lir ev ler ya pa sim ge lir Lâ i lâ he il lal a Lâ i lâ he il lal a

Mu ham med re su lü lah Mu ham med re su lü lah

USUL: DEVRİKEBİR

NIHAVEND PEŞREV

BESTE: H. KEMAL TEZERGİL

The musical score is written in a single system with two staves. The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 5/8. The score is divided into four sections, each labeled 'HANE'. The first section is the main melody, followed by three variations. The notation includes various rhythmic values (quarter, eighth, sixteenth notes) and rests, with some notes marked with a sharp sign (#). The score concludes with a double bar line.

2. HANE

3. HANE

4. HANE

Cüneyt KOSAL

NİHAVEND MEVLEVİ AYINI

USUL : AGIR DÜYEK

BESTE : HAFİZ KEMAL TEZERGİL

Ha ce deryab ki can der te ri in
 ıa ee en va rı di lü di de i mer

sa ne ... de best ya ri hey .. sul ta ... nı men
 da ne de best

he yi hey hün kâ rı men A dem

ez a ... le mi ul vistne sūf lı de ri yab

ya ri hey sul ta nı men he yi hey .. hün ...

...kâ ... rı men Rev nâ kiger di yi

.... gün be di dev ra ne de best ya ri hey sul

ta... nı men he yi hey hün kâ ... rı men

Ez hü da cū yim tev fi ki e

deb Bi e deb... mah ru mi geşt ez 1-

Cüneyt KOSAL

lut fi Rab Bi e dob ten ..

ha ne lud ra daşti bed

Belki a te ı ber he me a fuk

zed Ger tû ha hi ki .. ka dem ber
A de mi za de e ger bi

se ri ib lis .. ne hi Di de büğ ka
e de best .. A dem nint Park der cis mi

vü bi bin ka ti ... li şey tan e ... de bes
be n a de

mü ... hay van e de bes ah Men ben de .. i kur
Mes kes ki cüzün

â nem e ger can du ... rem men ha .. kire hi
su han zi men nakl hü ned bi za reme zü

Mu hân me di mu ta rem Hey yi hey ra
vü zOn su han bi zâ rem

.. na .. yi men he .. yi hey .. zi bu .. yi men

Ca ni men ... ca na ... na men he .. yi hey mak

... bu ... li men

Cüneyt KOSAL

2. SELAM

3

USUL : EVFER

A hı Sul ta nı me ni
A hı Der men nı me ni

Sul ta nı me ni
Men zin de şe vem

A hı En der dı lü can
A hı Yek can çı şe ved

can l mka nı me ni
ved sad ca nı me ni

----- TERBENNUM -----

Cüneyt KOSAL

USUL : DEVRIKEBİR

İb ... ti da mi
 Biğ ne vid ez

kü nem na
 na le vü ban

ma hu da
 gi re bab

be li ya ri men
 be li ya ri men

Mu ... ci di a
 Nük te ha yi

le mi re na
 aık de ri aâd

vü ba ka
 gu ne bah

¹ be li ya ri men
 Aksak Semâi

be li ya ri men ----- TERENNÜM -----

²

⁶ 'e

Şüneyr KOSAL

Ey ki he zâr a ... fe rin dost dost bu ni ce sul
 Her ki bu gün Ve le de dost dost i na nu ben

ta nu lur ah ku lu o lan ki şil ler
 yuz su re ah yok su lise ba yo lur

ca nım hüs re vü ha ka na lur
 ca nım ba yi se sul ta no lur

hüs re vü ha kan nolur
 ba yi se sul ta nolur

Çeşmibik şâ vü bi bincümle ke le mullah ra

A yet a yethe ... me gi ma ni i kur an e de ... best

Ger demez akli su a li ki çi ba şed i man .. ah

man .. ah Şem sitobrizha mümkün ki tu yi sı r ri
 Ân verü ef da lü in şem i şe mie ta ne

hu da
 de best

--- TERENNÜM ---

Eb ri berna bed pe yi men i ze kat
 vez zi nüüf ted veba en der ci hat her çi ber tü
 a yet ezzül ma tü gam a ni zib ... ba ki vügüs
 ta nisthem ----- TERENNÜM -----
 Gür
 ha ne ra zi tü çün dil çe ved An mu ra detzüd
 terha sıllçe ved güft pey gam berki herki .. sır nü
 hüft züd ger ded ba me ra mi nis ti güft

hey yi hey... hey he yi ya ... ri men

dost dost dost dost mi ri men

Ah pi ri men dest gi ri men ya

di me ta lem ki ha şa lı öm ri gamest

hey hey ya ri ya ri men Her

zer re zi ha ki key kuba di yu di raz

hey hey ya ri ya ri men Es

ba bi mu ra di ha sili öm ri di raz

hey hey ya ri ya ri men Ha

bi yu ha ya li yu fi ri bi yu de mest... ..

hey hey ya ri ya ri men

Üneyt KOSAL

4. SELAM

USUL : EVFAR

A hı Sul ... ta nı me ni
A hı Der men nı me ni
Sul ta nı menı
Men zin de yevem
A hı En ... der dı lu can
A hı Yek can çı ye ved
can ma ... nı me ni
ved sad ca nı me ni

NIHAVEND SON PEŞREV

USUL : DÜYEK

BESTE : HAFİZ KEMAL TEZERGİL

SON YURUK SEMAİ

st KOSAL

BU AYIN-I SERİF HİCRİ 1412 MÜHARRREM AYI'NIN
13 TEMMUZ CUMARTESİ GÜNÜ BESTELENMİŞTİR,

28.11.1991
GÖZTEPE

Cihan Sarayının Sultanlarından Hz Pir
Nureddini Cerrahiye Hörmet ve Sağgılarıyla.

KDc 19.12.991

İneyt KOSAL

usûlü Aksaksemai: Nihavend Saz Semai

Beste
H. Hafız Kemâl Tözergil

-1- Hane

Teslim:

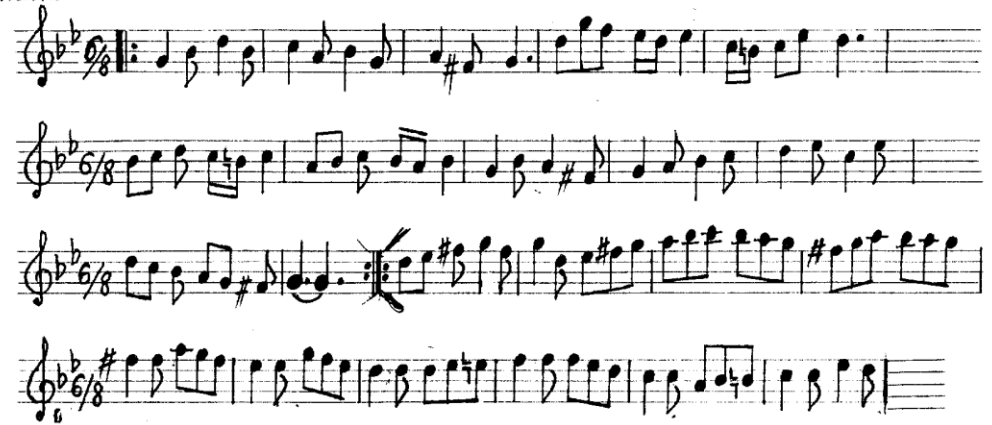
-2- Hane

-3- Hane

-4- Hane

Değerli

Neyzen Doğan Ergin bey Kardeşime sevgilerimle.

8-5-984

A. HEYRUR
Kemal Tözergil

18.10.1982

- NIKRİZ - İLÂHİ -

GÜPTE: ŞEYH M. ÖZAK. H.E.

BEST: H.H.K. TEZELBİL

Muharrem: 9

18 KUT DÜL A LEM GAY SÜL SÜB HAN HAZRE Tİ CER

I RA Hİ DİR II RA Hİ DİR

DER DE DER MAN AŞ KA SÜB HAN HAZRE Tİ CER RA Hİ DİR

DER DE DER MAN AŞ KA SÜB HAN HAZRE Tİ CER

RA Hİ DİR TÜRBESİ NE YÜZ SÜ RENLER MATLABINI

TEZ BU LUR TÜRBESİ NE YÜZ SÜ RENLER

MATLA Bİ Nİ TEZ BU LUR. A. HEFBAUR

NEWYORK

KAPISINDA KUL OLARAK HİZMET EYLE AŞKİYA
GEDELARI SULTAN EDEN HAZRETI CERRAHİDİR

 İsmail Koral

RAST 25

Hafız Kemal
Tezergil
Gülte Hazmet
= usfakıgeli hatırlıgıydu

Bu n Lam Bul du nu Run la
Bi da Yet Ya Re su Lal lah
Re su Lal lah
Yi ne sen da Bu lu A lem
Ni HA YET YA Re su Lal lah
DER DGV LET ME A RIN DA
RO YUN Bik MÜS Ni YA2 EY LER
Ni YA2 EY LER

Bu alem Buldu Nurunda bidayet ya Rasulallah
Yine sende bulur alem mihayet ya Rasulallah
Deri devlet meabunda boyunu bük mis N. yez eyler
Kulim Hazin diler senden sefaat ya Rasulallah

N.T

Kemal Tezergil

Ka

- RAST İLÂHI -

Düyek

Beste: Kemâl TEZERGİL
Gölge: Tevfik ÇAPACIOĞLU
Enc. 4-5-1992

Beste tarihi: 13.8.1992 (Pazartesi)
14. Safar, 1413

Gen net ic re. um me ti ne bu sen su nar ken
Tev fi kin soy. le me di gi ne bu sen nut ku sen ey

1 2
Se ri bul Se ri Al lah
le ka bul le ka bul Al lah

Ah u nut ma ben le ja ni ki rim ri ben du ci ha nin
Ken di me ses le ni kim ben dag ru ol dag

1 2
Ser ru ve ri Al lah bul Al lah Ser ru ve ri bul
Aş ki na düş tüm dü şe li OL mu gum bir
Aş ki na ce vâp ge le cek him me te sen

1 2
Ser ha se ri ol Ser ha se ri ol
Bah me tel Lil a le min sin Ey i mam lar

On de ri Al lah Bak-ı Lât fun dan fe vir me

bu ga rip a vâ re yi D.C.

Beste tarihi: 13.8.1992

Hicri: 1413

Safar 14 - Pazartesi

İmzasını atılamadığım bir notadan
istifade ile gerekli düzeltmeleri de yaparak yeniden
yazdım.

16. 9 1992 Acıbadem

- Eren

Şabânî muazzam 1401
nâyek

GÜLTE - CERRAHİ ŞEYHİATİF EF.HZ.
Beste - KEMÂLTEZERGİL

RAST

EL MEDET EY FAHRİ ALEM RAHMETEL LİL ALE MİN I

MÜCRİMİM İHSANA GELDİM YA ŞEFİÂL AL

MÜZ NİBİN MÜZ NİBİN

HAYRA A MA LİM Mİ VAR YAZ SINKIRAMEN

KÂTİBİN YARE SULLÂL LAH ME DET SEN

DENME DET SEN DEN ME DET II DENME A. HEFGÜR

ELMEDET EY FAHRİ ALEM RAHMETELLİL ALEMİN
MÜCRİMİM İHSANA GELDİM YA ŞEFİÂL MÜZ NİBİN
HAYRA AMALİMMİ VAR YAZSIN KIRAMEN KÂTİBİN
YA RESULÂLLAH MEDET SENDEN MEDET
Notı zencî dönüştür yâ habîb Allah denilecek

İsmail Koral

GÜLTE.....?

RESTE..... HAFIZ KEMAL TEZERGİL
USUL..... DEVRİ HINDI

RAST RAMAZAN - I ŞERİF İLAHİSİ

MER HA BA YÂ MER HA BA SAD MER HA BA YÂ MER HA BA
KIL HU DÜ MİN LE MÜ ŞEÂ REF KUL LA RİN DA PÜR NA TA
ŞEH Aİ GUF AMN LUT FU İH SA NİN Bİ ZE BÂ AKK LE NÂ
RAB BE NÂ YÂ RAB BE NÂ VÂE FİA LE NÂ VER HAM LE NÂ

Dursun Çakmak

21-8-1981 de
Sahibi Eserden Alınmıştır.
26-Ağustos-1981 Beylerbeyi

Dursun Çakmak

RAS *ILÂHI*

Güfte = Sezâî

MU HAM MED DIR GE NA .. BI ... HAK KA ... MIR' AT
MU HAM MED SER HI DIR .. EN ... FUS VE A ... FAX

A - MAN MU HAM MED DEN GŨ RŨN DŨ KEN
 A MAN A NI CŨM LE BĒ YAN Ē DEN

VŨ CŨ DE GEL DI EK VAN A - - - - MAN
O LUR AH MED DE CŨM LE A - - - - MAN

MU HAM MED RÂ İ YÜ MER İ YÜ - - - MİR AT
 NE KİM VAR DIR Bİ DA YÂ - - - TÜ Nİ - - - HA - - - YAT

 A - - - - - MAN
 A - - - - - MAN

8.5.1985 Çarşamba (18 Şaban)
günü bestelenen bu ilâhîyi bestekârın
kendî el yazısından yazdım.

13.5.1985

Dineykorol

(23-SEFER 1989
23 EYLÜL 1989 Cumartesi)

R A S T

Beste: H. KEMAL TEZERGİL

Usulü: DÜYEK

(Selâmım söyleyin)

Söz : H. H. TEVFIK ÇAPACI

Se lâ mım söy le yin..... ol u
Tev fik..... der se ve rim..... lût fet
lu şa ha lu şa ha
me se de me se de
Yol ver ... sin e re yim..... o kut
Gö nül ... bağ çe si no..... ol gel
lu ra ha ALLAH lu ra ha
me se de me se de
(Meyan)
Ka vuş... tur sun be ni.... yü öe
Ö lu.... rüm yo lun da.... yüz ver
der gâ ha der gâ ha
me se de me se de
Ha bi bim..... ta bi bim..... mer..... ha
Ha bi.... pim şe fi im..... ih..... sa
met ba na ALLAH met ba na
net ba na

Selâmım söyleyin ol ulu şaha
Yol versin ereyim o kutlu raha
Kavuştursun beni yüce dergâha
Habibim tabibim merhamet bana.
Habibim Sefi'im ihsanet bana.

Tevfik der severim lûtfetmese de
Gönül bahçesine O gelmese de
Ölürüm yolunda yüz vermese de
Habibim tabibim merhamet bana.
Habibim Sefi'im ihsanet bana.

Usulu: NİM SOFYAN

S A B Â İ L Â H İ

Beste: HAFİZ KEMÂL TEZERGİL

(Dün gece rüyamda gördüm) SÖZ : TEVFIK ÇAPACIOĞLU

Dün ge ce rü yam da gör düm ben se ni.... ni Allah
Lis te de ya zı lı gû nah kâris mîm mîm

Bah ti yar ey le din kenter ben de ni ni
A te şe a tarsa ya na oak cis mîm mîm

Öl se de gam ye mez kıymet siz de ni.....
Tevfik der ki Ya rab af fol sun cür mîm.....

Öl se de gam ye mez kıymet siz de ni Allah
Tevfik der ki Ya rab af fol sun cür mîm Allah

Val la hi ha bi bim u nut mam se ni
Bil lâ hi ha bi bim u nut mam se ni

Dün gece rüyamda gördüm ben seni (Allah)
Bantiyar eyledin kemter bendeni
Ölsede gam yemez kıymetsiz deni
Vallâhi habibim unutmam seni.
Billâhi sultanım unutmam seni.

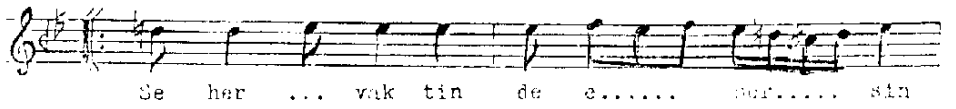
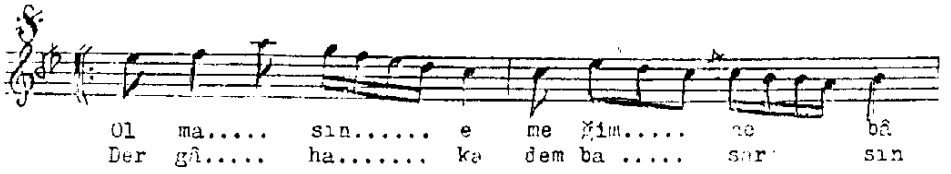
Listede yazılı günahkâr ismim.
Ateşe atarsa yanacak cismim
Tevfik der'ki Yarab affolsun cürmüm.
Vellâhi habibim unutmam seni...
Billâhi Sultanım unutmam seni.....

Usulü: DÜYEK

S A B Â İ L Â H İ
(Sana derim bâdî saba)

Beste: H.KEMAL TEZERGİL

Söz : YUNUS EMRE

Sana derim bâdî saba bana mevlâdan haber ver
Olma:sin emeğim hebâ bana mevlâdan haber ver
Şerh vaktinde esersin aşkın bağrın esersin
Bergâha kadem basarsın bana mevlâdan haber ver.

Segah ilahi

gürte: HZ Sezâi

Beste: Kavnâi

Tezergil

8.1. 1993

Gülismini eyrad et
Var terd ile feryâ et
zer vâd ile müttâd et
vuslat bulasın sende
gül vaslî SEZÂ'î'de
Bulmuşdu FENÂ'î'de
Şenclâhî bulam dersen
istân ile al bende

Düyek - 1405

SULTANI YEGÂH - 2

Beste: H.H. Kemâl TEZERGİL

Muharrem - 5 - Pazar

EY MEDET FAHRİ ALEM -

Güfte: ATIF Ef. Cerrahi

ÖZMUTLU

30-9-198

EY ME DET... EY... FAHRİ A... LEM RAH ME TEN LİL...
A LE MİN MÜCRİ MİM İH... SA NA GEL DİM
YA ŞE Fİ A... L MÜZ... Nİ BİN MÜCRİ MİM İH
SA NA GEL DİM YA ŞE Fİ AL MÜZ Nİ BİN
HAY RA A MA LİM Mİ VAR YAZ SİN Kİ RA MEN
RÂ Tİ BİN HAY RA A MA LİM Mİ VAR YAZ
SİN Kİ RA MEN RÂ Tİ BİN

Aslan. HEYGÜR.

EY MEDET EY FAHRİ ALEM RAHMETEN LİL ALEMİN
MÜCRİMEM İHSANE GELDİM YA ŞEFİÂL MÜZNİBİYİN
HAYRA ÂMALİMİNİ VAR YAZSIN KİRÂMEN KÂTİBİYİN
YA RESULALLAH MEDET SENDEN MEDET

BEN HEVA İLE RİYÂYI NEFSE İTTİM İLTİFAT
ÜMİDİM ANCAK SANADIR GAYRİ KÂRİM SEYYİÂT
NE OLURSA SENDEN OLUR BANA FAHRİ KÂİNAT
YA RESULALLAH MEDET SENDEN MEDET

DERGEHİNE YÜZ SÜREN BİĞÂRELER ABAD OLUR
DÜZÂHİ BERZÂHTA KALMAZ CÜMLESİ AZÂD OLUR
SEN HÜDÂ MAHBUBUSUN ANCAK BİZE İMDAT OLUR
YA RESUL ALLAH MEDET SENDEN MEDET

İsmail Koca

SÖZ-İ-DİL İLÂHÎ -2

USUL:DÜYEK

BESTE:Hafız Kemâl Tezergil
GÜLTE:Seyyid Nizam Hz.

Aş kın la çâk ol sa bu ten

Ben yi ne il lâl lah de rim

Yan sa kül ol sa bu be den

Â teg le re at san be ni

Ben yi ne il lâl lah de rim rim

Â si le re kat san be ni

Müc rim ku lun et sen be ni

Halil Say

Aşkınla çâk olsa bu ten ben yine İLLÂLLAH derim
Yansa kül olsa bu beden ben yine İLLÂLLAH derim

Âsilere katsan beni mücrim kulun etsen beni
Âteglere atsan beni ben yine İLLÂLLAH derim

- DÜYEK -

ŞEHAZ İLÂHİ

GÜFTE - Şeyh. M. Ozak ef.
BESTE - K. TEZERGİL -

KUTBUL A LEM GAY SÜL SÜB HAN
HAZRE Tİ CER RA Hİ DİR HAZRE Tİ CER
RA Hİ DİR DER DE DER MAN AŞKA BURHAN
HAZRE Tİ CER RA Hİ DİR HAZRE Tİ CER. -
RA Hİ DİR RAVZA Sİ NA YÜZ SÜ RER LER
MATLA Bİ Nİ TEZ BU LUR
MATLA Bİ Nİ TEZ BU LUR A. HEP GÜR

Ekim zilhicce 4

3-10-1381-Hicri 1401

Cumartesi - İSTANBUL

KUTBUL ALEM GAY SÜ SÜB HAN
HAZRE Tİ CERRAHİ DİR
DERDE DERMAN AŞKA BURHAN
HAZRE Tİ CERRAHİ DİR TÜRRESİNE YÜZ SÜRENLER
MATLA Bİ Nİ TEZ BU LUR
AŞKA SAKİ İDEN BAKİ HAZRE Tİ CERRAHİ DİR

Düyek:

SEVKEFZA
İLÂHÎ 1

BEN DOST HE VA SINA DÜŞ DÜM GAYRI HE VA,
NE ME GE REK
BAŞIM DA DOST SEYDA Sİ VAR GAYRI SEV DA
NE ME GE REK GAYRI SEV DA NE ME GE REK
EYZA NİDİ DÜNYA PE REST VARZÜH DÜ NÜ
ARZEY LE ME BENA Şİ Kİ ŞU Rİ DE YİM
ZERKU Rİ YA NE ME GE REK

A. HEPBÜR

BEN DOST HEVASINA DÜŞTÜM
GAYRI HEVA NE ME GEREK
BAŞIMDA DOST SEVDASI VAR
GAYRI SEYDA NE ME GEREK
EYZAHİDİ DÜNYA PEREST
VAR ZÜHDÜNÜ ARZ EYLEME
BEN AŞIKI ŞU Rİ DEYİM
ZERKU RİYA NE ME GEREK

Usulu: SOFYAN

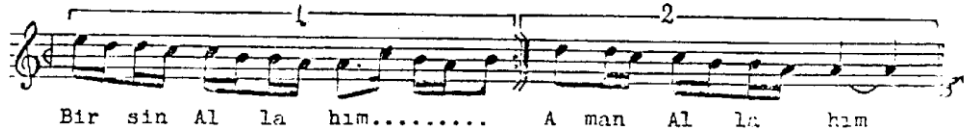
U Ş Ş A K İ L Â H İ

Söz ve Beste:

236

KEMAL TEZERGİL

(Divan dururum rukû ederim)

Divan dururum rukû ederim Secde eylerim ..
Bircin Allahım aman Allahım,
Yaradan sensin yaşıdan sensin hem razzak sensin
Bircin Allahım aman Allahım.

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet Hasipek Ankara Kızılcahamam’da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Ankara’da okudu. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. 2001 yılından beri devlet okullarında din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

